

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Diplomová práce

FENOMÉN NÁBOŽENSTVÍ V OZBROJENÝCH
SLOŽKÁCH

Možnosti kaplanství u PČR
na základě reflexe zkušeností DS AČR

Vedoucí práce: Mgr. Michal Opatrný, Dr. theol.

Autor práce: Bc. Mgr. Jiří Laňka

Studijní obor: Teologie služby

Forma studia: Kombinovaná

2010

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

19. března 2010

V první řadě děkuji vedoucímu své diplomové práce, Mgr. Michalu Opatrnému, Dr. theol., za pochopení, laskavost, cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále chci poděkovat všem, kteří svou radou, pomocí a přízní přispěli k tomu, že tato diplomová práce spatřila světlo světa, zvláště hlavnímu kaplanovi AČR pplk. Mgr. Janu Kozlerovi, kaplanovi Vojenské policie mjr. Mgr. Petru Svobodovi a kaplanovi Hradní stráže kpt. Mgr. Vladimíru Hudouskovi, stejně jako veliteli Hradní stráže plk. Ing. Radimu Studenému a veliteli 102. praporu hloubkového průzkumu pplk. Ing. Pavlu Andráškoví. Dále patří můj dík PhDr. Marcele Machutové, ředitelce Policejního muzea, PhDr. Ireně Gruberové z oddělení psychologie MV, kaplanům policejních posttraumatických týmů Mgr. Tiborovi Brečkovi, Mgr. Benjaminu Mlýnkovi a Mgr. Karlu Šimrovi. V neposlední řadě pak směřuje můj dík za hranice České republiky k Robertu Vernonovi, MBA, zakladateli a vůdčí osobnosti Pointman Leadership Institute v USA, Michaelu Askew, MSc, superintendentovi londýnského Scotland Yardu a Donu Axcelovi, řediteli britské Christian Police Association.

Zvláštní dík pak patří mé drahé ženě Janě za její nesmírnou trpělivost a podporu.

OBSAH:

ÚVOD	str. 5
1 UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY	str. 7
2 ARMÁDA PO ROCE 1989	str. 14
2.1 První kroky v řešení duchovní péče o vojáky	str. 16
2.2 Vznik a působení Humanitní služby	str. 20
2.3 První kaplan v misi AČR	str. 28
2.4 Vznik Duchovní služby AČR	str. 33
2.5 Současnost Duchovní služby AČR	str. 39
2.6 Vztah psychologické a duchovní služby v AČR	str. 44
2.7 Pastorační reflexe situace v AČR	str. 51
3 VÝVOJ V POLICII ČR PO ROCE 1989	str. 58
3.1 Seminář Boba Vernona	str. 60
3.2 Vznik a působení PIP	str. 65
3.3 Etika v Policii ČR	str. 73
3.4 Psychologická služba v Policii ČR	str. 80
4 MOŽNÉ OBLASTI PRÁCE DS PČR	str. 86
ZÁVĚR	str. 93
Seznam literatury	str. 94
Seznam příloh	str. 104
Přílohy	str. 105

ÚVOD

V armádě, policii a ostatních ozbrojených složkách na celém světě slouží lidé, muži i ženy, kteří se při výkonu své služby dostávají do mezních okamžiků lidského bytí. Mohou být ohroženi násilnou smrtí z rukou nepřítele nebo zločince, mohou sami život druhého člověka zmařit, byť podle zákona oprávněně. Mohou být přímými účastníky válečných hrůz nebo masakrů při dopravních nehodách. V těchto chvílích se pak oprávněně ptají po smyslu celého tohoto utrpení, řetězu násilí, po smyslu samotné lidské existence. Církev, vedená Duchem svatým jim může dát odpověď. Možná ne vyčerpávající, ale zcela jistě takovou, která by je nasměrovala na správnou cestu dobra. Musí k tomu však mít možnost. Jednou z takových možností je působení kaplanů ozbrojených složek přímo uvnitř těchto společenství. V soudobé armádě ČR vznikla Duchovní služba v roce 1998. U Policie ČR podobná služba neexistuje. Možností jejího založení a dalšího fungování se chceme zabývat v této práci.

V diplomové práci si tedy klademe za cíl analyzovat zkušenosti se zavedením duchovní služby v AČR a na základě této analýzy zvážit možnosti založení duchovní služby v Policii ČR. Proto se v dalším textu obšírněji věnujeme historii vzniku Duchovní služby AČR i jejímu současnému působení. Dále jsme zmapovali aktivity u Policie ČR, které svým charakterem odpovídají činnostem vlastním kaplanům armádní duchovní služby – etickému vzdělávání a posttraumatické péči. Pokusili jsme se zjistit, kdo v policejní struktuře jejich provádění garantuje, jaká je jejich organizace a hlavně jaká je jejich účinnost. Svou pozornost jsme zaměřili i na armádní a policejní psychologické služby, v armádě pak v interakci s duchovní službou. Jedná se totiž o ty prvky, které jsou integrální součástí života policejní i armádní organizace, avšak nejsou jejich výkonnými složkami. Mají tak možnost prostupovat mezi jednotlivými stupni

služební hierarchie a jsou schopny vnímat problémy v jejich obecně lidském rozměru.¹

Základní a klíčové informace byly získány studiem literatury a oficiálních internetových zdrojů. Je třeba říci, že k tématu duchovních služeb v ozbrojených složkách není mnoho dostupných publikací. Proto byly doplňující a upřesňující informace vytěženy z osobní komunikace s odborníky z různých oblastí.

---

¹ Srov. PREISS, M., HOLUB, T., *Vzájemný vztah psychologické a duchovní služby v resortu ministerstva obrany*. In *Dokumenty Duchovní služby AČR. Služební pomůcka*. Praha : AVIS, 2006, s. 27.

1 UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY

**„Bůh mě opásává statečností a mou cestu činí dokonalou...
učí bojovat mé ruce a mé paže napnout bronzový luk“.** (Žalm 18)

Slova tohoto žalmu si odříkává americký armádní sniper seržant Jackson a při tom odstřeluje z vrcholu rozbité věže jednoho nacistického vojáka za druhým. Tuto drsnou scénu je možné vidět ve velmi sugestivním snímku Stevena Spielberga „Zachraňte vojína Ryana“, jehož děj se odehrává v roce 1944, v době invaze západních vojsk do Normandie. Tento zdánlivě paradoxní výjev předjímá téma, kterému se v této práci chceme věnovat. Člověk sloužící se zbraní a jeho vztah k Bohu.

Více, než kdokoli jiný si církev uvědomuje, že ještě zdaleka nežijeme v dokonalém světě, stále ještě na lidi doléhají útrapy a obavy z rozpoutaných nebo hrozících válek (srov. GS 77), ke kterým se přidružila obava z mezinárodního a nadnárodního terorismu. Válka nebyla dosud z lidského světa vymýcena, a protože neexistuje žádná autorita či instituce, která by zajistila globální bezpodmínečný mír, mají vlády právo na spravedlivou obranu. V této věci je však třeba zralosti a nesmírné odpovědnosti. Je velký rozdíl mezi spravedlivou obranou na jedné straně a agresí na druhé, byť jakkoliv zdůvodněné. V případě spravedlivé obrany je křesťanu dovoleno bránit svobodu a lidské hodnoty se zbraní v ruce. Stále jsou světu potřební lidé, kteří stojí na straně dobra a oděni nejen pravdou a pancířem spravedlnosti (srov. Ef 6,14), ale i pancířem z oceli, kevlaru a keramiky jsou připraveni položit svůj život za své přátele a bližní (srov. Jan 15,13). Proti hlasům, které je možné občas slyšet ze všech míst společnosti, které haní a snižují úsilí těchto lidí, pozvedli svůj hlas koncilní otcové, když prohlásili, že „ti, kteří slouží vlasti ve vojsku, se mají považovat za služebníky bezpečnosti a svobody národů. Když tento úkol správně plní, opravdu přispívají k upevnění míru“ (srov. GS 79). Vojáková a policistova zbraň se v tomto případě stává oním

dvousečným mečem, který vykonává určený soud, oddělující dobré od špatného, spravedlnost od bezpráví (srov. Ž 149).

Voják i policista slouží svým bližním v porušeném světě, ve kterém je přítomno zlo. Slouží se zbraní v ruce na obranu dobra tam, kde slova nestačí. Každý z těchto mužů a žen, stojících na straně práva, se může dostat, a v mnoha případech se i dostává, do bodu svého života, ve kterém rozhodují o něčím bytí či nebytí. K takovému finálnímu rozhodnutí je potřeba zvláštních lidských kvalit, zvláštního daru spravedlivého rozlišování, který člověku při jeho zrození dává Bůh prostřednictvím Ducha svatého. Tento dar je třeba pěstovat a rozvíjet. Zde mají své nezastupitelné místo pastýři církve, respektive církví. Velmi důležité je neustálé působení na morální cítění vojáků a policistů. Již z logiky věci jsou to lidé v převážné většině případů fyzicky i psychicky nejméně průměrní, u bojových a výkonných jednotek více či méně nadprůměrní, jsou silní, trénovaní, mají k dispozici a obsluhují nejvýkonnější zbraně a zbraňové systémy, které má lidstvo k dispozici. Tato síla musí sloužit dobru a právu a každý jednotlivý ozbrojenec to musí vědět a v této pravdě musí být stále vzděláván a utvrzován. Musí vědět, že jeho povoláním v tomto časném světě je povolání k obraně dobra, jehož základem je láska. Musí si být vědomi, že své postavení, své schopnosti nemají sami od sebe, ani sami pro sebe. Lumen gentium v článku 14 upozorňuje: „Ať si však jsou všichni synové církve vědomi, že své vynikající postavení nemají připisovat svým zásluhám, nýbrž zvláštní milosti Kristově...“ To je cesta, která vede k pokoře a k životu podle evangelia i v ozbrojených složkách, aniž by jim to jakkoliv ubíralo na bojeschopnosti.

Jak již bylo výše naznačeno, v procesu „zlidšťování nelidského“ prostředí armády a policie, tedy prostředí, kterému je vlastní přítomnost bolesti, strachu, násilí a smrti, má nezastupitelnou úlohu církev jako hlasatelka evangelia lásky Ježíše Krista. V dnešním sekularizovaném světě nemá ve svém konání jednoduchou pozici. Více než jinde platí v ozbrojených složkách, že křesťané, „tento mesiášský lid,... se jeví jako malé stádečko, avšak i zde je zárodkem jednoty, naděje a spásy“ (srov. LG 9). V armádních i policejních složkách je velké procento těch, kteří svůj život žijí bez Boha. Proto církev stále horlivěji podporuje

misijní činnost k slávě Boží a k spáse těchto lidí. Má přitom na paměti příkaz Pána, který řekl: „Hlásejte evangelium všemu tvorstvu“ (Mk 16,15) (srov. LG 16). V úvodu knihy Josefa Dolisty se můžeme dočíst, co řekl velký teolog katolické církve kardinál Henri de Lubac, totiž že „Ježíš Kristus musí být ohlašován a být trvale transparentní prostřednictvím křesťanů“. Vzhledem k universální platnosti vykoupení Kristem má církev povinnost i právo uskutečňovat misie. Církev má poslání, dané přímo Pánem Ježíšem, svobodně hlásat evangelium a šířit konkrétní skutky lásky mezi všemi národy a ve všech dějinných situacích, a tímto hlásáním zvat všechny lidi k víře.² Pro jednodušší komunikaci a orientaci v textech, pojednávajících o misijním působení církve, je třeba pochopit rozdíl, byť je pouze jemný, mezi termínem „**misie**“ a „**apoštolát**“. Pojem misie je jako pracovní termín vyhrazen především pro prvotní evangelizaci. V oficiálních dokumentech církve je termín „**misie**“ používán pro činnost na mimokřesťanských územích, kde probíhá zakládání místních církví. Dokud se z domorodých lidí nestávají kněží a dokud není ustanovena právní struktura místní církve, stále se jedná o misii. „**Apoštolátem**“ je pak označena činnost církve v místech, kde byla místní církev již konstituována.³

Pojem misie i pojem apoštolát se však v určitém smyslu navzájem prolínají. Zjednodušeně řečeno, jedná se o **vyslání** následovníka Ježíše Krista k lidem a národům, aby slovem i skutky zvěstoval evangelium. Toto vyslání má svůj základ v božské misii, ve vtělení Syna a v seslání Ducha. Jednou z hlavních náplní misijního úsilí církve se tedy jeví zvěstování evangelia, tedy předávání kérygmatu, což je součástí širokého procesu **evangelizace**. To je zřejmé i z promluvy papeže Benedikta XVI., pronesené u příležitosti Světového dne misii v říjnu roku 2008. Svatý otec v ní zve křesťany k „úvaze o trvalé naléhavosti hlásání evangelia, a to i v této době“.⁴ Evangelizace zůstává nejpřednějším úkolem pro všechny pokřtěné. Evangelizace ale není pouhým předáváním víry.

---

² Srov. DOLISTA, J., *Misijní úsilí církve*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001. s. 7. ISBN 80-7192-558-6

³ Tamtéž, s. 11.

⁴ Srov. BENEDIKT XVI., *Poselství Benedikta XVI. k světovému dni misii 2008*. In Signály.cz. Krátké zprávy. [online]. Dostupné na: <<http://zpravy.signaly.cz/0810/poselstvi-benedikta-xvi-ke>> Staženo dne 20. března 2010.

Pavel VI. prohlásil v apoštolské exhortaci *Evangelii Nuntiandi* ze dne 8. 12. 1975, že „předávání kerygmatu“ je tak významnou součástí evangelizace, že s ní bývá často ztotožňováno. A dále řekl, že „Evangelizace je vlastně milost a povolání vlastní církvi, její nejhlubší identitou.“ Evangelizace je i svědectví života, a je to i snaha změnit nespravedlnost a „polidštit svět“, a tak ho zcela lidskými prostředky přibližovat Božímu království. V oblasti ozbrojených složek České republiky by bylo tedy správné hovořit o **evangelizaci**.

O misijním rázu církve hovoří Věřoučná konstituce o církvi v článku 17. Jako byl Syn poslán od Otce, tak i on poslal apoštoly (srov. Jan 20,21), když jim řekl: „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy, křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal. Hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa“ (Mt 28,19-20). Tento Kristův slavnostní příkaz zvěstovat pravdu o spáse převzala od apoštolů církev a má jej plnit po celém světě (srov. Sk 1,8). Proto na sebe vztahuje apoštolova slova: „Běda mi, (...) nebudu-li hlásat evangelium!“ (1 Kor 9,16) a nepřetržitě vysílá hlasatele evangelia (LG 17). Tento článek se však zdá být v přímém rozporu s jedním z ustanovení Smlouvy o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu ministerstva obrany, jak upozornil Jaroslav Vokoun ve své reakci na rozhovor v *Katolickém týdeníku*⁵ s Pavlem Rumlem, nemocničním kaplanem Ústřední vojenské nemocnice ve Střešovicích. Pavel Ruml zde říká: „Když kaplan nastupuje službu v armádě, slibuje, že misijně⁶ působit nebude“. Tento rozpor si jistě zaslouží poněkud podrobnější vysvětlení, o které se níže pokusíme.

Armáda zcela jistě potřebuje křesťany. A to takové křesťany, kteří se nebojí či nestydí veřejně a hrdě vyznat svou víru a příslušnost ke Kristu. Nicméně tato všeobecná, tedy katolická, rovina již nesouzní s rovinou profesní. Duchovní služba v Armádě České republiky má svá přesně stanovená pravidla, která jsou explicitně vyjádřena v několika písemných projevech pozitivního práva v různých

---

⁵ MACHÁNĚ, J., *Kaplaní se už mezi vojáky zabydleli*. Rozhovor s Pavlem Rumlem. In *Katolický týdeník*, ročník XX, č. 5/2009, s. 12.

⁶ Pavel Ruml v článku použil termín „misijní působení“. Ve Smlouvě se ale hovoří o „evangelizaci“. Důvodem této nepřesnosti je zřejmě konfesní příslušnost Pavla Rumla, který je duchovním Českobratrské církve evangelické. V protestantské teologii se s těmito termíny nakládá poněkud jinak než v katolické. Zde „evangelizace = misie“.

úrovních důležitosti. Jedná se o dohody, smlouvy mezi subjekty, účastnými v tomto vztahu – Ekumenickou radou církví, Českou biskupskou konferencí a Ministerstvem obrany ČR. Ze vzájemných jednání vzešla základní pravidla, podle kterých funguje a působí Duchovní služba AČR, která byla zřízena Rozkazem ministra obrany České republiky. Vojenským kaplanem se může stát pouze osoba duchovní. Z textu dokumentů Duchovní služby AČR⁷ vyplývá, že se jedná o kněze, jáhna, kazatele, tedy obecně je snad možné říci kleriky církví, které jsou účastné dohody. Zřetelná je zde návaznost na tradici, kdy potřeba duchovních ve vojenském prostředí vznikla v době války, kdy kněz doprovázel vojáky na bojiště a zde jim sloužil svátostmi, a to hlavně pomazáním nemocných. Dále sloužil mše před bojem i po něm a vedl smuteční a pohřební obřady. Tyto úkoly pak plní i dnes. Samozřejmě mimo jiné. Velmi transparentní představu o činnosti duchovního podává biografická kniha o Msgre. Kubáňovi, feldkurátovi c. k. rakouské armády, vojenskému kaplanovi a posléze generálovi Duchovní služby československé armády první republiky.⁸

Bylo by zcela jistě přínosné podpořit aktivnější vystupování křesťanů - laiků nejen v armádním, ale i v policejním prostředí, aby se zde „jako živé údy ze všech svých sil, přijatých z dobrodiní Stvořitele a z milosti Vykupitele, přičiňovali o vzrůst církve a její neustálé posvěcování“ (LG 33). Převážná většina křesťanů je zde opravdu „anonymní“, bez jména i bez tváře. Prvořadý je zde osobní příklad, ať už laiků, nebo kleriků. Tomáš Machula píše, že „Hlásání evangelia může nabývat různých forem, ale v každém případě by mělo být spjato s konkrétním křesťanským životem. Je zřejmé, že svědectví života je základní předpoklad, na kterém teprve hlásání víry i pravd víry stojí“.⁹ Nicméně v těchto ozbrojených sborech funguje naprosto přesná organizace, která je pro zabezpečení jejich chodu

---

⁷ Srov. *Smlouva mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu Ministerstva obrany ze dne 3. června 1998*, čl. C. In *Dokumenty Duchovní služby AČR. Služební pomůcka*. Praha : AVIS, 2006, s. 2.; *Zapojení římsko-katolických jáhnů do vojenské duchovní služby*, čl. A. In *Dokumenty Duchovní služby AČR. Služební pomůcka*. Praha : AVIS, 2006, s. 24.

⁸ STEHLÍK, E., *Páter Method, životní příběh generála duchovní služby Msgre Methoděje Kubáně*. Praha : Ministerstvo obrany – AVIS, 2006. ISBN 80-7278-370-X.

⁹ Srov. MACHULA, T., *Hlásání evangelia a společenství církve*. In *Perspektivy*. Příloha Katolického týdeníku, č. 5/2008, ročník XIX.

nezbytná. Proto i struktura duchovní služby a její působení v armádě musí mít svá přesná pravidla. Od kaplana se žádá hodně. Velmi přísný je i výběr na toto místo. Kaplan musí mít dokončené obecně uznávané teologické vzdělání, které ho kvalifikuje pro vedení sboru či farnosti a musí mít praxi ve farnosti či ve sboru minimálně dva roky. Tak je to striktně nastaveno v Armádě ČR. V zahraničí však fungují i odlišné modely. V některých případech nejsou úkoly vojenského kaplana doménou pouze kleriků. Zde opravdu fungují i „laici“, někde dokonce tato služba ani není v jurisdikci žádné církve a je hlavně zaměřena na psychosociální pomoc. Evangelizační, ale i jiné, např. pastýřské působení se zde pak skutečně minimalizuje a není zde ani zaručena diskrétnost jakožto nepsané „prodloužení“ rozsahu zpovědního tajemství.

Ustanovení v textu smlouvy mezi církvemi o jisté „rezignaci“ na evangelizační působení kaplana¹⁰ může působit negativním dojmem. Předpokládáme však, že se tím, že nemá evangelizačně působit, míní spíše to, že nemá působit misijně. Evangelizačně totiž bude působit vždycky, ať bude chtít nebo ne, když bude dobře dělat to, co má, a co po něm Smlouva mezi ERC a ČBK chce. Vždyť posuďme: vojenský duchovní je poradcem velitele v oblasti lidských hodnot, vojenské etiky, morálky a mezilidských vztahů, zodpovídá za vytváření podmínek pro naplňování ústavně zaručených lidských práv, která souvisejí se svobodou vyznání a zajišťuje odborné vzdělávání v oblasti etiky a religionistiky. Svým osobním příkladem a aktivní motivací vytváří pozitivní atmosféru pro zlepšování důvěry u útvaru. Stále je k dispozici příslušníkům jednotky a jejich rodinným příslušníkům. Vykonává duchovní službu včetně bohoslužeb, spolupracuje s duchovními církví a náboženských společností civilního sektoru i s duchovními jiných armád v rámci mezinárodních vojenských aktivit. Také spolupracuje s vojenskými lékaři, psychology a dalšími pracovníky, kteří zabezpečují sociální politiku.

A toto všechno a mnoho dalšího vykonává člověk, o němž všichni lidé okolo něho vědí, že je křesťanem a navíc klerikem. Může být něco více evangelizace,

---

¹⁰ Srov. *Smlouva mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu Ministerstva obrany*, čl. B, Pojetí a úkol duchovní služby, odst. 3.

i když se to oficiálně tak nazývat (zatím) nesmí? V podobném duchu píše i Tomáš Machula, totiž že „dobré dílo evangelizace koná i ten, kdo žije svatě, ale nesoustřeďuje se na mluvení o církevní nauce. Nemůže jím však být ten, kdo geniálně vykládá pravdy víry a žije přitom způsobem odpudivým i pro laxistu. Zde se ukazuje velmi zřetelně, že hlásání evangelia je společným dílem celého organismu církve. To, že někdo kvůli dobovým omezením, osobní situaci nebo životním podmínkám nemůže explicitně svědčit o pravdách víry, neznamena, že nemůže mít účast na službě hlásání evangelia“.¹¹

---

¹¹ Srov. MACHULA, T., *Hlásání evangelia a společenství církve*. In *Perspektivy*. Příloha Katolického týdeníku, č. 5/2008, ročník XIX.

2 ARMÁDA PO ROCE 1989

Společenský vývoj, který se v ČSSR stal patrným již v druhé polovině osmdesátých let, dostal po listopadových událostech roku 1989 svůj jasný směr. Centralisticky řízený, federativní stát, se zákonem zakotvenou vedoucí úlohou jedné politické strany, dostal zcela nový charakter. Ústavní zákon č. 294/1990 Sb., oddělil územní samosprávu a správu státní. Na tento zákon navazovaly zákony č. 367/1990 Sb., o obcích a č. 524/1990 Sb., o okresních úřadech. Dále se projevil nedostatek politické vůle České a Slovenské republiky pokračovat v dalším soužití ve společném státě. V právní oblasti byl proces rozdělení státu zahájen schválením Ústavy Slovenské republiky Slovenskou národní radou dne 1. 9. 1992 a vyvrcholil jednáním Federálního shromáždění směřujícím k zániku federace přijetím Ústavy České republiky Českou národní radou dne 16. 12. 1992. Již zákonem č. 125/1991 Sb., byla zrušena vedoucí úloha KSČ ve společnosti. Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., uvedl do našeho právního pořádku Listinu základních práv a svobod, která vymezovala vztah jednotlivce a veřejné moci, přičemž vycházela z neporušitelnosti základních lidských práv. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, charakterizuje Českou republiku jako svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát, založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.¹² Zásadní proměnou procházely i ozbrojené složky státu.¹³

Po listopadu 1989 se tedy Československé republice otevřela možnost vybudovat novou společnost, která bude fungovat na skutečně demokratických principech. Tyto principy mají svůj základ v občanské svobodě, ve svobodě myšlení, rozhodování a projevu. Tyto principy jsou dány hodnotou každého člověka, jeho svobodou a rovností v lidské důstojnosti a v právech. Lidé v takto pojaté společnosti mají svobodu projevovat své názory i své náboženské přesvědčení. Takto pojatá společnost již není diktaturou jedné politické strany s mocí nad osudy jednotlivců, vládnoucí za pomoci strachu lidí o osud svůj či

¹² Srov. *Ústava České republiky*, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Hlava první, Článek 1, odst. 1.

¹³ Srov. STEIN, P., *Vývoj policejní organizace na území České republiky od roku 1918*. Praha, 1996. Závěrečná práce. Policejní akademie České republiky. Vedoucí práce K. Slavíková, s. 29.

svých blízkých. Nová společnost byla budována s idejemi základních lidských práv a svobod, jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů, kteří si mají být vědomi svých povinností vůči sobě i vůči druhým lidem.

Armáda v tomto čase nepřestala plnit svou základní úlohu obrany státu. Do roku 1989 vycházela její koncepce z bipolárního rozdělení světa a z plné podřízenosti spojeneckým závazkům v rámci Varšavské smlouvy. Armády, sdružené v tomto vojenskopolitickém uskupení, byly organizovány podle sovětského vzoru a jejich charakter a standardní operační postupy odpovídaly politickým a vojenským ambicím tehdejšího Svazu sovětských socialistických republik. Dramatické společenskopolitické změny z listopadu 1989 se zákonitě projeví i ve sféře tehdejší Československé lidové armády. Ta byla spolu s bezpečnostním aparátem hlavní oporou komunistické vlády. Vyvstala tedy nutnost její transformace na armádu moderního demokratického státu. Muselo dojít k celé řadě změn, aby vojenská služba odpovídala požadavkům nové demokratické společnosti. Mezi jedny z nejradikálnějších kroků, provedených hned v počátcích transformace, můžeme zařadit odpolitizování armády zrušením stranických organizací a politického aparátu ve složkách armády, zákaz členství vojáků z povolání v politických stranách a propuštění některých generálů a důstojníků.¹⁴ Postupně začala být také uplatňována některá humanizační a demokratizační opatření, jako například zkrácení délky vojenské základní služby a prodloužení počtu dnů řádné dovolené vojáků základní služby.¹⁵

Významnou změnu vyžadovala zejména obnova náboženské svobody vojáků, která patří mezi základní lidská práva.¹⁶ Koncem prosince 1989 proto podal František Novotný¹⁷ ministrově obrany písemně požadavek o obnovu

---

¹⁴ Srov. RAŠEK, A., *Vytváření a realizace bezpečnostní politiky České republiky v devadesátých letech*. In *Vojenské rozhledy*. Praha : Avis, 1999. č. 2. [online]. Dostupné na: <http://www.531prps.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/1999_2/necas.htm> Staženo 9. března 2010.

¹⁵ Srov. BUREŠ, V., *Historie základní vojenské služby v českých zemích*. Ministerstvo obrany České republiky. [online]. Dostupné na: <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>> Staženo 9. března 2010.

¹⁶ Srov. *Listina základních práv a svobod* ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., článek 16.

¹⁷ PhDr. František Novotný, *1925, v roce 1968 propuštěn z armády, historik a filosof, organizátor Klubu mladých filosofů a Hnutí za občanskou svobodu – klubu křesťanské demokracie, iniciátor

náboženské svobody v armádě. Braným zákonem byla všem vojákům zaručena svoboda projevu náboženského vyznání, umožněna účast na náboženských obřadech a duchovním z řad státem uznaných církví byl umožněn vstup do vojenských objektů.¹⁸ Prakticky to znamenalo, že vojáci v činné službě, kteří mají o takovouto službu zájem, mohou ve svém volnu navštěvovat bohoslužby či rozpravy s duchovním jimi zvolené církve, a to buď v objektu vojenského útvaru, nebo mimo tento objekt. Toto vše se musí odehrávat pouze se souhlasem velitele útvaru (tj. duchovnímu je povolen vstup do objektů útvaru nebo je zájemci, který se chce účastnit náboženského obřadu, povoleno opuštění útvaru).¹⁹

Zmíněné legislativní změny, provedené konkrétně v branném zákoně, základních řádech a rozkazech ministra obrany, byly významným přínosem do situace týkající se postupné humanizace armády. Týkaly se ale pouze vnější struktury vojenské organizace. Tyto změny však spoluutvářely podmínky pro skutečnou změnu ducha nově se rodící armády a byly základem pro pozdější vznik Duchovní služby Armády České republiky.²⁰

2.1 První kroky v řešení duchovní péče o vojáky

Změnit nejen legislativní rámec armády, ale hlavně myšlení a jednání vojáků z povolání měl jako jeden z prvních na starosti František Novotný, který byl v roce 1990 povolán na Ministerstvo obrany do skupiny odborníků jako poradce pro spolupráci armády s církvemi a pro duchovní péči v armádě. Schwanczar k roli Františka Novotného a k problémům, které se vyskytovaly při osvětě týkající se role duchovní služby v armádě, uvádí:

„V prvním období se soustředil na zlepšování vztahů mezi armádou a představiteli církví a náboženských společností. Bez zvláštních problémů

---

obnovy náboženských svobod v Československé armádě, v letech 1990-93 poradce náměstka ministra obrany pro duchovní péči v armádě a pro spolupráci armády s církvemi.

¹⁸ Branný zákon č. 72/1990 Sb., § 9, odst. 2.

¹⁹ Srov. MAJER, P., ŠINDELÁŘ, M., *Vojna do kapsy aneb průvodce vojenskou službou*. MO ČR, odbor pro styk s veřejností, 1996, s. 41.

²⁰ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 33.

proběhlo navrácení některých objektů, které armáda v minulosti zabrala církevním řádům a kongregacím. Šlo o plnění zákonného opatření, a tak se realizace tohoto úkolu dařila poměrně dobře. Mnohem složitější situace byla při navazování vztahů mezi vojáky a duchovními. Vojákům byla po celou dobu komunistické vlády vštěpována nenávisť vůči církvím i náboženství vůbec. Duchovní měli zase většinou velmi špatné vzpomínky na utrpení v komunistických věznicích a na pobyt v armádě, kde byli záměrně ponižováni. Přesto však začali po vzájemné dohodě s veliteli útvarů navštěvovat vojáky a prostřednictvím přednášek či besed jim přinášeli základní poznatky o křesťanství. Začali tak působit jakousi osvětou, aby se armáda mohla seznamovat s křesťanskými hodnotami, tvořícími základy naší kultury. Výsledky této aktivity byly různé. Ukazovalo se však, že setkání duchovních s vojáky má velký význam. Vojáci základní vojenské služby a zejména vojáci z povolání se často poprvé setkávali s nositeli pro ně úplně nových, dříve neznámých hodnot...

...Představa, jakým způsobem by měla vypadat duchovní péče v armádě, byla v této době značně nejasná. Základním problémem bylo ujasnit si, co to vlastně duchovní péče v armádě je a hledat cesty, jak ji realizovat. Z analytických poznatků jasně vyplývalo, že nelze obnovit duchovní službu v armádě v takové podobě, v jaké byla do roku 1950.

První navržená koncepce humanizace armády pomocí univerzitního vzdělávání a duchovní péče, kterou předložil PhDr. F. Novotný, předpokládala působení náboženskou a filozofickou cestou, společně s trvalým neideologizovaným humanitním vzděláváním. Tato představa však narážela na nepochopení. Duchovní péče byla chápána velmi zúženě, jako by šlo pouze o službu věřícím jednotlivých církví. V některých případech se dokonce objevovala absurdní obava z toho, že zrušenou marxisticko-leninskou přípravu a politické školení nahradí povinná výuka náboženství. Nepochopení toho, v čem spočívá náboženská víra a duchovní péče i předsudky z minulé doby, kdy celá armáda byla jednostranně zaměřena proti církvím, měly za následek, že se pro přijetí koncepce nenašel dostatek vůle. Přes tyto potíže se však podařilo vydat ve vojenské redakci Impuls tři svazky Filozofických a náboženských rozprav, jejichž

obsah informoval čtenáře o evropských duchovních, mravních a kulturních hodnotách. Obdobně účelové publikace „Duch světového humanismu“ a „Člověk a náboženství“ přinesly články s obdobnou tematikou. K většímu využití těchto svazků však v podstatě nedošlo.²¹

K širšímu seznámení se s duchovní péčí v armádě v té době značně přispěla mezinárodní spolupráce týkající se právě duchovní péče. V listopadu roku 1990 se konalo setkání těch pracovníků armád Polska, Maďarska a Československa, kteří se věnují rozvoji duchovní péče na úrovni ministerstev. Pomoc naší armádě při zavádění duchovní služby poskytli také kaplani evropského velitelství armády USA. V roce 1991 se zástupci naší armády zúčastnili konference vojenských kaplanů o duchovní péči v armádách NATO i v armádách ostatních evropských států. Při jiné příležitosti se mohli seznámit s informacemi o duchovní službě v době války v Perském zálivu, v operacích Pouštní štít a Pouštní bouře.²²

Důležitým krokem na cestě k vybudování duchovní služby bylo i vydání jednoho z prvních materiálů, který se systematicky a důkladně zabýval řešením duchovní služby, a který vznikl roku 1993 na Ministerstvu obrany. Tento materiál nesl pracovní název „Místo, poslání a obsah činnosti církví v Armádě České republiky“. Hlavním bodem, kterým se tato studie zabývala, byl návrh organizačních forem duchovní péče ve složkách Armády České republiky. Byly navrženy tři varianty:

- **První varianta** navrhovala formu duchovní služby vykonávanou **osobami s teologickým vzděláním**, které by měly vojenskou hodnost a jejich přijímání by se dělo **v koordinaci s příslušnou církví**. Těžiště práce těchto pracovníků by nebylo v náboženské činnosti. Řízení by byli ve **spolupráci s církvemi a armádou**.

---

²¹ SCHWANCZAR, A. *Duchovní péče v armádě*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta. Olomouc, 1996, s. 51-52.

²² Srov. *Člověk a náboženství*. Materiály pro vzdělávání příslušníků ozbrojených sil. Redakce Impuls, Praha, 1992, s. 77.

- **Druhá varianta** by znamenala svěřením hlavní zodpovědnosti za vykonávání duchovní péče **do rukou armády**. Ta by pak přijímala adepty duchovní služby podle výběrového řízení jako vojáky z povolání. **Pokud by byl přijat** duchovní, byl by postup koordinován s příslušnou církví. Jednalo by se spíše **o humanitní službu**.
- **Třetí varianta** by znamenala přijetí duchovních na **částečný úvazek**, kteří by působili u jednotek podle počtu věřících, popřípadě působení místních duchovních v místě posádky. **Stále** by měl duchovní působit **pouze u jednotek rychlého nasazení**. Podle této varianty by se tak duchovní staral **pouze o náboženské potřeby** vojáků, ostatní by zabezpečovali pracovníci sociálních služeb.²³

Tento návrh se však kromě připomínkového řízení nikam dál nedostal a v roce 1994 byl z projednávání vládou vyloučen.²⁴ Situace jakoby ustrnula na mrtvém bodě. V armádě pak trvalo další rok, než se z rozhodnutí ministra obrany přistoupilo k experimentálnímu ověřování modelu humanitní služby.²⁵ Všechny přípravné práce, vydávání různých materiálů, osvěta a seznamování vojenské i široké veřejnosti, konání mezinárodních konferencí, návštěv u zahraničních jednotek, návštěva přednášek a besed kaplanů západních armád, to vše byly nesmírně důležité aktivity, které, ač zatím samy o sobě nepřilíš účinné, však připravovaly půdu pro vznik vlastní duchovní péče v jednotkách naší armády. A pro nás jsou v současné době neocenitelným zdrojem zkušeností, které můžeme zúročit při přípravě podkladů pro vznik obdobné služby u policie a vyhnout se slepým uličkám, které kolegové z armády již prošli.

Jak již bylo řečeno, aktivity do roku 1994 byly neúčinné a první pozitivní akcí byla až v roce 1995 příprava humanitní služby.

---

²³ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 36 - 37.

²⁴ Tamtéž, s. 37.

²⁵ Srov. SCHWANCZAR, A. *Duchovní péče v armádě*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filosofická fakulta. Olomouc, 1996, s. 58.

2.2 Vznik a působení Humanitní služby AČR

Na počátku roku 1995 vydal ministr obrany Vilém Holář rozhodnutí vytvořit humanitní službu, otevírající cestu k podpoře všestranného rozvoje lidských hodnot ve vojenském prostředí. Toto rozhodnutí bylo zveřejněno sdělením ve Věstníku Ministerstva obrany,²⁶ a to v souvislosti s dalším rozvojem Armády České republiky.

Oblasti, kterými se měl projekt humanitní služby zabývat, byly následující:

- péče o zlepšování mezilidských vztahů a o rozšíření a podporu morálních hodnot ve vojenském prostředí,
- rozvíjení všelidských hodnot (láska, přátelství, čestnost, spravedlnost, pravdomluvnost, poctivost, skromnost, atd.),
- eliminace sociálně negativních projevů mezi jednotlivci a skupinami,
- působení proti špatným návykům, alkoholismu, toxikomanii, apod.,
- péče o náboženské potřeby věřících vojáků,
- rozvíjení výchovné, kulturní a osvětové činnosti.²⁷

Cílem projektu byla postupná humanizace vojenského prostředí, a tedy zlidštění podmínek, v nichž pracují jak vojáci základní služby, tak i vojenští profesionálové a civilní zaměstnanci. Součástí tohoto projektu měla být i duchovní služba. V navrhované koncepci humanitní služby se nepočítalo s tím, že v ní budou pracovat pouze duchovní. Uplatnění v ní měli nalézat i lidé s jiným vysokoškolským humanitním vzděláním, jako například právníci, psychologové, sociologové a pedagogové, avšak teologické vzdělání bylo bráno jako výhoda.²⁸

---

²⁶ Srov. *Věstník Ministerstva obrany č. 1/1995*.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 41 - 42.

Předpokládalo se, že vybudování základů pro nastartování humanitní služby v armádě bude dlouhodobou záležitostí, a to z důvodu značně složitého výběru a přípravy vhodných, perspektivních a minulostí (vzhledem k dříve vykonávaným funkcím) co nejméně zatížených kandidátů, schopných plnit své působení novým duchem. Očekávalo se od nich, že budou svým způsobem života reprezentovat etické hodnoty demokratické společnosti, dbát na dodržování lidské důstojnosti a šířit atmosféru úcty, spolupráce a co nejčistších vztahů v Armádě České republiky.²⁹

Humanitní služba tedy vznikla z nutnosti nějakým způsobem zlidštit a zkultivovat vojenské prostředí. Armáda České republiky v té době ještě nebyla připravena na situaci, aby v jejích složkách působila duchovní služba jako samostatný orgán, a tak tento navrhovaný koncept spojil složku duchovní s ostatními humanitními složkami. Dohromady tak měly plnit takovou funkci, která bude kultivovat chování lidí působících v armádě a vytvářet předpoklady pro nastolování důvěry mezi vojáky z povolání a vojáky základní služby.³⁰

Jan Jandourek k tomu říká: „Humanitní služba se u nás nemusí soustřeďovat na náboženské úkony, ale může se věnovat své specifické činnosti. K ní patří vedle běžného rozhovoru s vojáky i konzultace týkající se konkrétních problémů“.³¹

Vnějším aspektem humanitní služby mělo být zlepšení vztahů armády s veřejností a s tím související její kompaktnější začlenění do společnosti. Do společnosti, která bude chápat nutnost a potřebu ozbrojených složek.³²

---

²⁹ Srov. SCHWANCZAR, A. *Duchovní péče v armádě*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filosofická fakulta. Olomouc, 1996, s. 69.

³⁰ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 42.

³¹ JANDOUREK, J., *Humanitní služba v české armádě*. In Český týdeník, číslo 151, 14. -17. 6. 1996, s. 2.

³² Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 42.

Cíle humanitní služby byly pojaty následovně:

- celková životní spokojenost příslušníků armády a jejich rodin (využití možnosti neformálních osobních rozhovorů, konzultací a široké škály pomoci, prostřednictvím kvalifikovaných odborníků),
- kultivovat vojáka-občana a pomáhat velitelům odstraňovat vše, co ve vojenském prostředí znehodnocuje anebo ponižuje lidskou důstojnost či znevažuje hodnoty demokratické společnosti,
- z pozice poradního orgánu velitele navrhnout řešení konkrétních problémů u vojenských jednotek přímo na místě, složitější předkládat svému vedení na vyšších stupních až po ministerstvo obrany.³³

Ve své podstatě tak měla humanitní služba nabýt charakter duchovní a sociální péče pro příslušníky armády. Stupně, na kterých měl být připravovaný model služby odzkoušen, byly **prapor, pluk civilní obrany, brigáda, letecká základna a vojenská nemocnice**.³⁴

Je tedy zřejmé, že hlavní snahou humanitní služby bylo zlidšťovat poměry jednak u jednotlivých útvarů, a jednak v prostředí armády jako celku. Měla v konečném efektu zlidštit jak přístup velitelů, tak i postoj vojáků. Vždyť velitel ...by se měl starat o své podřízené nejen po stránce služební, ale i lidské, měl by jim dát najevo, že mu nejsou lhostejní a že za ním mohou přijít...³⁵ A voják by měl mít oprávněný pocit, že za ním někdo stojí, někdo ...komu se eventuálně může svěřit se svými problémy.³⁶ Tím by měl být jeho nadřízený anebo právě k tomuto účelu vyškolený odborník humanitní služby, který mu pomůže jeho problém vyřešit. Zapomnělo se na to, že voják je občan jako každý jiný a právě

---

³³ Srov. SCHWANCZAR, A. *Duchovní péče v armádě*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filosofická fakulta. Olomouc, 1996, s. 68-69.

³⁴ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 43.

³⁵ BONAVENTURA, Š. *Křesťan na vojně*. Olomouc : Matice cyrilometodějská s.r.o., 1994, s. 54.

³⁶ Tamtéž, s. 49.

díky zvýšené zátěži potřebuje také po lidské stránce specifické zázemí a zajištění.³⁷

Jak bylo výše řečeno, humanitní služba měla působit na úrovni praporu, pluku a brigády, a dále na letecké základně a ve vojenské nemocnici. Skupina humanitní služby se měla skládat ze tří členů: vojáka z povolání, vojáka základní služby a občanského zaměstnance. Jednotlivé problémy měly být společně řešeny tak, že voják z povolání jako náčelník skupiny měl její činnost zastřešovat a oficiálně zastupovat, voják základní služby měl pomáhat při komunikaci s ostatními vojáky základní služby a občanský zaměstnanec, standardně vysokoškolsky vzdělaný odborník humanitního směru, měl přispívat svým vnějším názorem k řešení problémů.³⁸

Rozsah činností pracovníků skupiny humanitní služby byl následující:

- osobní příklad a aktivní motivace v nastolení, zlepšení a prohloubení vzájemné důvěry uvnitř útvaru,
- být k dispozici pro potřeby osobních rozhovorů a pro činnost poradenské služby, pokud nemohou sami, mají zajistit další odbornou pomoc,
- preventivní působení proti konfliktům v oblasti mezilidských vztahů,
- znalost morálního stavu jednotky a úroveň mezilidských vztahů v ní, navrhnout způsoby řešení vzniklých konfliktních situací,
- periodické navštěvování všech pracovišť, ale také návštěvu rodinných příslušníků členů jednotky, pokud to je zapotřebí,
- péče o náboženské potřeby věřících státem uznávaných církví a náboženských společností a vytváření podmínek pro jejich uspokojení,
- podíl na plánování všech aktivit jednotky, radit v tomto ohledu veliteli,
- rozšiřování vlastního vzdělání členů skupiny humanitní služby.³⁹

---

³⁷ JANDOUREK, J. *Humanitní služba v české armádě*. In Český týdeník, číslo 151, 14. -17. 6. 1996, s. 2.

³⁸ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 44.

³⁹ Srov. SCHWANCZAR, A. *Duchovní péče v armádě*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filosofická fakulta. Olomouc, 1996, s. 68-69.

V první fázi byl tento model humanitní služby vyzkoušen na několika základnách na území Moravy. Jednalo se o následující útvary: radiotechnická brigáda v Brně, letecká základna v Náměšti nad Oslavou, průzkumný prapor v Kroměříži, útvar civilní ochrany v Bučovicích a Vojenskou nemocnici v Olomouci.⁴⁰

Výsledky pilotního projektu byly u jednotlivých útvarů výrazně rozdílné. Vlivy, které tuto rozdílnost způsobovaly, byly zejména v přístupu velitele k působení humanitní služby u útvaru, konkrétní společenské klima u jednotky, personální obsazení skupin humanitní služby a vnitroarmádní atmosféra jako celek.⁴¹

U některých útvarů si pracovníci humanitní služby vybudovali silnou pozici, která byla založena na jejich opravdové potřebnosti. Mezi taková místa patří například Vojenská nemocnice a průzkumný prapor v Kroměříži. Jako pozitivní faktory je zde možné uvést **plné odborné vzdělání** pracovníků humanitní služby, jejich **osobnostní vlastnosti** a **dosažení plného stavu** skupin u zmíněných útvarů. Úspěšnost humanitní služby je, jak již bylo výše řečeno, dána také vnitřní atmosférou v jednotce a přístupem velitele a důstojníků k jejím členům a k jejich práci. V atmosféře **důvěry a pochopení** se pracovníkům humanitní služby pracovalo daleko lépe, než v atmosféře nedůvěry a při pocitu zbytečnosti.⁴²

Dalším z faktorů ovlivňujících úspěch byla velikost útvaru, přičemž nejde ani tak o počet lidí, působících u útvaru, jako spíše o **členitost základen** (rozmístnění budov na území základny). Jako příklad komplikovaného řešení je možné uvést leteckou základnu s její rozsáhlou a členitou dislokací budov a lidí.⁴³ Schwanczar k tomu uvádí, že „...Nejlépe byl velitelem oceněn přínos skupiny humanitní služby v Kroměříži, která kromě toho, že byla po celou dobu působení v úplné (tříčlenné) sestavě, měla i relativně lepší podmínky, než ostatní... ..ve

---

⁴⁰ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 44.

⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 45

⁴² Srov. Tamtéž.

⁴³ Srov. SCHWANCZAR, A. *Duchovní péče v armádě*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filosofická fakulta. Olomouc, 1996, s. 82 - 83.

Vojenské nemocnici se přítomnost duchovního ve skupině humanitní služby jednoznačně osvědčila, mimo jiné i jako vítaný příspěvek při rozšiřování terapeutických možností lékařů. Stálá přítomnost pracovníka humanitní služby mezi nemocnými, kdy vedl s nemocnými rozhovory a pomáhal řešit i osobní záležitosti nemocných, velmi pozitivně ohodnotili odborní lékaři a zvláště psychiatři, kteří tento způsob přijali i jako vydatnou psychoterapeutickou pomoc, na niž, bohužel, nezbyvá čas⁴⁴.

U útvarů, kde probíhal pilotní projekt, byl v září a říjnu roku 1995 proveden oddělením výzkumu při odboru personálního marketingu Ministerstva obrany výzkum, zaměřený na přínos a význam služby a na názory na ni v jednotkách Armády České republiky. V jejím závěru je uvedeno, že humanitní služba, spjatá s péčí o člověka v armádě, může být významným činitelem, který přispěje jak ke zkvalitnění řídicí práce, tak ke zlepšení celkového klimatu v armádě.⁴⁵

Ve zprávě je také kladen důraz na **výběr budoucích členů** humanitní služby. Mezi vlastnostmi, které nemají takovémuto jedinci chybět, byly mimo jiné uvedeny ochota pomáhat lidem, obětavost, umění získat si **důvěru, přístupnost, morální bezúhonnost, objektivnost, nezájatost a spolehlivost**.⁴⁶ Velmi povzbuzující pro další činnost humanitní služby byl i fakt, že naprostá většina jak vojáků z povolání, tak vojáků základní služby, chápe humanitní službu jako potřebnou a její zavedení vítá.⁴⁷

Po úspěšném ukončení pilotního ověření bylo rozkazem ministra obrany⁴⁸ s účinností od 1. 1. 1996 vytvořeno Oddělení humanitní služby Ministerstva obrany České republiky. Hlavním úkolem tohoto oddělení bylo zabezpečit zejména tyto základní směry činností:

---

⁴⁴ SCHWANCZAR, A. *Duchovní péče v armádě*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filosofická fakulta. Olomouc, 1996, s. 83.

⁴⁵ JANDOVÁ, J., LASSAK, W., *Názory na humanitní službu v Armádě České republiky*. Interní materiál MO ČR. Praha : Odbor personálního marketingu hlavního personálního úřadu MO ČR, 1996, s. 5 – 6.

⁴⁶ JANDOVÁ, J., LASSAK, W., *Názory na humanitní službu v Armádě České republiky*, in Syllabus, poznatky ze sociologických výzkumů o armádě 1994 -1998. Praha : MO ČR – AVIS, 1999, s. 23.

⁴⁷ JANDOVÁ, J. a LASSAK, W. *Názory na humanitní službu v Armádě České republiky*, interní materiál MO ČR. Praha : Odbor personálního marketingu hlavního personálního úřadu MO ČR, 1996, s. 5 – 6.

⁴⁸ *Rozkaz ministra obrany č. 59*, in Věstník ministerstva obrany ze dne 18. 12. 1995, částka 1995.

- **zpracování koncepce** humanitní služby v Armádě České republiky a zabezpečení realizace humanitní služby v resortu Ministerstva obrany,
- **stanovení základních cílů**, analýza poznatků a dosažených výsledků v rovině vojenské etiky, výchovy k míru, k občanské odpovědnosti za obranu a k pozitivním motivacím a zároveň k použití síly jako prostředku spravedlivé obrany,
- **zpracování návrhu** interních normativních aktů pro činnost humanitní služby Armády České republiky,
- **odborné řízení** humanitní služby u vojenských útvarů,
- pro plnění úkolů humanitní služby **rozvinout spolupráci** s velitelským sborem, odbornými orgány, institucemi, nevládními organizacemi a občanskými sdruženími,
- odbornou přípravou zaměstnanců humanitní služby a zpracování výchovných programů,
- **preventivní působení** zaměstnanců humanitní služby v oblasti sociálně patologických jevů,
- **vytváření skupin** humanitní služby u vojenských útvarů.⁴⁹

Kvalita činnosti humanitní služby byla velmi **závislá na kvalitách** jejích členů. Jednalo se o jejich odborné znalosti, charakterové vlastnosti a o schopnost práce ve vojenském prostředí. Nedalo se počítat s tím, že bude dostatek duchovních, kteří by se pro tuto profesní dráhu rozhodli, a nedalo se také počítat s tím, že se na ni budou všichni zájemci hodit. Humanitní služba se tedy potýkala s nedostatečným počtem svých pracovníků. I z tohoto důvodu nebylo pro práci v humanitní službě obligatorní podmínkou teologické vzdělání. Byli přijímáni uchazeči i s jiným humanitním vysokoškolským vzděláním, avšak v případě nedostatku i se vzděláním středoškolským,⁵⁰ ačkoliv o „teology“ byl zájem

---

⁴⁹ Srov. SCHWANCZAR, A. *Duchovní péče v armádě*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filosofická fakulta. Olomouc, 1996, s. 83.

⁵⁰ JANDOUREK, J. Humanitní služba v české armádě, *Český týdeník*, číslo 151, 14. -17. 6. 1996, s. 2.

největší.⁵¹ V zásadě byl především kladen důraz na **morální a charakterové vlastnosti** kandidátů a jejich motivaci pro tuto práci.⁵²

Za zmínku stojí přístup zástupců evangelických církví, který je možné označit za obezřetný až nedůvěřivý. V období kolem roku 1996 byly evangelické církve pouze pro externí spolupráci s armádou, kterou měli zajišťovat církevní konzultanti. Ti by měli mít na starost navazování kontaktů s veliteli útvarů a s církevními pracovníky a měli by navrhovat a pořádat pro vojáky přednášky, programy, rozhovory, besedy a bohoslužby. V materiálu vypracovaném pro presidium Ekumenické rady církví se píše, že „Vojenský duchovní je reprezentantem církve v armádě, není tam jako soukromá a samozvaná osoba. V případě, že armáda slouží nespravedlivým či zločinným cílům, je do celé věci duchovní zatažen a s ním i církve a křesťanství propadá kompromitaci... V tzv. humanitní službě v armádě České republiky má jít o výchovu k lidskosti, důstojnosti a charakterovým vlastnostem a mají o ni pečovat pedagogové, psychologové i duchovní. Vůči této koncepci jsou v evangelických církvích rozpaky...⁵³

A právě v tomto období se stala aktuální otázka ustanovení duchovního pro českou jednotku IFOR v Bosně. Evangelické církve zanechaly tuto konkrétní možnost prozatím otevřenou a rozhodnutí o ní z důvodu uvedených teologických a morálních nejasností odložily.⁵⁴ K tomuto tématu uvádí Jan Jandourek následující: „Pro sdělovací prostředky bylo z činnosti Oddělení humanitní služby zatím nejviditelnější vyslání katolického kněze Tomáše Holuba do Bosny, kde by měl působit mezi českými vojáky. Duchovní pojede do Bosny sám, protože se zatím nepodařilo najít pro něj vhodné spolupracovníky... ...protože naši vojáci

---

⁵¹ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 47.

⁵² *Humanitní služba armády ČR*, Evangelický týdeník, 1996, roč. 81, č. 36, s. 2.

⁵³ ČAPEK, J., *Působení církví v armádě*. Vypracováno pro presidium Ekumenické rady církví v České republice jako příspěvek k diskusi o problematice vojenských duchovních v únoru 1996. in *Křesťanská revue*, ročník LXIII, č. 5, 1996, s. 126.

⁵⁴ Srov. ČAPEK, J., *Působení církví v armádě*. Vypracováno pro presidium Ekumenické rady církví v České republice jako příspěvek k diskusi o problematice vojenských duchovních v únoru 1996. in *Křesťanská revue*, ročník LXIII, č. 5, 1996, s. 126.

nemají v místě svého působení žádný kostel, počítá se v jeho případě i s konáním bohoslužeb... ..jeho působení bude určitě pečlivě sledovaným testem toho, co může humanitní služba v armádě znamenat“.⁵⁵

Na závěr je nezbytné poznamenat, že založení humanitní služby v jednotkách Armády České republiky byl první a historický krok k institucionalizování takového typu služby v jejích moderních dějinách. Zkušenosti z působení humanitní služby v Armádě České republiky pomohly při vzniku Duchovní služby AČR jako nedílné součásti bojového svazku naší armády.

2.3 První kaplan v misi AČR

Začátkem roku 1996 se začalo na Ministerstvu obrany České republiky v Oddělení humanitní služby uvažovat o účasti vojenského duchovního v jednotkách českých ozbrojených sil působících v rámci mezinárodní operace IFOR v Bosně a Hercegovině. Tento krok byl velmi důležitý. Pracovníci humanitní služby totiž dokázali přesvědčit nejen církevní představené, ale i armádní a politické vedení o potřebnosti duchovní péče, která by měla být poskytována vojákům v zahraniční misi. Humanitní služba tím otevřela cestu k významnému historickému okamžiku – k vyslání vojenského kaplana do zahraniční vojenské operace jednotek České armády, a to po dlouhých 46 letech.⁵⁶

Příprava a zajištění tohoto úkolu zůstalo v gesci Oddělení humanitní služby. Jeho pracovníky byl osloven biskup brněnské diecéze Mons. Vojtěch Cikrle, který měl již v té době v rámci České biskupské konference na starosti otázku duchovní služby v armádě,⁵⁷ aby se pokusil zajistit vhodného kandidáta na pozici vojenského kaplana. Ten by měl vykonávat duchovní službu u českého

---

⁵⁵ JANDOUREK, J., *Humanitní služba v české armádě*. in Český týdeník, číslo 151, 14.-17.6.1996, s. 2.

⁵⁶ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 48 - 49.

⁵⁷ Srov. Mons. ThLic. Vojtěch Cikrle. *Katolická církev v České republice. Struktura církve v ČR*. Biskupové. [online]. Dostupné na: <<http://www.cirkev.cz/biskup-vojtech-cikrle.html>>. Staženo 26. září 2009.

kontingentu v rámci mezinárodních sil působících v Bosně a Hercegovině. Volba padla na katolického kněze Tomáše Holuba,⁵⁸ který v té době působil jako kaplan v Kutné Hoře.⁵⁹ On sám k tomu ve svém rozhovoru pro Historický magazín říká: „Bylo to ale tak, že jsem vůbec nepočítal s tím, že bych někdy uniformu oblékl. Měl jsem jít studovat do Říma a najednou zazvonil telefon, zrovna když jsem sloužil bohoslužbu. Volal mi jakýsi biskup. Bylo mi řečeno, že mám jít do Bosny s českou jednotkou. Tehdy to byla doba, kdy čeští vojáci poprvé vyjžděli do zahraniční mise. Jednalo se o misi IFOR a mě bylo řečeno, že když já nepůjdu do armády a nepojedu do Bosny, tak pak už není nikdo jiný, kdo by tam jel. Tedy jsem se po nějaké době váhání a přemýšlení stal člověkem, který nastoupil dráhu vojenského duchovního“.⁶⁰ Samotné rozhodnutí o zřízení pozice vojenského kaplana i jeho následný výběr se odehrávalo ve velmi krátkém čase a tedy i pod značným tlakem. Pokud by se tehdy nepodařilo vybrat a přesvědčit vhodného kandidáta, bylo velice pravděpodobné, že v české jednotce působící v misi žádný duchovní nebude. Je pak otázkou, jak by vypadal další vývoj humanitní a následně vznik duchovní služby, protože účast kaplana v misi se později ukázala pro tuto evoluci jako klíčová.⁶¹

Po stmelovacím cvičení českého kontingentu v Českém Krumlově tedy odjel první český vojenský kaplan dne 29. 7. 1996 společně s vojáky 6. mechanizovaného praporu v rámci mise IFOR (Implementation Force) do Bosny a Hercegoviny. Prvním velitelem českého kontingentu byl generálmajor Jiří Šedivý, který byl později, v roce 1998, jmenován prezidentem republiky

---

⁵⁸ Srov. např. *Biskupství královéhradecké má dva generální vikáře, nově do úřadu nastupuje Mons. Tomáš Holub*. Tiskové středisko České biskupské konference. [online]. Dostupné na: <<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/biskupstvi-kralovehradecke-ma-dva-generalni-vikare-nove-do-uradu-nastupuje-mons-tomas-holub.html>>. Staženo 28. 9. 2009.

⁵⁹ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 49.

⁶⁰ STEHLÍK, E., *Duchovní v armádě*. Rozhovor s hlavním kaplanem AČR plk. Tomášem Holubem a Dr. Jiřím Rajlichem z VHU. In *Historický magazín*. Vysílání ČT24, 29. 7. 2006, 21:32. [online]. Dostupné na: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2006/07/29/10095687448-206452801280030-21:32-historicky-magazin/8/>> Staženo dne 27. 9. 2009. Příloha I.

⁶¹ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 49.

Václavem Havlem náčelníkem generálního štábu. Ten v rozhovoru pro Českou televizi kaplany představil veřejnosti. Řekl, že „Kaplan Armády České republiky je vojákem z povolání, je poručíkem. Musí chodit v uniformě, tak jako všichni vojáci. Platí pro ně všechny normy, které platí pro všechny vojáky z povolání. Jediná výjimka, která existuje, je, že nemusí cvičit se zbraní a nemusí nosit zbraň. Určitě existuje určitá část lidí, kteří se raději obrátí na vojenského kaplana, než aby šli třeba za vojenským psychologem. A to je to, co je velmi důležité, a zkušenosti, které máme, jsou v tomto smyslu velmi pozitivní“.⁶² Česká republika se tehdy stala součástí mezinárodních vojenských sil 32 států, jejichž vojáci pod vedením NATO nestranně monitorovali dodržování vojenských aspektů Daytonské mírové dohody na území bývalé Jugoslávie. Český prapor byl zařazen do sestavy mnohonárodnostní britské divize a podřízen jejímu operačnímu velení.⁶³

Ve vojenské publikaci o působení českých vojáků v misi IFOR se o prvním kaplanovi píše: „Na základě požadavku velení Armády České republiky adresovaného Ekumenické radě církví a římskokatolické církvi působil v druhé polovině mise IFOR v 6. mechanizovaném praporu i duchovní. Přítomnost a práce kněze u jednotky byla novou a doposud neobvyklou zkušeností jak pro armádu, tak i pro církve v České republice“.⁶⁴

Přes pozitivní vyjádření generála Šedivého nebyly počátky působení duchovního v armádě jednoduché. Tomáš Holub odpověděl na otázku, zda byli tehdy vojenští kaplani bráni jako přínos pro armádu takto: „Samozřejmě, že ne, a já jsem byl velmi rád, že to bylo právě takhle. Protože ti lidé, kteří na začátku za mnou přicházeli a říkali, že to je úžasné, že jsou duchovní v armádě, tak ti mně byli vždycky významně podezřelí. A musím říci, že ve většině případů jsem pak zjistil, že důvodně. Že to byli lidé, kteří měli tu tendenci hodnotit věci tak, jak se

---

⁶² STEHLÍK, E., *Duchovní v armádě*. Rozhovor s hlavním kaplanem AČR plk. Tomášem Holubem a Dr. Jiřím Rajlichem z VHÚ. in *Historický magazín*. Vysílání ČT24, 29. 7. 2006, 21:32. [online]. Dostupné na: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2006/07/29/10095687448-206452801280030-21:32-historicky-magazin/8/>> Staženo dne 27. 9. 2009. Příloha I.

⁶³ Srov. *Bosna – Kontingent Armády České republiky v misi IFOR*. Ministerstvo obrany České republiky. [online]. Dostupné na: <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=1596>>. Staženo dne 26. září 2009.

⁶⁴ *Operace IFOR*, Ministerstvo obrany ČR – AVIS, Redakce IMPULS, Praha 1997, str. 69.

zdálo, že v té chvíli je správné je takto hodnotit, samozřejmě hlavně s ohledem na vyšší místa. Ale pro lidi, kteří byli v armádě dlouhodobě a kteří s ní měli zkušenosti jako skuteční vojáci, to bylo něco naprosto nového. Byla tam docela dlouhá doba různého okukování, ve které jsme se vzájemně snažili najít, co to znamená duchovní v české armádě na konci dvacátého století, a co vůbec může poskytnout lidem, u kterých v drtivé většině nějaké náboženské zázemí nebo jakýkoli kontakt s církví vůbec neexistovaly. Takže nemohu říci, že bych byl přijat s otevřenou náručí, ale na druhou stranu zase nemohu říci, že bych se setkával nějak významně s tím, že by mně někdo házel klacky pod nohy“.⁶⁵

Úspěch působení prvního vojenského kaplana v jednotkách české armády byl hlavní měrou založen na **kvalitě osobnosti**,⁶⁶ která měla tento církve a armádou svěřený úkol vykonávat. Tento člověk musel v první řadě splňovat **základní předpoklady pro službu** v armádě – mít splněnou základní vojenskou službu a být **psychicky i fyzicky způsobilý** vojenské služby. Ten člověk musel být i **osobnostně na výši**, aby se dokázal vyrovnat s novou, do té doby nikým nezmapovanou rolí vojenského kaplana. Chyběla zde totiž jakákoliv metodika práce s vojáky jak věřícími, tak hlavně s nevěřícími, kteří primárně duchovního nepotřebují a nevědí, za jakým účelem vůbec v armádě působí. Samozřejmě, že velký podíl na pozitivním přijetí role duchovní služby měli i důstojníci, kteří tehdy v misi IFOR působili. To byli lidé, kteří tušili, anebo již věděli, jaký význam může mít působení duchovního mezi vojáky a kteří kaplanovi poskytli svou důvěru a podporu.⁶⁷ Tomáš Holub na to vzpomíná: „...velkou zásluhu přičítám veliteli praporu IFOR, dnes už generálu panu Proškovi, s nímž jsme si

---

⁶⁵ STEHLÍK, E., *Duchovní v armádě*. Rozhovor s hlavním kaplanem AČR plk. Tomášem Holubem a Dr. Jiřím Rajlichem z VHÚ. in Historický magazín. Vysílání ČT24, 29. 7. 2006, 21:32. [online]. Dostupné na: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2006/07/29/10095687448-206452801280030-21:32-historicky-magazin/8/>> Staženo dne 27. 9. 2009. Příloha I.

⁶⁶ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 50.

⁶⁷ Srov. Tamtéž.

v Bosně řekli, že budeme hledat, co by měl představovat kaplan v dnešní armádě“.⁶⁸

Posláním Tomáše Holuba jako prvního vojenského kaplana v Armádě České republiky byla péče o **všechny příslušníky kontingentu bez rozdílu vyznání**. Působil v duchu ekumenismu potřebám všech vojáků, kteří měli o duchovní či náboženskou péči zájem. Jako vojenský kaplan spadl pod velení vojenského kontingentu. Měl důstojnickou hodnost podporučíka a nosil vojenský stejnokroj s náboženskou insignií. Doba, po kterou měl Tomáš Holub u jednotek AČR v misi sloužit, byla původně plánována na dobu šesti měsíců. Nakonec to však bylo měsíců osm. V následujících letech byli vojenští kaplani vysíláni do zahraničí na dobu od 3 do 9 měsíců, podle typu mise.⁶⁹

Samotné působení Tomáše Holuba v Bosně a Hercegovině v roce 1996 postavilo základy, na kterých mohla začít být budována Duchovní služba, jako organická součást Armády České republiky. Služba vojenských duchovních se již tehdy stala samozřejmou součástí vojenské mise v zahraničí. A právě toto působení otce Tomáše a dalších kaplanů přispělo podstatnou měrou k samotnému založení Duchovní služby v AČR. Jedním z ukazatelů úspěchu, s jakým Tomáš Holub svou činnost mezi vojáky vykonával, je například výsledek dotazníkového šetření, které vojáci podstoupili po návratu z mise. Na otázku, kdo jim v průběhu jejich služby pomohl, jich 55% uvedlo také vojenského kaplana.⁷⁰

Na základě tohoto úspěchu duchovní služby mohli být po skončení osmiměsíčního působení Tomáše Holuba v misi IFOR k českému kontingentu přiděleni další vojenští duchovní. Prvním z nich byl od dubna roku 1997 římskokatolický duchovní Bohuslav Švehla a druhým, od listopadu stejného roku, první nekatolík, kazatel Církve bratrské v Praze Jan Asszonyi. Toto byl velmi významný krok ve společné ekumenické péči o příslušníky Armády České

---

⁶⁸ GAJDA, J., *Veritas Domini Vincit*. Rozhovor s Tomášem Holubem., A report - čtrnáctideník MO ČR, 12/2003, AVIS, s. 24.

⁶⁹ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 50.

⁷⁰ Srov. VYMĚTAL, M., *Evangelium v uniformě, (otázky, úkoly a odpovědnost církve ve vztahu k ozbrojeným silám)*. Praha : Evangelická teologická fakulta, 1999, s. 14.

republiky, kterým se evangelické církve plně zapojily a přihlásily k duchovní péči o vojáky. Tíha duchovní péče již neležela pouze na členech církve římskokatolické, ale stala se plně ekumenickou tak, jak to bylo od počátku zamýšleno. Jako potvrzení kolektivní zodpovědnosti za poskytování duchovní péče v armádě pak byla slavena společná ekumenická pobožnost, konaná 29. října 1997 ve sboru Církve bratrské v Praze na Žižkově, při níž byl Jan Asszonyi vyslán společně všemi křesťanskými církvemi, sdruženými v Ekumenické radě církví, a Českou biskupskou konferencí do této náročné služby v misi. Bylo to, jak zdůraznil kardinál Miloslav Vlk, poprvé v historii rozděleného křesťanstva a poprvé na světě vůbec, že byl takto společně, všemi církvemi, vyslán duchovní, který se bude starat o všechny příslušníky armády bez rozdílu jejich vyznání.⁷¹

2.4 Vznik Duchovní služby AČR

V roce 1996 byl tedy v jednotce české armády vyslán na misi do Bosny a Hercegoviny Tomáš Holub jako první vojenský kaplan.⁷² Na Balkán jel spolu s armádním psychologem jako zástupce Humanitní služby. Samostatná duchovní služba tehdy ještě neexistovala. Teprve v průběhu Holubova působení na misi se začalo ve vedení armády uvažovat o jejím zřízení. Podnětem k těmto konstruktivním úvahám byla i Mezinárodní konference vrchních kaplanů armád NATO, která se konala v únoru roku 1997. Tomáš Holub byl pak osobním dopisem od náčelníka Generálního štábu AČR generála Nekvasila požádán o další setrvání v armádě a o přípravu a organizaci vzniku Duchovní služby AČR. Stal se poradcem náměstkyně ministra obrany Demlové a jeho hlavním úkolem bylo připravit ustavující dokumenty duchovní služby. Současně zabezpečoval činnost vojenských kaplanů, kteří jej nahradili v zahraniční misi, a udržoval s nimi osobní

---

⁷¹ Srov. ONDRÁČKA, L. *Bosna 1998 – poprvé v historii*. Evangelický týdeník – Kostnické jiskry, č. 40, 1997, s. 2.

⁷² Srov. KNICHAL, J., *Historie duchovní služby v armádě*. www. vira.cz. [online]. Dostupné na: <http://www.vira.cz/tisk-clanek.php?sel_id=573> Staženo 9. února 2010.

kontakt. V neposlední řadě pak vyhledával a připravoval vhodné adepty pro službu vojenského duchovního.⁷³

V sousedních postkomunistických zemích duchovní služby vznikly již dříve. Tomáš Holub k tomu říká: „Koncepce duchovní služby je věc, která na rozdíl od ostatních postkomunistických států u nás vyrůstala velmi váhavě a pomalu“.⁷⁴ Holub ve své funkci poradce výraznou měrou participoval na přípravě základních dokumentů. Jako první je třeba uvést smlouvu mezi církvemi, respektive mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí,⁷⁵ kterou se upravují podmínky vzniku a působení duchovní služby v rezortu ministerstva obrany. V úvodu této smlouvy zástupci církví, kteří se jí účastní, prohlašují, že si jsou hluboce vědomi potřeby vydávat v prostředí rezortu ministerstva obrany svědectví o křesťanské víře a naději v jednotě. Duchovní služba je podle znění textu smlouvy budována na **ekumenickém** základě. Jedná se o nabídku **pomoci pro všechny**, kterou každý jednotlivec má právo přijmout, nebo odmítnout. Působení duchovního **není primárně evangelizační** a jeho služba nesmí být motivována snahou o získání nových členů pro svou církev. Duchovní určený pro práci v duchovní službě v rezortu Ministerstva obrany ČR je společným zástupcem všech církví, které se účastní předmětné smlouvy. Ty ho také společně vysílají do duchovní služby, kde je jeho **úkolem** zejména:

- podporovat velitele všech stupňů v jejich odpovědnosti za naplňování a ochranu lidského rozměru života každého vojáka v činné službě a občanského zaměstnance,
- nabízet pomoc při řešení osobních krizí i těžkostí, které vznikají v pracovním, osobním a rodinném životě pracovníků resortu MO,
- přispívat k rozvíjení a prohlubování demokratických tradic evropské kultury v resortu MO,

---

⁷³ Srov. DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler, s. 53 – 54.

⁷⁴ ŠTĚPÁN, J., *Bosna 1998. Rozhovor s Tomášem Holubem*. In Evangelický týdeník – Kostnické jiskry, č. 21, 1998, s. 2.

⁷⁵ Srov. *Smlouva mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu ministerstva obrany*. Podepsaná v Praze dne 3. června 1998. Dostupné online na: <<http://www.biskupstvi.cz/dokumenty/>>

- vytvářet podmínky pro naplňování ústavně zaručených lidských práv, která souvisejí se svobodou vyznání pro pracovníky resortu MO ve všech situacích spojených s plněním jejich služebních a pracovních povinností.⁷⁶

Velmi důležitou součástí života vojenského duchovního je modlitba ve skrytosti za všechny, ke kterým byl poslán. Důležitou poznámkou v textu smlouvy je, že duchovní služba **není chápána jako náhrada práce psychologa**.⁷⁷ Problémem srovnání působení duchovní a psychologické služby se budeme podrobněji zabývat níže. Smlouva v článku C stanoví **pravidla pro výběr kandidáta**. Ten musí splňovat tři okruhy kritérií – osobní, vojenská a církevní.

Osobními kritérii jsou:

- schopnost komunikace v drsném prostředí,
- schopnost snášet samotu,
- soběstačnost,

vojenskými kritérii je míněno:

- ochota stát se vojákem v další službě po dobu výkonu duchovní služby v armádě,
- věk do 40 let v době nástupu,
- absolvování základní vojenské služby či tomu odpovídajícího vojenského výcviku,
- odpovídající zdravotní stav, tedy vojenská klasifikace A nebo B,
- fyzická zdatnost,

a nakonec **církevní** kritéria jsou:

- dokončené obecně uznávané teologické vzdělání, tedy plná kvalifikace pro vedení sboru či farnosti,
- praxe ve farnosti či sboru minimálně 2 roky,
- církevní pověření od vlastní církve,

---

⁷⁶ Srov. *Smlouva mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu Ministerstva obrany*. Článek A, odst. 1, 2, čl. B, odst. 3, 4.

⁷⁷ Tamtéž, čl. B, odst. 5, 6.

- ekumenické chápání duchovní služby v armádě,
- chápání služby vojenského duchovního jako primárně neevangelizační.⁷⁸

Kandidáta navrhuje vedení církve podle vlastního posouzení a podle výše uvedených kritérií. Jeho vhodnost, vzhledem k tomu, že je vysílán jako společný kandidát ERC a ČBK, pak posuzuje ekumenická komise. Ta je určená k tomuto účelu a skládá se z hlavního vojenského kaplana, psychologa, zástupce ERC a zástupce ČBK.⁷⁹

Rozhodnutí komise musí být jednomyslné a kandidáta musí poté potvrdit nadpoloviční většinou hlasů řídicí výbor nebo prezidium ERC a stálá rada ČBK nebo zasedání ČBK.⁸⁰

Ekumenický rozměr duchovní služby je zajištěn zvláště zněním článku D, kde se hovoří o struktuře duchovní služby a o personálním obsazení, konkrétně pak v odstavcích 18. a 19. Zde je stanoveno, že dvě nejvyšší funkce pro duchovní v rezortu MO delegované ERC a ČBK budou obsazovány vždy jedním duchovním navrženým ČBK a jedním duchovním navrženým ERC. Všechna ostatní místa duchovních v rezortu MO budou obsazována na základě vzájemné dohody církví, přičemž hlavním měřítkem pro výběr kandidátů bude jejich vhodnost pro tuto službu.⁸¹

Jak bylo výše zmíněno, dohoda mezi církvemi byla podepsána 3. června 1998. Ve stejný den pak byla podepsána i smlouva mezi Ministerstvem obrany České republiky, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí.⁸² Touto dohodou jsou stanoveny jasné podmínky pro působení vojenských duchovních z církví, které se účastnily na této dohodě, v rámci duchovní služby AČR. Smyslem bylo vymezit strukturu a zabezpečení duchovní služby, přesně

⁷⁸ Srov. *Smlouva mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v rezortu Ministerstva obrany*. Článek C, odst. 9.

⁷⁹ Srov. Tamtéž, čl. C, odst. 10, 11.

⁸⁰ Srov. Tamtéž, čl. C, odst. 12, 13.

⁸¹ Srov. Tamtéž, čl. D, odst. 18, 19.

⁸² Srov. *Dohoda o spolupráci mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí, kterou se uzavírá dohoda o duchovní službě v rezortu obrany*. Podepsaná v Praze dne 3. června 1998.

určit status vojenského duchovního, určit jeho finanční a materiální zabezpečení a pojmenovat jeho funkční náplň a zařazení.⁸³

Vymezení duchovní služby je předmětem článku B. Píše se zde, že je pro svá specifika zřízena jako samostatná služba. **Partnerem ministra obrany ČR** pro koncepční otázky a zásadní jednání, která se týkají problematiky spojené s duchovní službou v rezortu Ministerstva obrany, je **Rada pro duchovní službu**.⁸⁴

V čele duchovní služby stojí **hlavní kaplan AČR**, který je přímo podřízen náčelníkovi Generálního štábu AČR. Vojenský duchovní je přímo podřízen veliteli útvaru, ke kterému byl zařazen a zde působí jako jeho poradce, přičemž se mu nesmějí ukládat úkoly, které s jeho činností nesouvisí. Po odborné stránce je podřízen vojenskému duchovnímu na vyšším velitelském stupni.⁸⁵

Status vojenských duchovních je uvedený v článku C. Podle něho je vojenský duchovní voják v další službě, v důstojnické hodnosti, zřetelně vybavený zvláštním označením. Na vojenského duchovního se vztahují všechna práva a povinnosti vojáka v další službě, nejsou-li v rozporu s jeho statutem, který mu zaručuje mezinárodní právo.⁸⁶ Nesmí se mu ukládat úkoly, které s jeho činností nesouvisí,⁸⁷ např. nemůže být nucen k používání zbraní. Vojenský duchovní je společným zástupcem církví, které se účastní této dohody. Podmínky výběru vojenských duchovních a zastoupení jednotlivých církví v duchovní službě řeší vnitřní ujednání mezi těmito církvemi. Při výkonu služby není dotčeno právo vojenského duchovního na mlčenlivost.⁸⁸ Každý pracovník resortu

---

⁸³ Srov. KNICHAL, J., *Historie duchovní služby v armádě*. www. vira.cz. [online]. Dostupné na: <http://www.vira.cz/tisk-clanek.php?sel_id=573> Staženo 9. února 2010.

⁸⁴ Srov. *Dohoda o spolupráci mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí, kterou se uzavírá dohoda o duchovní službě v rezortu obrany*. Článek B, odst. 3, 4.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Např. *Ženevské úmluvy*, ze dne 12. srpna 1949 a *Dodatkové protokoly* (I a II) k Ženevským úmluvám, ze dne 12. srpna 1949, sjednané dne 8. června 1977.

⁸⁷ Srov. *Dodatkový protokol II.* k Ženevským úmluvám z roku 1949, čl. 19.

⁸⁸ *Zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností*, § 8.

Ministerstva obrany jako jednotlivec má právo pomoc vojenského duchovního pro sebe vyžádat, přijmout či odmítnout.⁸⁹

V článku D jsou pak rozpracovány **hlavní úkoly vojenského duchovního**, uvedené ve smlouvě mezi církvemi, do konkrétní podoby náplně práce. Vojenský duchovní:

- **je poradcem** velitele v oblasti lidských hodnot, vojenské etiky, morálky a mezilidských vztahů,
- **osobním příkladem** a aktivní motivací vytváří pozitivní atmosféru pro zlepšování a prohlubování vzájemné důvěry u útvaru,
- **je k dispozici** příslušníkům jednotky, ve které působí, i jejich rodinným příslušníkům pro osobní rozhovor; je-li potřeba, doporučuje další odbornou pomoc,
- **preventivně působí** proti konfliktům v oblasti mezilidských vztahů,
- má právo na přístup ke každému pracovníkovi rezortu Ministerstva obrany ve své jednotce, má právo účastnit se velitelských porad a vyslovovat se k otázkám, jež se týkají lidského rozměru služby pracovníků rezortu Ministerstva obrany v jeho jednotce, etických a jiných problémů, které souvisejí s činností vojenského duchovního,
- **vykonává nebo zabezpečuje duchovní službu** pro pracovníky rezortu Ministerstva obrany a jejich rodiny včetně bohoslužeb pro všechny církevní denominace sdružené v rámci České biskupské konference a v Ekumenické radě církví,
- **hájí zájmy** pracovníků rezortu Ministerstva obrany jiných vyznání a jejich rodin a zprostředkovává jim kontakt s jejich duchovními, pokud služba těchto duchovních není v rozporu se stanovenou působností rezortu Ministerstva obrany,
- **spolupracuje s duchovními** ostatních církví a náboženských společností, není-li činnost těchto duchovních v rozporu s posláním a působností rezortu Ministerstva obrany,

---

⁸⁹ Srov. *Dohoda o spolupráci mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí, kterou se uzavírá dohoda o duchovní službě v rezortu obrany*. Článek C, odst. 9.

- spolupracuje s duchovními jiných armád v rámci mezinárodních vojenských aktivit,
- spolupracuje s vojenskými lékaři, psychology a dalšími pracovníky, kteří zabezpečují sociální politiku v rezortu Ministerstva obrany.⁹⁰

Slavnostní podepsání těchto smluv vyvrcholilo vyhlášením rozkazu ministra obrany,⁹¹ kterým byla s účinností od 22. června 1998 definitivně zřízena duchovní služba v resortu Ministerstva obrany.⁹²

2.5 Současnost Duchovní služby AČR

Duchovní služba má v současnosti své nezastupitelné místo ve struktuře AČR. Podle slov hlavního kaplana Kozlera je etablována jako samozřejmá věc a kaplan se stal přirozenou součástí armády. Podařilo se rozprodit spolupráci mezi resortem obrany a církvemi. V roce 2006 spolupracovala armáda se čtyřmi církvemi, v roce 2010 je to již se šesti.⁹³ Velmi důležitá je účast vojenských duchovních v zahraničních misích. Zde záleží na veliteli, jak služeb kaplana využívá. V lednu 2010 byli do misí vysláni tři kaplani – jeden do Kosova a dva do Afghánistánu.⁹⁴

Pravidelně probíhá odborné shromáždění vojenských kaplanů v pastoračním centru Duchovní služby AČR v Lulči. Program těchto shromáždění je tematicky zaměřen a slouží jako vzdělávací aktivita. Například v červnu roku 2009 bylo hlavním tématem prohloubení znalostí mezinárodního práva a ujasnění výkladu jeho částí, pro setkání v březnu roku 2010 je určeno jako hlavní téma

⁹⁰ Srov. *Dohoda o spolupráci mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí, kterou se uzavírá dohoda o duchovní službě v rezortu obrany*. Článek D, odst. 10.

⁹¹ Srov. *Rozkaz ministra obrany České republiky č. 19, z 3. června 1998 o zřízení duchovní služby v rezortu Ministerstva obrany*.

⁹² Srov. KNICHAL, J., *Historie duchovní služby v armádě*. www. vira.cz. [online]. Dostupné na: <http://www.vira.cz/tisk-clanek.php?sel_id=573> Staženo 9. února 2010.

⁹³ Srov. ČERNÁ, V., *Lidé se nemění*. Rozhovor s hlavním kaplanem AČR pplk. Janem Kozlerem. Ministerstvo obrany. [online]. Dostupné na:

<<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=15634>> Staženo 23. února 2010.

⁹⁴ Tamtéž.

rozvoj dovedností zážitkové pedagogiky. Ta slouží k efektivnějšímu vedení etických seminářů, které pro vojáky připravují kaplani ve spolupráci s vojenskými psychology a vrchními praporčíky. Semináře mají vojákům pomoci vnímat etické hodnoty i ve složitějších situacích, které jsou součástí jejich služby.⁹⁵

Pro zdárné fungování duchovní služby je nezbytné i odpovídající zázemí. DS má k dispozici jednak Pastorační centrum a jednak sakrální prostory vojenského kostela a kaplí. **Pastorační centrum** Duchovní služby AČR v Lulči nedaleko Vyškova bylo otevřeno 6. července 2007. Slouží jako výcvikové a školící zařízení, ve kterém se pořádají etické semináře pro vojáky v základním výcviku, instruktory výcviku, vrchní praporčíky a podobně. Je i místem neformálních setkání vojáků před odjezdem do zahraničních misí a po jejich návratu. V pastoračním centru DS AČR absolvují vojáci v základním výcviku a další skupiny vojenských profesionálů „Semináře etiky vojenského profesionála“. Je také místem, ve kterém se Duchovní služba AČR nabídkou svých programů snaží přispívat k péči o vojáky, kteří odjíždějí nebo se právě vrátili ze zahraničních misí, a o jejich rodiny.⁹⁶ **Vojenský kostel** svatého Jana Nepomuckého se nachází v Kanovnické ulici v Praze na Hradčanech. Probíhají zde pravidelné modlitby za mír, oslavy např. Dne veteránů, Půlnoční mše, křty, svatby, pohřby.⁹⁷ Vojenský kostel se v prosinci 2004 stal také centrem komunity Kříže z hřebů, která vznikla za 2. světové války v Anglii, v současnosti působí na více než 150 místech světa a má za cíl přinášet smíření do míst zmítaných nejrůznějšími konflikty.⁹⁸ **Vojenské kaple** jsou ve Vyškově v areálu kasáren Dědice, v areálu kasáren 15. ženijní záchranné brigády v Bechyni, v areálu kasáren 4. brigády rychlého nasazení v Žatci a na české základně Šajkovac

---

⁹⁵ Srov. *Aktuální informace*. Oficiální stránky Duchovní služby Armády České republiky. [online]. Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/htm/3_0.html> Staženo 23. února 2010.

⁹⁶ Srov. *Pastorační centrum Duchovní služby AČR*. Oficiální stránky Duchovní služby Armády České republiky. [online]. Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/htm/4_0.html> Staženo 23. února 2010.

⁹⁷ Srov. *Vojenský kostel sv. Jana Nepomuckého*. Oficiální stránky Duchovní služby Armády České republiky. [online]. Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/htm/5_1.html> Staženo 23. února 2010.

⁹⁸ Srov. *Komunita kříže z hřebů*. Oficiální stránky Duchovní služby Armády České republiky. [online]. Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/htm/6_4.html> Staženo 23. února 2010.

v Kosovu pro vojáky sloužící v misi KFOR.⁹⁹ Od roku 1992 mají čeští vojáci také možnost každoročně se účastnit mezinárodní **vojenské poutě do Lurd**. Tyto poutě se konají již od roku 1958 a například v roce 2009 zde bylo na 15 tisíc vojáků z více než 30 zemí.¹⁰⁰

Podle údajů z března 2010 má česká armáda již 23 kaplanů. Pplk. Kozler říká, že se jejich počet odvíjí od potřeb armády a od počtu tabulkových míst.¹⁰¹ Jako poradce ministra vnitra pro duchovní službu působí Mons. Tomáš Holub. Současná struktura Duchovní služby AČR (údaj k lednu 2010) je uvedena v Příloze II.

Kaplan vojenské policie mjr. Petr Svoboda shrnuje současné působení Duchovní služby AČR takto:

„Prakticky je na **prvním** místě služby vojenských duchovních **účast v zahraničních misích**. S výjimkou malých jednotek a Skupiny speciálních sil jsou kaplani žádanými pomocníky velitele a žádanou podporou všech vojáků. V situaci ohrožení života resp. při zraněních vojáků a ztrátách na životech jsou odborníky doprovázející zúčastněné.

Na **druhém** místě se dnes už s jasnou stabilitou usadily **etické semináře**. Primárně jsou zavedeny v kariérových kurzech, dále u jednotek Hradní stráže, Vojenské policie a dalších. Jde o čtyřhodinovou aktivitu zaštitěnou Duchovní službou, při které se noví vojáci seznámí s kaplany. Nejde zde samozřejmě o seznamování, ale znalost a prohlubování či rozšiřování probíraných témat a různost přístupů zážitkové pedagogiky, která se dobře osvědčila, zásadně navozuje atmosféru důvěry a otevřenosti. Programy etických seminářů mají oporu v Etice vojenského profesionála a Přísaze vojáka z povolání. Vlastnosti loajalita, odvaha, čest, spravedlnost a vlastenectví nejsou explicitně vysvětlovány, ale situačně „rozehrány“. Konkrétní seminář bezprostředně vtahuje účastníky do

---

⁹⁹ Srov. Vojenské kaple a vojenský kostel. Oficiální stránky Duchovní služby Armády České republiky. [online]. Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/htm/5_0.html> Staženo 23. února 2010.

¹⁰⁰ Srov. *Aktuální informace*. Oficiální stránky Duchovní služby Armády České republiky. [online]. Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/htm/3_0.html> Staženo 23. února 2010.

¹⁰¹ Srov. ČERNÁ, V., *Lidé se nemění*. Rozhovor s hlavním kaplanem AČR pplk. Janem Kozlerem. Ministerstvo obrany. [online]. Dostupné na: <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=15634>> Staženo 23. února 2010.

nutnosti vyhranit se a obhájit své postoje. Hlavní kaplan Kozler zhodnotil přijatelnost a intenzitu zážitkové pedagogiky v seminářích takto: „Přestože je většina těchto zaměstnání náročná na čas i přizpůsobivost a přesto, že jsou zasazeny do plného výcviku, nenechávají až na výjimky nikoho v pasivitě.“

Na **třetím** místě, které se někdy či docela často dostává do jasného popředí, je tzv. **služba přítomností**. Jelikož každý příslušník resortu může duchovní službu přijmout, odmítnout nebo si vyžádat, předpokládá to jasnou nabídku. Ta se uskutečňuje fyzickou přítomností, aktivní účastí na výcviku, „tichou účastí“ na poradách, prezentacích a přednáškovou činností ap.

Zásadní místo má ve službě kaplana služba **oznamování mimořádných událostí**. Děje se s velitelem a dalšími odborníky respektive významnými blízkými lidmi. V tomto odstavci je vhodné zmínit **krizovou intervenci**, v níž je každý kaplan kvalifikován. Také sem patří následná péče podle aktuálních požadavků ve spolupráci s příslušnými odděleními resortu a ve prospěch dotčených příslušníků či jejich rodin.

Kromě práce ve svém oboru je schopen kaplan – voják z povolání, a děje se to, zastávat další funkce a zvládat další úkoly ve své jednotce. Nejčastěji je to dozorčí kontingentu v misi nebo tiskový a informační důstojník. Vzhledem ke svému zařazení do osobního štábu velitele má příslušník duchovní služby většinou podíl na **organizaci společenských a sportovních akcí** útvaru, **pěči o dobré vztahy** s partnery doma i se zahraničními. Jednotky občas nebo i pravidelně přispívají na **charitativní projekty**, v čemž jsou duchovní zodpovědnými osobami. Také je zde práce v prevenci, při oslavách a vztazích s veterány ap¹⁰².

K problematice **etických seminářů** uvádí kaplan Hradní stráže, trvalý jáhen Vladimír Hudousek:

„Etické semináře se vyprofilovaly, jako podstatná součást v nabídce Duchovní služby AČR V současnosti se etické semináře pravidelně nabízejí nově příchozím příslušníkům AČR v rámci základního kurzu. Pro konání etických

---

¹⁰² Rozhovor s Petrem Svobodou ze dne 14. 2. 2010. Na přání respondenta není rozhovor součástí příloh. Jeho přepis je k dispozici v osobním archivu autora.

seminářů se jeví jako vhodné prostředí mimo vojenské prostory a z toho důvodu se zejména konají v Pastoračním centru AČR v Lulči u Vyškova.

Konání etické semináře pro vojáky jistě není doménou jen Duchovní služby AČR, ale přirozenou součástí snad všech duchovních služeb v zahraničních armádách. Duchovní služba zcela jistě ve svých začátcích obecně čerpala ze zahraničních zkušeností zejména německých a nizozemských DS a koncepce etických seminářů nebyla výjimkou. Vedle trvalé služby přítomnosti vojenského kaplana u jednotky je nabídka etických seminářů jednou z hlavních priorit DS AČR.

Počátky konání etických seminářů byly většinou skromné, nepřilíš systematické a jednalo se spíše o individuální záležitost. Teprve se vznikem Pastoračního centra AČR v Lulči se podařilo realizovat etické semináře na patřičné profesionální úrovni v součinnosti s vrchními praporčíky a psychologickou službou. Vojenští kaplani procházejí každoročně zdokonalovacím výcvikem, který je zaměřen zejména na využívání metody zážitkové pedagogiky, s následným využitím i pro vedení etických seminářů. V současnosti se etické semináře konají jak pro základní kurzy, tak i pro kurzy kariérové (rotmistrovské, praporčícké, důstojnické). Cílem je přenést rovinu realizace etických seminářů z Pastoračního centra AČR i na jednotlivé útvary.

Náplní etických seminářů je etické téma (často na počátku explicitně nevyslovené), které může mít blízkou souvislost s profesní činností frekventantů. Vše je v rovině nabídky, nikoli direktivního přístupu. Vojáci mnohdy netuší, co si mají pod etickými semináři představit. Často se mylně domnívají, že se jedná o nějakou spirituální formaci, ovšem tato rovina se v zásadě nevyskytuje. Taktéž se nejedná o přednášku s pasivními posluchači, ale o aktivní formu, při které se frekventanti zapojí do hry, na jejímž konci je tzv. review s diskusí. V zásadě se nepředkládají nějaká jasná a laciná pravidla, vše, co zazní, lze vnitřně přijmout, ale i odmítnout. Není zde prostor pro moralizování a odsuzování. Ideální časový rozsah semináře jsou cca 4 hodiny.

Cílem semináře je nasměrovat, pobídnout, inspirovat. Na závěr je vhodné udělat i zpětnou vazbu, která prozradí mnoho cenných připomínek a rad

použitelných v příštích aktivitách. Vesměs jsou etické semináře vojáky vnímány kladně, jako příjemná změna ve stereotypní činnosti. Jakési spojení příjemného s užitečným s přáním pokračovat i v budoucnu“.¹⁰³

2.6 Vztah psychologické a duchovní služby v AČR

Každá organizace, která má přísnou hierarchickou strukturu – a armáda k nim jistě patří – je v nebezpečí, že v určitých situacích nebude komunikace mezi jednotlivými stupni dostatečně pružná a srozumitelná, že se bude odehrávat pouze na čistě pragmatické rovině a bude mít pouze represivně funkční charakter. Obranou proti tomuto nebezpečí je vytvoření určitého prvku, který je součástí života dané organizace, není však výkonnou složkou a má možnost prostupnosti mezi jednotlivými stupni. Proto je schopen vnímat problémy v jejich obecně lidském rozměru a má možnost zprostředkovávat kontakt mezi jednotlivými stupni. Armáda je také strukturou, která připravuje vojáky na extrémní situace, ve kterých se reálně počítá s ohrožením života i smrtí. V takovéto struktuře je nutné, aby o člověka bylo postaráno nejen z pohledu výkonnostního, ale i obecně lidského. Tyto dva pohledy spolu neoddělitelně souvisí. I z tohoto důvodu je naprostou nutností existence prvku, který se o lidský rozměr všeho, co s životem armády souvisí, výhradně stará. Velitelé jsou ve svém rozhodování mnohdy postaveni před otázku přiměřenosti ničivé síly, odpovědnosti za lidské životy i za jejich ztrátu. I z tohoto důvodu je třeba, aby existoval prvek, který nemá velitelskou pravomoc, ale je natolik součástí života armády, že svým etickým pohledem může být veliteli oporou.¹⁰⁴ Na základě výše uvedených důvodů je podle Tomáše Holuba možné lépe pochopit, že v armádním prostředí vždy byl a stále je jasně otevřený prostor pro působení pomáhajících profesí, které vyvažují nutnou tvrdost a neosobnost vojenské struktury. Tento prostor je třeba primárně

---

¹⁰³ HUDOUSEK, V., Re: *no subject*. [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 28. února 2010 [cit. 7. 3. 2010]. Osobní komunikace.

¹⁰⁴ Srov. PREISS, M., HOLUB, T., *Vzájemný vztah psychologické a duchovní služby v resortu ministerstva obrany*. In *Dokumenty Duchovní služby AČR. Služební pomůcka*. Praha : AVIS, 2006, s. 27.

vnímat jako obecně nenáboženský. Kvalita a forma jeho naplnění je pak závislá nejen na osobních kvalitách daných odborníků, ale i na konkrétní charakteristice dané pomáhající profese.¹⁰⁵ V současné armádě je pak tou pomáhající profesí kaplan a psycholog. Holub však pro upřesnění zdůrazňuje, že přímé srovnání s kaplany se u vojenských psychologů týká jen jedné jejich vojenské skupiny, a to psychologů vojskových, kteří mají kaplanům podobné systemizované zařazení u jednotky.¹⁰⁶

Vzhledem k tomu, že se v této kapitole chceme zabývat srovnáním působení kaplanů a psychologů, bude nejprve nutné uvést základní informace k psychologické službě. S duchovní službou, její strukturou a úkoly, jsme se již seznámili v předchozím textu.

Psychologická služba byla v Armádě České republiky zřízena a její působnost byla vymezena pro podporu ochrany duševního zdraví, ke zvýšení psychické připravenosti a pro zlepšení života vojáků v činné službě a občanských zaměstnanců MO a AČR, k prohloubení prevence sociálně patologických jevů, k celkovému zkvalitnění práce vojenských psychologů a k zabezpečení potřebné kompatibility s psychologickými službami armád států Organizace Severoatlantické smlouvy. Psychologickou činnost je možné chápat jako proces zahrnující zkoumání, interpretaci, predikci a ovlivňování chování a prožívání osoby nebo skupiny osob psychologickými metodami.¹⁰⁷

Psychologická služba AČR v rámci své působnosti plní tyto úkoly:

- podílí se na plánování a zabezpečení psychologické přípravy jednotlivců a jednotek AČR, zejména v procesu přípravy na výkon vojenské profese, při vojenském výcviku a nasazení v operacích na území České republiky i mimo něj,
- poskytuje odborné psychologické služby v souladu se všeobecně závaznými právními normami ČR a interními normativními akty MO,

---

¹⁰⁵ Srov. HOLUB, T., *Pastorační služba v Armádě České republiky*. Praha : Pastorační středisko Praha, 2007, s. 5.

¹⁰⁶ Srov. Tamtéž, s. 15.

¹⁰⁷ Srov. RUČKA, J., *Pub-12-86-1 Psychologická služba v AČR*. Vojenská publikace, Praha, 2006.

- zabezpečuje psychologickou podporu a péči vojenským profesionálům, občanským zaměstnancům a válečným veteránům dle potřeby i rodinným příslušníkům uvedených skupin,
- ve školících a výcvikových zařízeních AČR realizuje výuku psychologie, psychologickou přípravu a výkon dalších psychologických činností v úzké součinnosti s veliteli, učiteli a instruktory,
- podílí se na výběru uchazečů o službu vojáka z povolání, poskytuje služby personálním orgánům při podpoře profesního a kariérního rozvoje zaměstnanců resortu MO,
- zabezpečuje komplexní diagnostiku s využitím standardizovaných metod a postupů,
- zabezpečuje psychologické poradenství, psychoterapii,
- odborně se spolupodílí na aktivitách prevence sociálně nežádoucích jevů v rámci AČR,
- spolupracuje s jinými službami v péči o lidské zdroje,
- spolupracuje s mimoresortními a zahraničními psychologickými pracovišti.¹⁰⁸

Helena Vrzalová, vojsková psycholožka praporu hloubkového průzkumu, na základě svých osobních zkušeností shrnuje hlavní úkoly vojskového psychologa takto:

- **podpora zájmu o druhé,**
- **krizová intervence v tíživé životní situaci.** V oblasti osobních problémů funguje vojskový psycholog podobně jako obvodní ošetřující lékař – projeví zájem, vyslechne, tiší bolest a odesílá ke specialistovi, pokud je to nutné,
- **podpora dobrých mezilidských vztahů, podpora kvality a efektivity výcviku, podpora spolupráce** jak v horizontálních, tak ve vertikálních pracovních vztazích,

---

¹⁰⁸ Srov. RUČKA, J., *Pub-12-86-1 Psychologická služba v AČR*. Vojenská publikace, Praha, 2006.

- **vzdělávání, podpora osobního růstu a sebedůvěry** – zejména pokud se získané informace plně a efektivně přenesou do výcviku a ověří se v praktické rovině,
- **výběr kvalitního personálu, podpora osobního poznání a růstu,**
- **odborná, ale i edukační pomoc při zvládnutí akutní reakce na stres,** prevence posttraumatické stresové poruchy nebo její ošetření a zvládnutí pokud se rozvine.¹⁰⁹

Samostatnou kapitolou jsou podle Vrzalové příprava, působení a „opečovávání“ příslušníků zahraničních misí, včetně rodinných příslušníků. Zde kromě výše uvedeného vojskový psycholog zabezpečuje podporu duševního zdraví po traumatické události. Ve svém dopise píše: „Proč myslíte, že má americká armáda tolik sebevražd u vlastních vojáků? Protože trauma z válečných hrůz nebylo dostatečně ošetřeno nebo nebylo ošetřeno vůbec“.¹¹⁰

Marek Preiss s Tomášem Holubem analyzovali situaci v armádě v oblasti problematiky duchovních a psychologů a v této analýze z května 1998 se zabývali silnými a slabými stránkami těchto dvou profesí:

Duchovní

a) Silné stránky:

- duchovní je vnímán ve své identitě primárně jako duchovní a teprve sekundárně jako důstojník. To vytváří možnost jeho snadnějšího přijetí a získání důvěry na rozdílných úrovních,
- určitá jinakost a vydělenost, charakterizovaná i navenek nenošením zbraně, dává duchovnímu velké možnosti k prostupnosti mezi jednotlivými skupinami a stupni ve struktuře armády,

---

¹⁰⁹ Srov. VRZALOVÁ, H., Re: *Slíbené* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 7. března 2010 [cit. 10. 3. 2010]. Osobní komunikace.

¹¹⁰ Srov. Tamtéž

- duchovní může řešit i problémy nebo přání, která jsou přímo spojena s náboženskou problematikou,
- duchovní jako poradní hlas v etice rozhodování velitele nemluví sám za sebe, ale vychází z hodnot, na kterých stojí celá evropská kultura.

b) *Slabé stránky:*

- nebezpečí ideologizace,
- nebezpečí malé důvěry k duchovnímu ze strany nevěřících,
- neodpovídající vojenské vzdělání a vojenská praxe.

c) *Tyto záporny je možné eliminovat:*

- ideologizace nemusí hrozit, jestliže bude armádou jasně stanoveno, že nábožensky orientovaná identita duchovního je motivací pro jeho službu, ne však primárním obsahem, který má být nabízen. S tímto pojetím církve jednoznačně souhlasí,
- podle zkušeností je důvěra značně vysoká, jestliže se duchovní jasně zaváže, že nebude mluvit o náboženských věcech jako první,
- samy církve žádají, aby vojenský duchovní absolvoval základní vojenskou službu a prošel speciální přípravou pro službu v armádě.

Psycholog

a) *Silné stránky:*

- psychologická péče je standard NATO,
- psychologické výběry představují pro armádu zdroj úspor za neadekvátně vynaložené prostředky,
- psychologie je samozřejmou součástí vyspělé společnosti,
- psychologická péče umožní v krátkodobé perspektivě snížit frekvenci sociálně patologických jevů tam, kde budou psychologové dislokováni,
- postavením psychologa jako poradce velitele umožní veliteli efektivně řešit mezilidské vztahy.

b) Slabé stránky:

- jméno v armádě spojeno silně s pracovníky pro věci politické, kteří se v prvních polistopadových měsících přeměnili na „psychology“, ale styl jejich práce se nezměnil,
- je vystaven podezření, že slouží skrze testy jako kritérium pro rozhodování velitele a tím ztrácí důvěru,
- v řadě případů je zaměňován za personalistu.

c) Tyto záporny je možné eliminovat:

- na základě rozkazu o psychologické službě se vyloučí osoby s nedostatečným vzděláním,
- postupně „odnaučit“ armádu, že psycholog je ten, kdo pouze testuje,
- vybudovat jednotnou psychologickou službu, složenou ze zástupců klinické, vojenské, pedagogické psychologie a výzkumu,
- psychologickou službu stavět na přísně profesním základě.¹¹¹

Z uvedeného podle Preisse a Holuba vyplývá:

1. Duchovní společně s psychologem jsou vzájemně se doplňujícím a nezastupitelným způsobem přínosem pro armádu jako celek.
2. Duchovní služba a Psychologická služba jsou spolupracující a nekompetitivní. To se odráží jak v koncepcích a návrzích rozkazů ministra obrany, které zahrnují článek o vzájemné spolupráci, tak ve skutečnosti vzájemné spolupráce při tvorbě těchto dokumentů.
3. Duchovní pokládá oblast psychických poruch za primárně psychologickou, eventuelně lékařskou.
4. Psycholog a duchovní si nejsou navzájem podřízeni nebo nadřízeni.
5. Není možné činnost jedné služby nahradit činností služby druhé.¹¹²

---

¹¹¹ Srov. PREISS, M., HOLUB, T., *Vzájemný vztah psychologické a duchovní služby v resortu ministerstva obrany*. In Dokumenty Duchovní služby AČR. Služební pomůcka. Praha : AVIS, 2006, s. 28.

¹¹² Tamtéž, s. 28 – 29.

Tomáš Holub pak vyslovuje předpoklad, že kvalita a možnost dosáhnout cíle je i při různých metodách obou služeb v zásadě srovnatelná, avšak lze říci, že vojenský duchovní je pro zvládnutí své profese vybaven větší podporou a významnější možností opřít se o vnější institucionální i duchovní podpůrné prvky. Pozitivem ve službě vojskového psychologa ve srovnání s vojenským duchovním je naopak značná počáteční vnější nezaujatost vůči jeho způsobu pomoci.

Podmínkou dobré spolupráce mezi kaplany a psychology je podle Holuba vzájemný respekt, uznání práce druhého. Jestliže i pak vznikne určité napětí, což není zcela výjimečné, jedná se o napětí, jež lze charakterizovat jako napětí tvůrčí.¹¹³ Vrzalová se k této problematice též vyjadřuje a píše, že ve své praxi pozoruje spíše konkurenci mezi oběma službami, než spolupráci. Vnímá sice, že tato konkurence většinou zatím mobilizuje síly u obou služeb plnit své poslání co nejlépe, z čehož mohou všichni těžit, ale že by daleko lepší situace nastala, pokud by měly obě služby v ozbrojených silách plnohodnotné postavení a zahájily by opravdovou spolupráci.¹¹⁴

Holub ve své studii stanoví tři základní podmínky, které je nutné přijmout k dobré a plodné spolupráci:

1. Psychologická ani duchovní služba si nebude nárokovat monopolní postavení v rámci ozbrojených sil ČR, a to na jakékoli úrovni.
2. Vojenští duchovní budou plně respektovat, že existují hodnotné psychologické postupy v péči o zdravou lidskou duši a že mimo to existují problémy především v oblasti patologie, na které duchovní přístup nemůže stačit a které musí vojenský duchovní v zájmu klienta předávat psychologické či psychiatrické službě.

---

¹¹³ Srov. HOLUB, T., *Pastorační služba v Armádě České republiky*. Praha : Pastorační středisko Praha, 2007, s. 16 - 17.

¹¹⁴ Srov. VRZALOVÁ, H., Re: *Slíbené* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 7. března 2010 [cit. 10. 3. 2010]. Osobní komunikace.

3. Psychologové budou obecně vnímat náboženskou víru jako legitimní rozměr lidského bytí, který není ve své zdravé formě kompenzací osobnostních nedostatků.¹¹⁵

2.7 Pastorační reflexe situace v AČR

Specifická charakteristika vojenského prostředí, základní pojetí vojenské duchovní služby jako nabídky pro všechny,¹¹⁶ a dále závazek primární nemisijnosti v působení vojenských duchovních¹¹⁷ vytváří zásadní rámec pro pojetí pastorační služby vojenského duchovního v Armádě České republiky. Jedná se o preevangelizační pastorační službu, která je založena na službě každému člověku s jeho radostmi a starostmi.¹¹⁸ Motivací pro tuto službu je víra v pravdivost slov z evangelijního podobenství o posledním soudu: „... cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili.“ (Mt 25,40).¹¹⁹

Tomáš Holub ve své studii píše, že vojenský duchovní pastoračně působí v napětí dvojího očekávání:

Prvním očekáváním je očekávání vojenského systému a především velitele jednotky, u které kaplan působí. Převážná většina velitelů očekává od kaplana ryze pragmaticky orientovanou pomoc vojákům v jejich osobních problémech a v problémech mezilidských vztahů uvnitř vojenského kolektivu. Zároveň očekává kaplanovu pomoc v prevenci sociálně nežádoucích jevů (např. zneužívání drog, majetková trestná činnost, šikana). A to vše bez jakékoliv reflexe hodnotových hledisek.¹²⁰ Kaplan je takto vnímán jako podpůrná součást systému

---

¹¹⁵ HOLUB, T., *Pastorační služba v Armádě České republiky*. Praha : Pastorační středisko Praha, 2007, s. 17.

¹¹⁶ Srov. *Smlouva mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu Ministerstva vnitra* z června 1998. Článek B, odst. 3.

¹¹⁷ Srov. Tamtéž.

¹¹⁸ Srov. *Gaudium et spes*, čl. 1.

¹¹⁹ Srov. HOLUB, T., *Pastorační služba v Armádě České republiky*. Praha : Pastorační středisko Praha, 2007, s. 8.

¹²⁰ Zde uvádí Tomáš Holub příklad výroku plk. Jana Gašpířika, bývalého velitele výcvikové základny logistiky v Opavě, na přednášce pro studenty Katolické teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v únoru roku 2002: „Kaplan nebo satan, to je mi jedno, hlavně když to pomůže vojákům!“ Srov. HOLUB, T., *Pastorační služba v Armádě České republiky*. Praha : Pastorační středisko Praha, 2007, s. 9.

s hlavním úkolem právě ve vztahu nikoliv k jednotlivci, ale k systému. Tento postoj je pro armádní prostředí naprosto charakteristický pro vnímání interpersonálních vztahů. Kritériem úspěšnosti kaplana je v tomto pohledu jeho přispění k vyšší a kvalitnější funkčnosti celého systému.¹²¹

Druhým očekáváním je očekávání církví a velké míře také očekávání kaplana samotného. Toto očekávání směřuje k jednotlivci a jeho dobru jako k jedinečnému smyslu a cíli celé kaplanské služby i na úkor kvality vojenského fungování systému. Toto očekávání je u kaplana zásadně spojeno s jeho sebereflexí vlastní kněžsko-pastýřské identity, s jakou kaplan jako duchovní přichází do armády.¹²² Vychází z obecných hodnot kněžské spirituality, která je zvláště vlastní výchově a životu katolických kněží.¹²³

Podle Holuba je logické, že v praktické službě kaplana u jednotky není možné ve zdravé situaci tato dvojí očekávání, která jsou u něho přítomna, vnímat primárně antagonisticky. Přesto vždy vytvářejí určité napětí v očekávání velitele i kaplana samotného ve vztahu ke kaplanskému působení a postavení mezi vojáky a celkové koncepci jeho služby. Toto napětí je však možné chápat jako tvůrčí a přínosné pro obě strany, a to v tom případě, jestliže konkrétní službě předchází vzájemné vymezení kompetencí a nároků. Rovněž se musí vzájemně korigovat míra a obsah těchto očekávání, a to na obou stranách. Pokud však k takovéto pozitivní interakci nedojde, potom hrozí, že spolupráce kaplana s velitelem bude konfliktní a tím se znemožní využití potenciálu, který kaplan do služby může přinést. Pro vojenského kaplana je pak velmi důležité, aby sám jednoznačně pochopil, že jeho duchovní identita je ve své podstatě mnohem hlubší než identita spojená s jeho rolí a službou důstojníka – vojenského kaplana, který slouží jako součást pomáhající struktury vojenského systému. Na druhé straně je nutné, aby vojenský duchovní přijal pragmatický pohled velitele jako oprávněný pro plnění

---

¹²¹ Srov. HOLUB, T., *Pastorační služba v Armádě České republiky*. Praha : Pastorační středisko Praha, 2007, s. 9 - 10.

¹²² HOLUB, T., *Pastorační služba v Armádě České republiky*. Praha : Pastorační středisko Praha, 2007, s. 10.

¹²³ Srov. např. *Presbyterium ordinis*, čl. 6.

jeho velitelských povinností. Jestliže ve vztahu velitel – kaplan dojde k základní shodě, přináší toto kaplanovo postavení významná pozitiva, a to nejen z pohledu vojenského a pastoračního, ale i z pohledu osobně spirituálního pro vojenského kaplana samotného.¹²⁴

Velitel Hradní stráže plk. Radim Studený ke své zkušenosti s Duchovní službou AČR uvádí: „Moje osobní zkušenost pramení ze setkání s kaplany v průběhu mé vojenské kariéry. Mohu potvrdit, že když se zakládala duchovní služba v Armádě ČR, nebyl jsem tímto návrhem příliš nadšen a spíš jsem ho přijímal se skepsí. Nedovedl jsem dost dobře posoudit, čím bude pro příslušníky Armády přínosem právě vojenský kaplan. Nyní ale vnímám vojenského kaplana jako velmi důležitou součást útvaru“.¹²⁵ Radim Studený považuje za velmi prospěšnou blízkou **pracovní vazbu a vzájemnou důvěru mezi velitelem a kaplanem**, což je velmi podstatné pro plnohodnotné využití duchovní služby v podmínkách útvaru. Osobně vnímá těžkou pozici kaplana ve společnosti a zejména v ozbrojených silách, která je obecně založena na materiálních hodnotách a neuznává duchovní hodnoty. Postavení kaplana a duchovních služby je podle něho postaveno na **osobních schopnostech** jednotlivého kaplana, a to pozitivně, ale i negativně“.¹²⁶

Podobně vnímá postavení kaplana i velitel 102. praporu hloubkového průzkumu v Prostějově pplk. Pavel Andráško: „co se týká mého názoru na potřebnost kaplana u jednotky i přesto, že ho nemáme v sestavě praporu, tak ten je zásadně kladný. Osobně bych od něj očekával nejenom naplnění jeho duchovního poslání, ale i jeho zapojení do **řešení vztahových otázek, otázek kulturního a společenského vyžití, prezentace útvaru na veřejnosti** atd. Měl by být stejně jako psycholog **poradce velitele** při řešení určitých problémů, musí však při své činnosti podporovat a respektovat velitelské rozhodnutí. Potřeba této služby se pak bezesporu ukazuje v tzv. horších časech, kdy situace při plnění úkolů v míru

---

¹²⁴ Srov. HOLUB, T., *Pastorační služba v Armádě České republiky*. Praha : Pastorační středisko Praha, 2007, s. 10.

¹²⁵ STUDENÝ, R., Re: *Dotaz* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 17. února 2010 [cit. 18. 2. 2010]. Osobní komunikace.

¹²⁶ Tamtéž. (Zvýraznil J. L.)

či v době nasazení klade na lidi jiné nároky, dostává je do stresu a stavu, kdy ukazují svou pravou tvář - své silné a slabé stránky. A v těchto chvílích je **podpora duchovní či psychická** rozhodující pro vyrovnání se se zátěžovou situací v měřítku individuálním či masovém v rámci celé jednotky“.¹²⁷

Závěrem se pokusíme shrnout úkoly, které kaplani Duchovní služby AČR v současnosti plní. Je to:

– ***služba přítomností***

Tato forma je zásadní a časově nejvýznamnější. Její naplňování znamená přítomnost na co největším množství aktivit jednotky. Aktivně se účastní vojenského výcviku (tedy tam, kde je to se statutem nekomatanta¹²⁸ pro kaplana možné), jsou přítomni a podílí se na organizaci společenského života jednotky (oslavy narozenin, plesy, sportovní aktivity), pečují o dobré vztahy s partnery doma i v zahraničí. Důležitá je i aktivní služba při slavnostních vojenských ceremoniích (vystoupení s krátkou řečí či modlitbou),

– ***služba diskrétních rozhovorů***

Diskrétní rozhovory jsou velmi významnou formou služby a jejich četnost výrazným způsobem závisí na lidské důvěře a autoritě, kterou si kaplan v jednotce získal. Jejich forma je velmi variabilní, mnohé začínají zcela neformálně právě díky službě přítomnosti ve společně strávených chvílích. Jejich obsah má pouze menšinově náboženský charakter, týká se převážně vztahových otázek, a to jak soukromých, tak i pracovních.

– ***služba liturgických úkonů***

Tato služba má v zahraničních misích charakter nabídky pravidelných bohoslužeb (forma je závislá na denominačním zázemí jednotlivých

---

¹²⁷ ANDRÁŠKO, P., Re: *Prosba* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 4. března 2010 [cit. 12. 3. 2010]. Osobní komunikace. (Zvýraznil J. L.)

¹²⁸ Srov. *Dodatkový protokol I.*, část III., oddíl II., k Ženevským úmluvám z roku 1949.

vojenských duchovních). V České republice se na rozdíl od zahraničních misí jedná především o ekumenické bohoslužby slova při různých příležitostech důležitých pro život jednotky, např. odjezd do zahraniční mise nebo návrat z ní, žehnání bojového praporu, vánoční bohoslužba, bohoslužba za zahynulé a padlé.

– ***služba skryté modlitby***

Stojí jako navenek nedůležitá součást, nicméně zcela zásadně vytváří duchovní zázemí pro aktivní službu mezi vojáky. Kaplani o ní otevřeně hovoří jako o součásti své služby. Holub k tomu říká, že základním pravidlem pro kaplana je v tomto případě toto: „Modlím se za vojáky sám a ve skrytosti. Nemodlím se s nimi ne proto, že by nechtěli, ale protože je to nikdo nenaučil“.¹²⁹

– ***etické semináře***

Jedná se o ve své podstatě edukační aktivitu v rámci zážitkové pedagogiky, která svým provedením navozuje atmosféru důvěry a otevřenosti. Základními tématy jsou lidské vlastnosti jako odvaha, loajalita, čest, spravedlnost či vlastenectví. Ty jsou v těchto kurzech nejen explicitně vysvětlovány, ale hlavně situačně „rozehrány“ tak, aby byli účastníci bezprostředně vtaženi do „hry“ a byli nuceni vyhranit se a obhájit své postoje.¹³⁰ Hlavní kaplan AČR Jan Kozler k tomu říká, že Seminář o etice vojenského profesionála je „hlavním prostorem pro nevynucované hledání a rozvíjení osobního vztahu ke společným hodnotám, avšak vyjádřeným v osobních závazcích jednotlivce“.¹³¹

---

¹²⁹ Srov. HOLUB, T., *Pastorační služba v Armádě České republiky*. Praha : Pastorační středisko Praha, 2007, s. 8 - 9.

¹³⁰ Rozhovor s Petrem Svobodou ze dne 14. 2. 2010. Na přání respondenta není rozhovor součástí příloh. Jeho přepis je k dispozici v osobním archivu autora.

¹³¹ KOZLER, J., *Etika v Armádě České republiky – nenucená nutnost*. In Sborník článků z 2. ročníku mezinárodní vědecké konference Zvládání extrémních situací 18. – 20. 11. 2009, Praha, ISBN 978-80-254-5909-6, s. 30.

– *služba oznamování mimořádných událostí*

Děje se tak v součinnosti s velitelem a dalšími odborníky, respektive významnými blízkými lidmi. Jedná se o aktivitu v rámci krizové intervence, ke které je každý kaplan kvalifikován. Rovněž sem podle Petra Svobody patří následná péče podle aktuálních požadavků ve spolupráci s příslušnými odděleními resortu a ve prospěch dotčených příslušníků a jejich rodin.¹³²

– *další podpůrné funkce*

Kromě práce ve svém oboru je podle Petra Svobody kaplan, jako voják z povolání, schopen zastávat i další úkoly ve své jednotce, které nejsou v rozporu s jeho statutem. Jedná se např. o dozorčího kontingentu v misi, tiskového či informačního důstojníka.¹³³

Tomáš Holub píše, že vojenští kaplani již delší dobu nejsou mezi příslušníky rezortu obrany vnímáni jako nějaká exotická a nikam se nehodící skupina, ale že se stali normální součástí života armády. A to jak armády v mírové situaci České republiky, tak v podmínkách zahraničních misí. Jejich motivem pro službu je parafráze věty z dokumentu katolické církve *Gaudium et spes*, která říká: „Radosti a starosti vojáka jsou radosti a starosti vojenského kaplana“. Základem pro službu vojenských kaplanů je úcta ke svobodě každého jednotlivce, její náplní je především služba naslouchání a služba spoluprožívání pracovních i osobních radostí i těžkostí v úctě k osobnímu tajemství každého, kdo se kaplanovi svěří.

Kaplani ve své službě tvoří skutečné ekumenické společenství, které je v jejich službě posiluje. Velmi dobrá je i jejich spolupráce s vojenskými psychology a dalšími lidmi, kterým leží na srdci lidský rozměr života vojáků a jejich rodin.¹³⁴

---

¹³² Rozhovor s Petrem Svobodou ze dne 14. 2. 2010. Na přání respondenta není rozhovor součástí příloh. Jeho přepis je k dispozici v osobním archivu autora.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Srov. HOLUB, T., *Úvodní slovo*. In *Duchovní služba AČR*. Oficiální internetové stránky. [online] Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/htm/0_2.html> Staženo 19. března 2010.

V jednotě, pokoře, s modlitbou a důvěrou v Boží posilu se snaží naplnit základní smysl kaplanské služby: „aby i v drsném a náročném vojenském prostředí mohl každý člověk prožívat radostnou skutečnost, že má před Bohem nezastupitelnou hodnotu“.¹³⁵

---

¹³⁵ Srov. HOLUB, T., *Úvodní slovo*. In Duchovní služba AČR. Oficiální internetové stránky. [online] Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/htm/0_2.html> Staženo 19. března 2010.

3 VÝVOJ V POLICII PO ROCE 1989

Policie je významnou součástí státního mechanismu. Tento orgán je zřízen v poměrech právního řádu České republiky jako jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky s působností na celém území republiky.¹³⁶

Policie České republiky vznikla v roce 1991 přeměnou Veřejné bezpečnosti, která byla organizační součástí Sboru národní bezpečnosti. Byly zřízeny federální policejní sbor, policejní sbory republikové a konstituována federální zpravodajská služba.¹³⁷ Státní bezpečnost (StB) byla po roce 1989 zrušena a její funkce přešly na bezpečnostní informační služby, stojící mimo rámec MV.¹³⁸ Označením policie bylo navázáno na předválečné československé pozitivní právo. Právním základem pro činnost nově vzniklé policie byl v prvních letech předešlý zákon č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti. Tuto normu zrušil a nahradil již brzy po roce 1989 zákon č. 333/1991 Sb., o Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie. Tento již „demokratický“ zákon přetrvával až do zrušení federace, po 1. lednu 1993 si problematiku policejních sborů upravuje Česká republika i Slovenská republika sama¹³⁹. Zákon č. 333/1991 Sb., byl pro Českou republiku zrušen zákonem č. 26/1993 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti, a o opatřeních s tím souvisejících. Zákon o Policii ČR byl v průběhu času několikrát novelizován a v současné době (březen 2010) platí v podobě zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Na základě úkolů z něho vyplývajících lze pak konstatovat, že primární rolí policie je předcházet, odvracet, odhalovat, objasňovat a ve vymezené míře i trestat porušení práva.¹⁴⁰

---

¹³⁶ Srov. *Zákon č. 273/2008Sb.*, o Policii České republiky, §1 a §3.

¹³⁷ Srov. STEIN, P., *Vývoj policejní organizace na území České republiky od roku 1918.*

Závěrečná práce. Policejní akademie České republiky. Praha, 1996. Vedoucí práce K. Slavíková.

¹³⁸ Srov. MACEK, P., FILÁK, A., *Základy teorie policejně bezpečnostních činností.* Praha : Police History, 2004. s. 49. ISBN 80-86477-21-5.

¹³⁹ Srov. STRAUS, J., a kol. *Úvod do kriminalistiky.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2004, s.14. ISBN 80-86473-82-1.

¹⁴⁰ Srov. ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R., *Zákon o policii s komentářem.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 23-24. ISBN 978-80-7380-160-1.

Zákon o policii svěřuje příslušníkům významná oprávnění a efektivní nástroje k realizaci úkolů. Při jejich plnění policie z povahy věci více či méně intenzivně zasahuje do lidských práv a svobod. V této souvislosti nelze opomíjet, že tyto zásahy mají své principiální limity, které umožňují posouzení, zda postupem policie není do těchto práv a svobod vstupováno nad povolenou míru.¹⁴¹

Základem pro toto posouzení je Evropská úmluva o lidských právech a Český ústavní pořádek. Evropská úmluva vychází z několika zásadních principů, například:

- práv z Evropské úmluvy požívá každý, kdo podléhá jurisdikci smluvního státu této úmluvy, v našem případě jurisdikci České republiky. Výjimky z tohoto principu nelze činit z důvodu náboženství, politického přesvědčení apod.,
- ani protiprávní jednání nezavazuje fyzickou osobu práva, aby s ní policie zacházela tak, jak Evropská úmluva stanoví. Práva obsažená v Evropské úmluvě jsou totiž nezczitelná,
- orgán veřejné moci musí dodržovat princip zákonnosti svého jednání. Zákrok policisty nebo jiný úkon musí být proto vždy proveden tak, aby byl v souladu s právem. Zákon pak činnost policie nejen povoluje, ale – a to je zásadní – také v dostatečné míře vymezuje mantinely jejího postupu.¹⁴²

Závazek chránit lidská práva je zakomponován i do Etického kodexu Policie České republiky. Podle jeho textu je cílem Policie ČR chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti, prosazovat zákonnost, chránit práva a svobody osob, preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji a v neposlední řadě usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.¹⁴³

---

¹⁴¹ Srov. ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R., *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 28. ISBN 978-80-7380-160-1.

¹⁴² Srov. Tamtéž, s. 28-29.

¹⁴³ Srov. *Etický kodex Policie České republiky*. Čl. 1. In Rozkaz policejního prezidenta č. 1/2009, o profesní etice Policie České republiky.

Prostředí policie je v mnohém velmi podobné armádnímu prostředí. Je rovněž přísně strukturované s pevnou velitelskou hierarchií. Je do velké míry neosobní, drsné, s blízkým kontaktem k násilí a zločinu jako takovému. Stálá přítomnost nebezpečí, časté střetávání se smrtí, povětšinou násilnou, je silně stresující. To samozřejmě negativně působí na osobnost každého policisty. Je také třeba si uvědomit, že kromě toho, že je policista „orgánem“, tedy výkonným prvkem státní moci, je současně také člověkem a prožívá svůj život stejně jako ostatní lidé, s jeho radostmi i starostmi.

V rámci Policie ČR proběhly a v současnosti i probíhají některé aktivity, jejichž cílem je humanizovat policejní prostředí a vnést do něj obecně lidské hodnoty. Právě o těchto pokusech a aktivitách budeme pojednávat v následujícím textu.

3.1 Seminář Roberta Vernona

Hana Smolíková ve své diplomové práci píše: „Velmi slibné možnosti spolupráce církve s Policií České republiky ve věci vzdělávání se ukázaly v roce 1993–1994, kdy v jejím čele stál policejní prezident Stanislav Novotný¹⁴⁴. Na jaře 1994 byl zorganizován seminář pro policejní důstojníky ve vedoucích funkcích, nazvaný „Křesťanská etika a filosofie v moderním řízení policie“. Tento seminář vedl zástupce šéfa losangeleské policie Robert Vernon, profesionál vyznamenaný prezidentem Bushem, který se podílel na potlačení rasových bouří v Los Angeles v roce 1992“.¹⁴⁵ To však není úplně přesné. V tomto případě se totiž jednalo o aktivitu mimo církev, respektive církve. Stanislav Novotný sice je křesťan, stejně tak jako Robert Vernon, nicméně seminář byl organizován jako služební aktivita. Sám Robert Vernon k tomu ve svém e-mailu píše:

---

¹⁴⁴ Srov. *Mgr. Stanislav Novotný*. Česká křesťanská akademie. Osobnosti. [online]. Dostupné na: <<http://www.krestanskaakademie.cz/detail.php?id=17>> Staženo 20. března 2010.

¹⁴⁵ SMOLÍKOVÁ, H., *Etické aspekty policejní práce*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Katolická teologická fakulta. Praha, 2002, s. 60-63.

„V roce 1994 a 1995 jsem vedl mezinárodní tým, který prezentoval etické semináře pro vedoucí pracovníky na základě úřední moci, kterou nám udělil tehdejší policejní prezident Stanislav Novotný. Česká republika byla první zemí, kde jsme prezentovali naše semináře. Došlo k tomu krátce poté, co jsem odešel do důchodu jako tříhvězdičkový policejní velitel více než 10 000 losangeleských policistů.

Krátce po naší prezentaci v České republice jsme vytvořili Pointman Leadership Institute (PLI). Nyní máme více jak 50 instruktorů včetně policejních úředníků, armádních důstojníků (tří generálů) a obchodníků. Od roku 1995 jsme představili více jak 550 seminářů v 52 zemích. V porovnání s prvními semináři je nyní náš výcvik rozšířený a vylepšený.

Trénink je veden velmi profesionálně s Powerpointovými prezentacemi v národním jazyce hostitelské země. Každému účastníkovi je poskytnut pracovní sešit a je mu na závěr kurzu udělen diplom. Trénink je úředně schválený mnohými policejními profesionálními organizacemi v USA a je započítáván jako součást celoživotního vzdělávání. Náš trénink klade důraz na spojení mezi silným vedením a bezúhonností. Tyto dobré charakterové rysy jsou vysvětlené v Bibli, nicméně my neučíme náboženskou nauku a ani nepropagujeme církve. Zaměřujeme svou pozornost na praktickou aplikaci charakterových rysů pro úspěšné chování vedoucích pracovníků. Na závěr semináře nabízíme nepovinný modul, ve kterém vysvětlujeme, jak osobní vztah s Bohem poskytuje vedoucímu pracovníkovi vnitřní sílu k tomu, aby byl silnější, důvěryhodnější a úspěšnější. Ani v této volitelné jednotce nepropagujeme církve, ani neobracíme na víru. Věříme, že tento modul je nejdůležitější; vždy však dáme účastníkům na výběr, zda chtějí tuto duchovní část tréninku absolvovat“.¹⁴⁶

Snaha pomoci vedení české policie byla ze strany Boba Vernona motivována i osobně. Sám píše, že Česká republika byla prvním státem, kde seminář prezentovali, a to proto, že se jedná o zemi jeho rodiny. Rodina jeho

---

¹⁴⁶ VERNON, R., Re: *no subject* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 30. března 2009 [cit. 19. 4. 2009]. Osobní komunikace. Příloha VI.

matky se totiž přistěhovala do USA právě z Čech, kde sídlila blízko hradu Orlík.¹⁴⁷

Kurzy měly v počátcích silný křesťanský náboj a byly tak i prezentovány. Jak vzpomíná jeden z účastníků prvního kurzu, vysoký úředník Ministerstva vnitra, který nemá křesťany právě v lásce: „Bylo to strašné. Ten Američan tam rozdál bible a začal kázat o Desateru“.¹⁴⁸ V současné době se, zřejmě po zkušenostech v působení v sekularizovaných, silně ateistických postkomunistických zemích, mluví hlavně o etice. Sám Vernon o tom říká, že se trénink sice zakládá na biblických principech, ale není prezentován jako náboženský seminář. Až na závěr semináře pak nabízí volitelnou jednotku s názvem „V co věří následovníci Ježíše“, která probíhá až po slavnostním ukončení kurzu. V ní, jak již bylo řečeno, neprovádí podporu či obhajobu církve, ale spíše se snaží zdůrazňovat význam osobního závazku k Bohu skrze jeho Syna Ježíše Krista. Podle Vernona tento dobrovolný modul absolvuje obvykle 85% nebo i více účastníků.¹⁴⁹

Kurzy jsou v současnosti zaměřeny nejen na policejní management, ale i na další vedoucí pracovníky rozličných institucí. Ukázalo se totiž, že etické principy, jimž byli vyučováni policejní a vojenští velitelé, lze uplatnit také na státní správu, podnikání a v podstatě na všechny další organizace. V důsledku toho pak PLI začal poskytovat semináře pro parlamenty, podnikatele, školy, komunitní skupiny, neziskové organizace a představitele církví. PLI poskytuje semináře a poradenství dokládající přímý vztah mezi utvářením historicky prověřených morálních principů a efektivitou vedení, zdravou organizací a dobrými sociálními vztahy. Organizace Pointman vedla etický výcvik vedoucích pracovníků tak rozličných institucí a organizací jako jsou například:

- vojenská důstojnická škola (College of Generals) v Moskvě,
- policie a komunistická strana v Pekingu,

---

¹⁴⁷ VERNON, R., Re: *no subject* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 9. dubna 2009 [cit. 19. 4. 2009]. Osobní komunikace. Příloha VII.

¹⁴⁸ Citováno z osobního neformálního rozhovoru autora práce se zmíněným úředníkem.

¹⁴⁹ VERNON, R., Re: *no subject* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 9. dubna 2009 [cit. 19. 4. 2009]. Osobní komunikace. Příloha VII.

- kanadská policie,
- mongolský parlament,
- britská Royal Air Force,
- londýnští ředitelé škol,
- bolivijské vojenské letectvo,
- FBI.¹⁵⁰

Do dnešního dne poskytla PLI etické kurzy v 52 zemích, v počtu více než 600 seminářů, pro téměř 50 000 vedoucích pracovníků.¹⁵¹ PLI používá ke koordinaci a organizaci etických kurzů regionální kanceláře v Jihoafrické republice, Bolívii, Velké Británii a ve Spojených státech.¹⁵²

Všechny semináře vedou zkušení a vysoce kvalifikovaní dobrovolní instruktoři PLI, kteří mají v průměru dvacetiletou přímou zkušenost s výkonem vedoucí funkce ve svém oboru. Několik ředitelů týmů a několik instruktorů PLI jsou buď armádní velitelé, nebo vedoucí pracovníci soukromých společností. V řadách PLI je tak například britský generál, americký námořní generál i manažer firmy IBM. Díky univerzálním principům, na nichž jsou semináře postaveny, se PLI těší širokému uznání a přijetí.¹⁵³ Jak říká Michael Askew, superintendent Scotland Yardu a instruktor PLI pro Spojené království, Pointman dává při výběru svých instruktorů obecně přednost adeptům z řad policistů. Vzhledem k tomu, že PLI působí v hlavní míře právě v ozbrojených sborech, dokážou se tak přednášející lépe vcítit do myšlení svých posluchačů a být s nimi „na jedné vlně“. V řadách Pointmanu je i několik policistů, kteří jsou zároveň

---

¹⁵⁰ Srov. *PLI's Client Base*. Pointman Leadership Institute. [online]. Dostupné na: <<http://pliglobal.com/PLIclients/PLIclients.html>> Staženo 24. února 2010.

¹⁵¹ Srov. *Ethics Training for Leaders Worldwide*. Pointman Leadership Institute. [online]. Dostupné na: <<http://pliglobal.com/default.html>> Staženo 18. června 2009.

¹⁵² Srov. *Pointman – Worldwide*. Pointman Leadership Institute. [online]. Dostupné na: <<http://pliglobal.com/map/map.html>> Staženo 24. února 2010.

¹⁵³ VERNON, R., Re: *no subject* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 9. dubna 2009 [cit. 19. 4. 2009]. Osobní komunikace. Příloha VII.

kaplany. Podle Mika je to jen výhodou, protože při své činnosti mohou využívat jak zkušenosti ze služby policejní, tak i duchovní.¹⁵⁴

Aktivita PLI jsou od počátku směřovány převážně do policejních řad z toho důvodu, že zakladatel Pointmana, Bob Vernon, je sám policista, byť ve výslužbě. On sám říká, že role policisty v sobě zahrnuje četné neobvyklé tlaky, které na jednotlivce působí. Tyto tlaky mohou nepříznivě měnit jeho osobnost nebo morálku. Policejní úředníci potřebují rovnováhu. O vlivu specifických stresových situací, kterým musí policista ve výkonu služby čelit, píše Bob Vernon pravidelně články do rubriky v časopise soudních úředníků USA „Law Officer Magazine“.¹⁵⁵ Kromě toho, poté, co společnost i jednotlivce ovládá silný vládní dozor (jako Čechy během komunistické doby) a tento skončí, je nezbytné vyměnit „vakuum“ po tomto dozoru za vnitřní touhu jednotlivce dělat to, co je správné pro společnost, a ne jen pro sebe. Opravdové vedení má lidi přesvědčit, aby vedoucí následovali z vlastní vůle. K tomu, aby bylo možné tímto způsobem vést lidi, je nutný silný a pozitivní charakter.¹⁵⁶ A formování charakteru vedoucích pracovníků je právě hlavním cílem seminářů PLI. Pointman Leadership Institute poskytuje kurzy etiky a charakterového rozvoje vedoucích pracovníků cestou základních a pokročilých seminářů. Nabízí také semináře na zakázku vytvořené pro potřeby konkrétních posluchačů.¹⁵⁷ Seznam seminářů je uveden v Příloze IV.

Názory na užitečnost a potřebnost těchto kurzů jsou v české policii poněkud rozdílné, i když v převážné míře pozitivní. Problémem při získávání objektivních informací je velký časový odstup od doby konání semináře. Zaznamenali jsme vzpomínky negativní, jak již bylo řečeno výše, avšak registrovali jsme i zkušenosti pozitivní. Hana Smolíková, která se tímto problémem ve své diplomové práci zabývala podrobněji, píše: „Semináře se překvapivě účastnily desítky policistů z celé republiky, převážně ředitelé správ a okresních ředitelství

---

¹⁵⁴ ASKEW, M., Re: *Pointman* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 10. prosince 2009 [cit. 10. 12. 2009]. Osobní komunikace. Příloha IX.

¹⁵⁵ Srov. např. VERNON, R., *Cynical Cop Syndrome*. In *Law Officer Magazine*, duben 2008, s. 24. Příloha III.

¹⁵⁶ VERNON, R., Re: *no subject* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 9. dubna 2009 [cit. 19. 4. 2009]. Osobní komunikace. Příloha VII.

¹⁵⁷ Srov. *Ethic Training Your Group*. Pointman Leadership Institute. [online]. Dostupné na: <<http://pliglobal.com/services/services.html>> Staženo 24. února 2010.

PČR. Vzhledem k této velké účasti a ochotě zahraničních přednášejících byla během roku uspořádána ještě dvě pokračování, zaměřená na práci policejního managementu“.¹⁵⁸ Vernon k tomu říká: „Bylo zřejmé, že náš tým i trénink, který jsme nabízeli, byl přijat s nadšením a my jsme se osobně těšili z času stráveného v této zemi a z ocenění, kterého se nám zde dostalo“.¹⁵⁹

3.2 Vznik a působení posttraumatické intervenční péče

Posttraumatická intervenční péče v rámci Policie ČR vznikala postupně od konce 90. let minulého století. První kroky byly učiněny již v roce 1998, avšak ještě v roce 2002 píše Hana Smolíková ve své diplomové práci,¹⁶⁰ že v našem státě dosud není zřízena instituce policejních kaplanů, ani není zatím dán prostor duchovním při pomoci obětem trestného činu.

Smolíková dále píše, že prvním oficiálním dokladem počínající spolupráce církve s Ministerstvem vnitra ČR, resp. Policíí České republiky, byla navrhovaná dohoda o účasti osob vykonávajících duchovenskou službu na systému poskytování posttraumatické intervenční péče příslušníkům Policie České republiky. Tato dohoda je přímým důsledkem závazného pokynu policejního prezidenta č. 129 ze dne 14. listopadu 2001, kterým se zřizuje systém poskytování posttraumatické intervenční péče příslušníkům Policie České republiky, kteří prožili traumatizující událost v souvislosti s plněním služebních úkolů.¹⁶¹

Traumatizující událostí se zde rozumí zátěžová situace, která může následně negativně ovlivnit policistův další výkon služby, tj. použití střelné zbraně, braní rukojmí, akce na jeho záchranu, smrt kolegy, sebevražda a pokus

---

¹⁵⁸ SMOLÍKOVÁ, H., *Etické aspekty policejní práce*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Katolická teologická fakulta. Praha, 2002, s. 60-63.

¹⁵⁹ VERNON, R., Re: *no subject* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 9. dubna 2009 [cit. 19. 4. 2009]. Osobní komunikace. Příloha VII.

¹⁶⁰ Srov. SMOLÍKOVÁ, H., *Etické aspekty policejní práce*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Katolická teologická fakulta. Praha, 2002, s. 60-63.

¹⁶¹ SMOLÍKOVÁ, H., *Etické aspekty policejní práce*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Katolická teologická fakulta. Praha, 2002, s. 60-63.

o ni, zákroky proti agresivním skupinám a nebezpečným pachatelům, pohled na usmrcení osob či jejich těžká zranění, výslech oběti a vlastní zranění.¹⁶²

Intervenční péči bude zajišťovat tzv. intervenční tým, tj. skupina složená z vyškolených policistů, občanských pracovníků policie a mimorezortních externích poradců, zastupovaných i osobami, které vykonávají duchovenskou činnost.¹⁶³

Duchovní osoba, která bude členem tohoto týmu, musí být pověřena jednotlivými církvemi, které jsou zastoupeny církevními smluvními stranami, tj. pro účely výše uvedené dohody Ekumenická rada církví České republiky a Česká biskupská konference. Duchovenské služby v rámci této dohody budou bezúplatné.¹⁶⁴

Projekt posttraumatické péče o policisty vycházel z projektu PHARE, konkrétně z modulu č. 10 z roku 1998.¹⁶⁵ Cílem tohoto projektu bylo zřízení decentralizovaného týmu posttraumatické intervenční péče o policisty v souvislosti s akcemi zvláštního nasazení a po traumatizujících zážitcích jednotlivých policistů. S ohledem na žádost vstupu České republiky do Evropské unie bylo zapotřebí respektovat pravidla policejních sborů zemí EU. Ať se jednalo o kariérní řád, systém hodnocení, vzdělávání či o poskytování posttraumatické péče policistům. Je standardem, že policejní sbory zemí EU mají vypracovaný systém fungující posttraumatické péče. Opouští se tím zažitý, avšak falešný obraz tvrdého policisty, který zvládá náročné služební situace bez jakýchkoli šrámů na duši, i když se šrámy na těle se jaksi počítá. Systém péče o policisty vychází ze základní premisy, že policejní činnost je velmi náročná a dotýká se nejen tělesného, ale i duševního zdraví policisty. Zkušenosti policejních sborů Francie,

---

¹⁶² Srov. *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 129/2001*, kterým se zřizuje systém poskytování posttraumatické intervenční péče příslušníkům Policie České republiky, kteří prožili traumatizující událost v souvislosti s plněním služebních úkolů, čl. 2, písm. b).

¹⁶³ Srov. Tamtéž, čl. 2, písm. e).

¹⁶⁴ Srov. *Dohoda o účasti osob vykonávajících duchovenskou službu na systému poskytování posttraumatické intervenční péče příslušníkům Policie České republiky*. Článek 2, odst. 3, 4.

¹⁶⁵ srov. SOTOLÁŘOVÁ, M., *Posttraumatická péče o policisty*. In *Policista* 6/2001. [online]. Dostupné na: <<http://web.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/2001/0006/phare.html>> Staženo 23. září 2009.

Spolkové republiky Německo, Velké Británie byly a jsou v tomto směru příkladné a staly se podkladem i pro budování systému psychologické péče o policisty v Policii ČR.¹⁶⁶ Do té doby byla v naší zemi posttraumatická péče zajišťována nesystematicky na jednotlivých psychologických pracovištích, která jsou dislokována na krajských správách Policie. V podstatě záležela na osobním přístupu a nasazení těch psychologů, kteří byli osloveni. To ovšem nebyl ideální stav. Zájem policejního vedení i vedoucích psychologů byl, aby každý policista v celé republice měl stejnou možnost vyhledat pomoc a ta mu byla poskytnuta v určité standardizované úrovni kvality.¹⁶⁷

Irena Gruberová uvádí, že při přípravě systému a struktury posttraumatické péče sbírali pracovníci ministerstva vnitra, pověřeni její přípravou, zkušenosti v Evropském prostoru. Zde existují v podstatě dva modely. První je centralizovaná organizace, druhý spočívá v decentralizovaných autonomních týmech. Centrální tým funguje například v Bavorsku. Tento tým pak vyjíždí na všechny akce. Pro naši republiku byl vybrán model Saský, decentralizovaný. Vycházelo se z předpokladu, že Sasové jsou naší policii systémově nejbližší. Svobodný stát Sasko je také postkomunistickou zemí a má zhruba stejnou policejní strukturu. Jednotlivé týmy mají své základny ve městech Dresden, Chemnitz a Bautzen. V těchto týmech mají své nezastupitelné místo i duchovní. S tím byl ovšem v našem ministerstvu vnitra a v policii trochu problém. Pochopit, proč tam duchovní vlastně jsou a jaký je smysl jejich působení v týmech. Sasové vysvětlili, že mít v týmech duchovní je velmi důležité například pro sdělování tragických zpráv a dalších podobných záležitostí, pro které jsou svým osobnostním nastavením i vzděláním nejvhodnější. Také přípravný tým varovali, že se může stát, že o pomoc přijde žádat člověk, který něco spáchal, bojí se a potřebuje poradit. Pokud tuto zprávu přijme policista či jiný pracovník posttraumatického týmu, je vázán ohlašovací povinností. Pak je řešením právě

---

¹⁶⁶ srov. SOTOLÁŘOVÁ, M., a kol. *Koncepce posttraumatické intervenční péče o policisty*. Modul č. 10 – Decentralizovaný tým posttraumatické intervenční péče o policisty v souvislosti s akcemi zvláštního nasazení a po traumatizujících zážitcích jednotlivých policistů. Praha : Ministerstvo vnitra ČR, 2001, s. 3.

¹⁶⁷ Rozhovor s Irenou Gruberovou ze dne 2. 6. 2009. Na přání respondentky není rozhovor součástí příloh. Jeho přepis je k dispozici v osobním archivu autora.

duchovní, který je vázán naopak povinností mlčenlivosti v rámci zpovědního tajemství a který může s člověkem hovořit v atmosféře intimity a důvěry. Pak tohoto člověka může dovést k rozumnému řešení jeho situace. Bylo tedy rozhodnuto, že v posttraumatických týmech v Policii České republiky budou působit duchovní. Zástupci ministerstva vnitra vešli v jednání s Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví. Za ty to subjekty byli ustanoveni zmocněnci pro jednání s vnitrem, a to za ČBK Monsignor Josef Suchár a za ERC Vítězslav Vurst, Dne 14. listopadu 2001 začal platit již výše zmíněný Závazný pokyn policejního prezidenta č. 129/2001, kterým byl zřízen systém poskytování posttraumatické intervenční příslušníkům Policie České republiky, kteří prožili traumatizující událost v souvislosti s plněním služebních úkolů. Následně byla dne 17. října 2002 podepsána Dohoda o účasti osob vykonávajících duchovenskou službu na systému poskytování posttraumatické intervenční péče příslušníkům Policie České republiky, a to za Ministerstvo vnitra Stanislavem Grossem, ministrem vnitra, za Ekumenickou radu církví Vladislavem Volným, předsedou ERC, a za Českou biskupskou konferenci arcibiskupem Mons. Janem Graubnerem, předsedou ČBK.¹⁶⁸

V současné době je Posttraumatická péče upravena Závazným pokynem policejního prezidenta.¹⁶⁹ Podle tohoto pokynu je intervenčním týmem skupina pracovníků z řad policie, Hasičského záchranného sboru a zaměstnanců ministerstva vnitra, vyškolených k poskytování posttraumatické intervenční péče, externích spolupracovníků a duchovních.¹⁷⁰

Dále výše zmíněný závazný pokyn vymezuje činnost, povinnosti a oprávnění člena intervenčního týmu:

- úkolem členů intervenčního týmu je poskytnout klientovi posttraumatickou intervenční péči a seznámit jej s možnostmi dlouhodobé pomoci prostřednictvím dalších odborníků,

---

¹⁶⁸ Rozhovor s Irenou Gruberovou ze dne 2. 6. 2009. Na přání respondentky není rozhovor součástí příloh. Jeho přepis je k dispozici v osobním archivu autora.

¹⁶⁹ Srov. *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 21/2009*, o posttraumatické intervenční péči a anonymní telefonní lince pomoci v krizi.

¹⁷⁰ Srov. Tamtéž, čl. 2, písm. d).

- posttraumatickou intervenční péči je člen intervenčního týmu povinen poskytnout, považuje-li to za potřebné, na požádání klienta nebo kteréhokoliv pracovníka,
- činnost člena intervenčního týmu se posuzuje jako výkon práce nebo výkon služby,
- posttraumatická intervenční péče je poskytována zpravidla na pracovišti klienta nebo člena intervenčního týmu; je-li to vhodné, je ji možno poskytnout na jiném místě,
- člen intervenčního týmu nesmí být jakkoliv znevýhodňován z důvodů jeho činnosti v intervenčním týmu,
- členové intervenčního týmu jsou ve své činnosti a rozhodování nezávislí. Jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech souvisejících s činností intervenčního týmu,
- členové intervenčního týmu jsou povinni zúčastňovat se odborné přípravy, akcí organizovaných koordinátory a psychologickým pracovištěm ministerstva a jsou povinni sami dbát o svůj odborný růst. Účast na cvičeních Integrovaného záchranného systému České republiky je nedílnou součástí jejich vzdělávání.¹⁷¹

V příručce vydané metodickým pracovištěm pro oblast posttraumatické intervenční péče se píše, že „i policisté mohou v mimořádných situacích, např. po použití zbraně, vykazovat psychické a tělesné symptomy akutní stresové reakce... Duševní otřes je při traumatizujících událostech normální lidskou reakcí v nenormální situaci“.¹⁷² Traumatizujícími událostmi jsou zde míněny například:

- vážné ohrožení a poškození vlastního života nebo tělesné integrity,
- vážné ohrožení nebo poškození vlastních dětí, partnera v manželství nebo blízkých příbuzných a přátel,

---

¹⁷¹ Srov. *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 21/2009*, o posttraumatické intervenční péči a anonymní telefonní lince pomoci v krizi, čl. 5.

¹⁷² Srov. *Akutní a posttraumatické zátěžové reakce po extrémních událostech při výkonu služby*. Informace pro nadřízené, postižené, kolegy, životní partnery. Brožura Policie ČR. Praha : Oddělení psychologie a sociologie, Odbor Personální MV, 2003, s. 4.

- náhlé zničení vlastního obydlí,
- braní rukojmí a únosy,
- použití zbraně se smrtelnými následky či těžkými zraněními,
- pohled na těžká zranění či případy kruté smrti,
- prožitek, kdy bylo zapotřebí přihlížet, jak jiná osoba v důsledku nehody resp. tělesného násilí byla vážně zraněna či zemřela,
- intenzivní strach, bezmocnost či pocit extrémního odporu.¹⁷³

Psychické a tělesné příznaky vyvolané emocionálním otřesem po několika dnech odezní. Extrémní zážitky ležící za hranicí obvyklých lidských zkušeností však mohou způsobit hluboký duševní otřes, který ovlivní další život a prožitky postiženého. Neodezní-li symptomy během dvou týdnů a naopak dlouhodobě přetrvávají traumatizující myšlenky a představy postiženého, pak může dojít k posttraumatické zátěžové reakci odpovídající nemoci.¹⁷⁴

Lidé traumatizovaní v důsledku závažných extrémních prožitků jsou často vnitřně nevyrovnaní, rozlišují například mezi životem „před“ a životem „po“ události, která změnila jejich život. Často prožívají existenční nejistotu a zpochybňují své dosavadní přesvědčení o „normálnosti“, „pořádku“ či „kontrole“. V této situaci by neměli být ponecháni sami sobě. Jsou-li příznaky posttraumatické zátěžové reakce včas rozpoznány, může vhodná pomoc zabránit chronickému průběhu obtíží.¹⁷⁵ Jak tedy tato pomoc vypadá? Jak lze postiženému pomoci?

Pro snížení stresové reakce a omezení možných negativních psychických dopadů pomáhá okamžitý rozhovor, konaný během několika málo hodin po závažné události. V příručce se píše, že „okamžitý rozhovor s postiženým může vést člen týmu, kterého si postižený vybere. K dispozici je pracovník týmu posttraumatické intervenční péče Policie ČR. Může to být pro tyto účely vyškolený policista, policejní psycholog či lékař, popřípadě duchovní“.¹⁷⁶

---

¹⁷³ Srov. *Akutní a posttraumatické zátěžové reakce po extrémních událostech při výkonu služby*. Informace pro nadřízené, postižené, kolegy, životní partnery. Brožura Policie ČR. Praha : Oddělení psychologie a sociologie, Odbor Personální MV, 2003, s. 4.

¹⁷⁴ Srov. Tamtéž.

¹⁷⁵ Srov. Tamtéž.

¹⁷⁶ Srov. Tamtéž, s. 8.

V dalším metodickém materiálu, určeném pro členy PIP, jsou podrobněji rozpracovány „pomahačské“ dovednosti. Píše se zde, že pracovníci psychosociálních záchranných služeb musí odložit tradiční metody, musí se vyhýbat psychiatrickým diagnostickým nálepkám a musí používat aktivní terénní přístup, aby mohli účinně zasahovat. Aktivní terénní přístup spočívá v proaktivní nabídce pomoci. Většina lidí, kteří se vyrovnávají s následky traumatizující skutečnosti, jsou totiž normální lidé s normální výkonností. Zápasí sami se zraněními i ztrátami a v převážné většině případů se nedomnívají, že by potřebovali psychosociální pomoc a pravděpodobně ji ani nebudou sami požadovat. Proto musí pracovníci psychosociálních služeb vyjít za oběťmi a nečekat, že oběti přijdou za nimi. Do poradenských dovedností pak spadá jak naslouchání, tak i vedení. Oběti těžší jak z hovoru o svých zážitcích, tak i z pomoci při řešení problémů a z odkazů na možné další zdroje pomoci.¹⁷⁷ V tomto všem jsou pracovníci posttraumatických intervenčních týmů, včetně duchovních, vzděláváni v rámci povinného absolvování 40 hodinového výcviku v metodě CISM podle J. T. Mitchella.¹⁷⁸

Duchovní jsou v týmech v postavení jednoho z externích odborníků, který buď v týmu působí, ale který v týmu ani být nemusí, pokud se koordinátor tak rozhodne. Podle doktorky Gruberové je jedním z jejich hlavních úkolů sdělování tragických zpráv pozůstalým.¹⁷⁹

Sami kaplani vnímají své působení v PIP v širších souvislostech. Tibor Brečka, duchovní posttraumatického intervenčního týmu Správy Středočeského kraje uvádí, že jeho hlavním úkolem je sice sdělovat nepříjemné zprávy příbuzným zemřelého policisty či občanům, ale že dále může asistovat při mimořádných událostech v rámci IZS na místě ošetřování zraněných a může organizovat a účastnit se pohřbů. Dále uvádí, že každý duchovní je vyškolen stejně, jako ostatní členové týmu (např. školení CISM), a že tedy může působit

---

¹⁷⁷ Srov. *Terénní příručka pro pracovníky psychosociálních a humanitárních služeb, kteří se angažují při hromadných neštěstích většího rozsahu*. Překlad Baštecká, B. Praha : MV ČR, ADRA ČR, 2002, s. 8 – 10.

¹⁷⁸ Srov. Příloha V.

¹⁷⁹ Rozhovor s Irenou Gruberovou ze dne 2. 6. 2009. Na přání respondentky není rozhovor součástí příloh. Jeho přepis je k dispozici v osobním archivu autora.

i v dalších oblastech. Současně upozorňuje, že služby pramenící čistě z pozice duchovního jsou samozřejmostí.¹⁸⁰ Benjamin Mlýnek, duchovní posttraumatického intervenčního týmu Správy Severočeského kraje souhlasně uvádí, že vzhledem k tomu, že duchovní mají zkušenosti s posledními věcmi člověka, mohou poradit při všem, co se týká posledního rozloučení, pohřbu a všeho, co s tím souvisí. Dále mohou duchovně doprovázet lidi, kteří utrpěli nějaké trauma a mohou organizovat vzpomínkové bohoslužby, hrající velkou roli v procesu zmírňování duchovních bolestí. Duchovní má být podle Mlýnka poslem naděje.¹⁸¹

Opodstatněnost existence PIP je jednoznačná. Analýzu v oblasti poskytování pomoci po traumatických událostech v policejní praxi provedli pracovníci katedry společenských věd Policejní akademie v Praze. Součástí šetření bylo získat přehled o postojích a názorech policistů na posttraumatickou intervenční péči. Ankety se zúčastnilo během měsíce února až března roku 2000 celkem 220 policistů – studentů PA, kteří se anonymně vyjadřovali k otázkám ve speciálně k tomu účelu vytvořeném dotazníku:

- šetření jednoznačně potvrdilo opodstatněnost posttraumatické péče,
- mezi respondenty nebyl nikdo, kdo by se nesetkal s žádnou traumatizující událostí,
- při koncipování posttraumatické intervenční péče byla jednoznačně požadována její dobrovolnost, tzn. dle volného uvážení policisty,
- zásadním požadavkem respondentů bylo nelimitovat poskytování posttraumatické intervenční péče pouze policejními psychology, ale širokou nabídkou proškolených pracovníků.¹⁸²

---

¹⁸⁰ BREČKA, T., Re: *PIP* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 12. října 2009 [cit. 12. 10. 2009]. Osobní komunikace.

¹⁸¹ MLÝNEK, B., Re: *Poznámky k magisterské práci*. [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 26. února 2010 [cit. 27. 2. 2010]. Osobní komunikace.

¹⁸² Srov. SOTOLÁŘOVÁ, M., a kol. *Koncepce posttraumatické intervenční péče o policisty*. Modul č. 10 – Decentralizovaný tým posttraumatické intervenční péče o policisty v souvislosti s akcemi zvláštního nasazení a po traumatizujících zážitcích jednotlivých policistů. Praha : Ministerstvo vnitra ČR, 2001, s. 4.

Bohužel, podle sdělení Ireny Gruberové není možné vzhledem k důvěrnosti informací uvést statistické záznamy intervencí členy týmů.¹⁸³

3.3 Etika v Policii ČR

Policejní etika patří do skupiny profesních etik, která je nejčastěji definována jako soustava vybraných hodnot, norem, principů a povinností, jejichž posláním je přispívat k formování specifického typu chování, rozhodování a jednání, žádoucího pro danou profesi.¹⁸⁴ Termín profesní etika je podle Zuzany Herzogové úzce spjat s pojmem „aplikovaná etika“, kterým se rozumí označení pro rozmanité specifické oblasti, do nichž vstupuje etické tázání a problematizuje je v souladu s narůstajícími a diferencujícími se požadavky všech oblastí společenského života.¹⁸⁵

Soustava profesní etiky by v sobě měla zahrnovat rozhodující etické hodnoty a normy, na nichž stojí smysluplnost a společenská zakotvenost dané profese, tyto hodnoty i normy zdůvodňovat a hledat efektivnější cesty, jak zajistit jejich dodržování. V prostředí Policie ČR a u některých dalších profesí se tak děje i formou tzv. etických kodexů.¹⁸⁶ O policejním kodexu bude řeč dále.

Zuzana Herzogová definuje samotnou **policejní etiku** takto: „Policejní etika je autonomní disciplína, která má svůj vlastní předmět zkoumání, který se utváří v kontextu s praktickými problémy policejní praxe. Zachovává si přitom vazbu na obecnou (filosofickou) etiku, od níž požaduje zdůvodnění morálních principů a norem, které přesahují smysl bezprostřední praxe. Na druhé straně je obecná etika vystavena nutnosti promýšlet, kriticky zhodnotit všeobecné pojmy jako norma, povinnost, odpovědnost, spravedlnost atd. mimo jiné též v konfrontaci s praktickými problémy policejní profese. Policejní etika má interdisciplinární

---

¹⁸³ Rozhovor s Irenou Gruberovou ze dne 2. 6. 2009. Na přání respondentky není rozhovor součástí příloh. Jeho přepis je k dispozici v osobním archivu autora.

¹⁸⁴ Srov. NESVADBA, P., *Policejní etika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 149. ISBN 978-80-7380-195-3.

¹⁸⁵ Srov. HERZOGOVÁ, Z., *Policejní etika*. Praha : Vlastním nákladem, 2003. s. 45. ISBN 80-238-9984-8.

¹⁸⁶ Srov. NESVADBA, P., *Policejní etika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 149. ISBN 978-80-7380-195-3..

charakter, utváří se na základě dialogu sociální filosofie, obecné etiky, filosofie práva, kriminologie, sociologie, psychologie apod. a je též v úzkém kontaktu s policejní praxí¹⁸⁷.

Bílek a Zoubek pak upozorňují, že policejní činnosti musejí být na výši požadavků opírajících se o „poslání policie jako veřejné služby občanům chránit veřejný pořádek a bezpečnost v rovině veřejného a majetkového práva: opírají se nejen o pozitivní právo, o stávající právo ústavní a zákonný řád, ale i o vyšší principy a vyšší hodnoty“.¹⁸⁸

Podle Nesvadby vzrůstá význam a potřeba rozvíjení etického rozměru osobnosti policisty v souvislosti se změnou kvalitativních požadavků na policejní práci při přechodu od totalitní k demokratické společnosti.¹⁸⁹ Jako hlavní podněty pro konstituování a další rozvoj policejní etiky vidí tyto prvky:

- stále hlubší integrace ČR do euroatlantických struktur,
- nárůst „společenské objednávky“ profesionality policistů v nejširším slova smyslu,
- stále narůstající složitost vlastních policejních činností,
- komplikovanost, kterou ve struktuře Policie ČR přináší „souběh“ nároků na kvantitu a současně na kvalitu,
- radikální vzrůst sociální, etnické, kulturní, náboženské, jazykové aj. heterogenity prostředí, ve kterém policie působí.¹⁹⁰

Policejní etika by měla vymezovat principiální etické **hodnoty** a **normy**, které jsou žádoucí pro optimální výkon policejní profese, a měla by hledat a ujasňovat **etické aspekty** rozhodujících policejních činností. Tím by měla tvořit základnu pro praktické rozhodování policistů v konkrétních situacích, zejména pak při řešení **morálních dilemat** a formovat tak východiska pro adekvátní

---

¹⁸⁷ HERZOGOVÁ, Z., *Policejní etika. Závěrečná zpráva institucionálního vědeckovýzkumného úkolu č. 413*. Praha : Policejní akademie ČR, 2003, s. 5-6.

¹⁸⁸ BÍLEK, P., ZOUBEK, V., *Právní stát a policie*. Praha : Český helsinský výbor a PAČR, 2001, s. 133.

¹⁸⁹ Srov. NESVADBA, P., *Policejní etika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 152. ISBN 978-80-7380-195-3.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 152-153.

sebeuvědomění, sebehodnocení a tím i **sebeovládání** policistů. Měla by vést k prohloubení **morální odpovědnosti** každého policisty vůči společnosti jako celku i vůči jednotlivým občanům, stejně jako k nadřízeným, kolegům a nakonec i sobě samému. Policejní etika by měla přinést vůbec samotnou „**potřebu etického tázání**“ do systému etického vzdělávání policistů. Nesvadba vidí jako velmi problematické to, že etika není v policejním edukačním systému brána jako plnohodnotná problematika, že je stále vnímána jen jako jakýsi doplněk k racionálnímu, nejlépe pak vědeckému myšlení. Tomu pak odpovídá i její pedagogické zařazení jako doplňující informace k vyučovaným disciplínám, které utvářejí „odborný“ profil policisty. Nesvadba však vyjadřuje hluboké přesvědčení, že etický rozměr je integrální součástí kompletního profilu policejní odbornosti, tj. schopnosti identifikovat morální problémové situace a odpovídajícím způsobem je řešit. Tato schopnost musí být na stejné úrovni s policistovou způsobilostí právní, policejně-profesní, tělesnou, střeleckou apod.¹⁹¹

Jak vedení Ministerstva vnitra, tak i Policie ČR si zjevně uvědomují nezbytnost posílení etické složky výkonu policejní služby. Je to zřejmé z aktivit, které v těchto dvou institucích již delší dobu probíhají. Pro příklad můžeme uvést:

- mezinárodní spolupráce v této oblasti,¹⁹²
- vydání Etického kodexu Policie ČR a zřízení „Etické komise Policie České republiky“ jako poradního orgánu, který garantuje policejnímu prezidentovi realizování etického kodexu v činnosti policie a pečuje o rozvoj profesní etiky policie jako součásti její firemní kultury,¹⁹³
- vydávání publikací, které se policejní etikou zabývají,¹⁹⁴

---

¹⁹¹ Srov. NESVADBA, P., *Policejní etika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 153. ISBN 978-80-7380-195-3.

¹⁹² např. projekt Phare CZ 98/IB/JH/02 „Komplexní systém řízení lidských zdrojů pro českou policii - program odborného vzdělávání pro příslušníky policie a pracovníky Ministerstva vnitra“. [online]. Dostupné na: <<http://www.policie.cz/clanek/historie-zavadeni-managementu-kvality-u-pcr-750749.aspx>> Staženo 9. března 2010., nebo *Twiningový projekt - podpora antikorupčních opatření ve veřejné správě*. [online]. Dostupné na: <<http://www.mvcr.cz/clanek/twiningovy-projekt-podpora-antikorupcnich-opatreni-ve-verejne-sprave.aspx>> Staženo 9. března 2010.

¹⁹³ Srov. *Rozkaz policejního prezidenta č. 1/2009*, o profesní etice Policie České republiky, čl. I.

¹⁹⁴ Např. HERZOGOVIČ, Z., *Policejní etika*. Praha : vlastním nákladem, 2003. ISBN 80-238-9984-8., BÍLEK, P., ZOUBEK, V., *Lidská práva a policie*. Praha: PA ČR, 2001.

- aktivity vyšších a středních policejních škol, zejména Vyšší policejní školy a Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Praze a jejího Střediska pro lidská práva a profesní etiku,¹⁹⁵
- aktivity Policejní akademie ČR jak v rámci základní výuky v bakalářských i magisterských programech, tak i v rámci celoživotního vzdělávání policistů a v rámci vzdělávání vrcholového policejního managementu,¹⁹⁶
- pořádání odborných konferencí a účast policejních odborníků na nich, publikování ve sbornících.¹⁹⁷

Tyto aktivity jsou vzhledem k edukaci policistů v oblasti etiky jistě potřebné a podnětné, nicméně Nesvadba upozorňuje na určité negativní stránky, které jsou pro tyto činnosti společné – **neujasněnost východisek a cílů**, do jisté míry **improvizovaný charakter** a značně **rozdílná úroveň provedení**. Rovněž upozorňuje, že uvedené aktivity **nejsou koordinované**, ale že jsou spíše výrazem zájmu a zaměření jednotlivců, a proto nedokázaly výraznějším způsobem změnit ani úroveň povědomí o etických aspektech policejní práce mezi policisty všech úrovní služebního zařazení, natož aby dokázaly hlouběji změnit sám výkon služby, chování a jednání policistů.¹⁹⁸

„Policisté si musí být plně vědomi morální odpovědnosti plynoucí z jejich postavení ve společnosti, jímž jsou pověřeni veřejností, a musí trvale usilovat o to, aby se řídili nejvyššími možnými standardy policejní práce tak, aby důvěra

¹⁹⁵ Srov. *Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze*. Fakultní škola Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Organizační struktura školy. Úsek dalšího profesního vzdělávání. Středisko pro výchovu k lidským právům. [online]. Dostupné na: <<http://www.skolamv.cz/category/organizace-skoly/usek-dalsiho-profesniho-vzdelavani/stredisko-pro-vychovu-k-lidskym-pravum/>> Staženo 1. února 2010.

¹⁹⁶ Např. *Katalog programu celoživotního vzdělávání v akademickém roce 2009/2010*. Policejní akademie ČR. Informace studijního oddělení o studiu a kurzech. [online]. Dostupné na: <<http://www.polac.cz/>> Staženo 9. března 2010.

¹⁹⁷ Např. Sborník článků z 2. ročníku mezinárodní vědecké konference *Zvládání extrémních situací*. Praha, 18. – 20. 11. 2009. ISBN 978-80-254-5909-6.

¹⁹⁸ Srov. NESVADBA, P., *Policejní etika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 157. ISBN 978-80-7380-195-3.

veřejnosti nebyla zklamána“.¹⁹⁹ Od policistů se tedy žádá, aby chápali svoji profesi jako skutečnou službu a aby v této službě a pro ni dokonale ovládli umění porozumět jak liteře, tak i duchu zákona. Policejní služba je ze své podstaty funkcí prosazování zákona. Je ustavená zákonem, který stanoví odpovědnost za udržování a prosazování zákona, udržování veřejného pořádku a poskytování pomoci v mimořádných situacích. Pravomoci, které jsou pro efektivní výkon těchto povinností potřebné, stanoví rovněž zákonodárce. Ovšem tyto legislativní základy samy o sobě nepostačují k tomu, aby zaručily, že budou činnosti orgánů činných v trestním řízení probíhat zákonným a nesvévolným způsobem. Představují totiž pouze rámec a vytvářejí podmínky.²⁰⁰ Kvalitní výkon policejní služby tedy závisí na tom, jak kvalitní a schopný je jeden každý policista. Ten musí být tedy dostatečně morálně pevný a dostatečně eticky vzdělaný. Jakousi principiální kostru policejní etiky tvoří v současné době již výše zmiňovaný Etický kodex Policie České republiky, který byl vydán Rozkazem policejního prezidenta v lednu roku 2009,²⁰¹ který však není přijímán bez výhrad.

Metodik vzdělávání Vyšší policejní školy a Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Praze Jiří Sůva k problematice Etického kodexu píše:

„Zaměříme-li se přímo na **Etický kodex Policie ČR**, zjistíme, že obdobně jako některé jiné profesní kodexy vykazuje charakter jak etického prohlášení, tak i formu právní normy.

Abychom mohli jakékoli jednání označit za skutečně etické, je nutné, aby byla dodržena **podmínka svobodné vůle**. Kde nemáte na výběr, nemůžete se rozhodnout správně nebo špatně, není rozdíl mezi dobrým a zlým – je jen jedna odpověď. Namísto etiky jde jen o nezbytnost či formální povinnost, nařízení oděná do hávu etických vyjádření.

Etické normy a hodnoty („principy“) jsou v Etickém kodexu Policie ČR explicitně vyjádřeny v tom smyslu, že je příslušníci Policie ČR „**chtějí** sdílet

---

¹⁹⁹ DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J., *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*. Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, 2003, s. 47. Dostupné též na: <<http://www.skolamv.cz/publikace/etika.doc>> Staženo 5. března 2010.

²⁰⁰ Srov. Tamtéž, s. 4.

²⁰¹ Srov. *Rozkaz policejního prezidenta č. 1/2009, o profesní etice Policie České republiky*.

a dodržovat“. Jelikož je chtění aktem vůle, je tak dodržena podmínka svobodné vůle v rozhodování v eticky relevantních situacích. Kodex navíc stanovuje i platnost principu volného uvážení. Text tak obsahově odpovídá etice doplněné o prvky typické pro programové prohlášení o poslání organizace.

Jakkoli jsou etické principy formulovány jako něco, co podléhá svobodné vůli policistů, jsou zároveň vydány jako příloha **rozkazu** policejního prezidenta (1/2009, o profesní etice Policie České republiky). Tím se z chtění jako projevu vůle (**chtějí** sdílet a dodržovat) stává **služební povinnost** (**musí** sdílet a dodržovat). Formální status textu proto odpovídá právní normě. Dodržování etiky formulované jako služební povinnost pak podléhá institucionálnímu dohledu a její závažnější porušení jsou kázeňsky řešena podle zákona 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Nicméně tento charakter právní normy mají pouze uvedené obecně formulované principy. Jejich realizace v praktických situacích se řídí principem volného uvážení, aktem etického rozhodování ohledně toho, nakolik se ta která situace vztahuje k tomu kterému principu, resp. ohledně toho, co je „správné“. Zejména zde se nachází hlavní pole působení **policejní výchovy k etice**.

Etický kodex Policie ČR tak zajišťuje platnost základních principů etiky právní formou, ale další rozsáhlý prostor specifikací a konkretizací uvedených principů ponechává otevřené jednak pokynům jednotlivých policejních manažerů a jednak principu volného uvážení jednotlivých policistů, a tedy veskrze etické volbě²⁰².

Radek Galaš uvádí, že Etický kodex Policie ČR je dnes již samozřejmou součástí firemní kultury policejního sboru a že je běžnou součástí vzdělávání policistů. Současně však říká, že je často také velmi diskutovanou normou a to nejen policejní, ale i občanskou veřejností.²⁰³ Část policejní veřejnosti podle jeho zjištění není dodnes přesvědčena o tom, že by byla existence kodexu

---

²⁰² SŮVA, J., Re: *návrh-kapitola:etika:vzdělávání:policie* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 8. března 2010 [cit. 9. 3. 2010]. Osobní komunikace.

²⁰³ GALAŠ, R., *Vznik Etického kodexu Policie ČR a jeho místo v oblasti motivace*. In Sborník článků z 2. ročníku mezinárodní vědecké konference Zvládání extrémních situací 18. – 20. 11. 2009, Praha, s. 15. ISBN 978-80-254-5909-6.

opodstatněná. Řada policistů totiž chápe Etický kodex pouze jako další vydanou normu – rozkaz, který nikdo nečte, nepotřebuje, a tudíž se s ním ani nemůže ztotožnit.²⁰⁴ Hledat příčinu tohoto nepochopení a odmítání není zcela jistě jednoduchou věcí. Radek Galaš vidí tento problém, jak on sám říká, z pohledu „selského rozumu“ jako špatné pochopení situace.²⁰⁵ Pro mnoho funkcionářů, ale i řadových policistů, je vydání Kodexu, jeho podepsání policistou a následné založení do osobního spisu počátečním a zároveň i konečným stadiem zabývání se jím. Tak to ovšem není, respektive nemá to tak být. Od vydání Etického kodexu Policie ČR probíhá neustále ta nejdůležitější fáze celého projektu: implementace jeho hodnot a zásad do reálného života a činnosti všech složek policie. Bohužel, jak uvádí Nesvadba, od samého začátku docházelo a stále ještě dochází k nepochopitelným situacím, jako je již výše zmíněný příklad, kdy se podpis o převzetí stává jedinou podobou „setkání s Etickým kodexem, anebo naopak, kdy vedoucí pracovník interpretuje kodex jako vhodný prostředek nátlaku na podřízené.“²⁰⁶

V procesu implementace zásad Etického kodexu Policie ČR do širokého povědomí policejní veřejnosti by měly mít jednu z nejdůležitějších rolí interní vzdělávací instituce. A to jak v oblasti základní odborné přípravy, tak i v dalším odborném vzdělávání policistů. Etickému vzdělávání se v současné době bohužel přímo věnují pouze dvě policejní školy – Střední policejní škola MV v Praze a Policejní akademie ČR. Etická výchova na ostatních školách je zredukovaná a začleněná do jiných předmětů.²⁰⁷ Neméně problematickým je i to, že hlavní důraz v oblasti etické výchovy je kladen pouze na protikorupční vzdělávání.²⁰⁸

---

²⁰⁴ GALAŠ, R., *Vznik Etického kodexu Policie ČR a jeho místo v oblasti motivace*. In Sborník článků z 2. ročníku mezinárodní vědecké konference Zvládání extrémních situací 18. – 20. 11. 2009, Praha, s. 17. ISBN 978-80-254-5909-6.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 18.

²⁰⁶ Srov. NESVADBA, P., *Policejní etika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 210. ISBN 978-80-7380-195-3.

²⁰⁷ Srov. KOTRČ, R., *Etický kodex Policie ČR a jeho implementace*. Sborník článků z 2. ročníku mezinárodní vědecké konference Zvládání extrémních situací 18. – 20. 11. 2009, Praha. s. 22-23. ISBN 978-80-254-5909-6.

²⁰⁸ SŮVA, J., Re: *návrh-kapitola:etika:vzdělávání:policie* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 8. března 2010 [cit. 9. 3. 2010]. Osobní komunikace.

3.4 Psychologická služba v Policii ČR

Stejně jako v případě AČR, kde jsme vztah duchovní a psychologické služby již popsali, měli bychom se i v případě policejního prostředí zabývat otázkou, zda by zde nebyl kaplan pouze náhradou psychologa, a proč tedy zavádět kaplany, když psychology již ve stavu policie máme. Protože u Policie ČR působí psychologové již dlouhou dobu,²⁰⁹ bude vhodné se s jejich činností a působením seznámit a pokusit se najít jak silné, tak i slabé stránky této služby. Na tomto základě bychom mohli identifikovat pole působnosti psychologické služby a duchovní služby, a hraniční oblast, ve které se budou obě služby střetávat.

Činnost psychologů v podmínkách forenzní praxe se začala v naší zemi systematicky rozvíjet ve druhé polovině 20. století. Postupně se koncipovaly relativně nezávislé obory kriminalistické, soudní, penitenciární a kriminologické psychologie. V posledních dvaceti letech, tak jak jsou psychologové čím dál více nedílnou součástí bezpečnostních sborů a procesů v nich probíhajících, naopak dochází k integraci, propojení a rozšiřování uvedených oblastí. Vzniká tak potřeba definovat činnost psychologů s ohledem na specifika jednotlivých bezpečnostních sborů. V návaznosti na tato specifika a zvyšující se požadavky praxe pak musí jednotlivé bezpečnostní sbory reagovat na požadavek specializovaného vzdělávání psychologů tak, aby tyto potřeby byly profesionálně zajištěny.²¹⁰

Policejní psychologie je obor velmi široce pojatý a policejní psychologové musí ve své činnosti integrovat znalosti z různých oblastí psychologie – např. forenzní, personalistické, klinické. Předmětem jejich činnosti se také stávají různé skupiny „klientů“ – např. uchazeči o službu u policie, zaměstnanci, policisté (a často i jejich rodinní příslušníci), management policie, oběti trestných činů včetně svědků trestných činů a pozůstalých, pachatelé trestných činů, ale také lidé

---

²⁰⁹ První policejní psychologové začali výzkumně působit v rámci Kriminalistického ústavu Praha, spadajícího tehdy pod Veřejnou bezpečnost, koncem 60. let 20. století. Srov. JUNGWIRTOVÁ, J., *Psychologická péče o hasiče a policisty po krizových incidentech*. Studentská vědecká a odborná činnost. Policejní akademie České republiky. Katedra společenských věd. Praha, 2005. Vedoucí práce J. Spurný. s. 23 – 24.

²¹⁰ Srov. VOSKA, V., *Koncepce poskytování psychologických služeb v Policii ČR*. Metodický materiál. Vydáno dne 31. března 2009, s. 3.

postižení živelními katastrofami či oběti dopravních nehod. To vše klade nemalé nároky na odborné znalosti a osobnost policejního psychologa, ale také naznačuje, jak velký je potenciál využívání psychologie u policie.²¹¹

Podle Jany Jungwirthové do psychologické péče o policisty patří preventivně psychologické služby, sociálně psychologický servis, psychologické poradenství, posttraumatická intervenční péče a činnost anonymní telefonní linky pomoci v krizi.²¹²

Voska v metodickém materiálu uvádí jako hlavní úkol policejních psychologů **zjišťování osobnostní způsobilosti** občanů či příslušníků. Tento úkol je jim uložen ustanovením zákona o služebním poměru.²¹³ Postup při zjišťování osobnostní způsobilosti pak upravuje vyhláška č. 487/2004 Sb., o osobnostní způsobilosti, která je předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru. Zákon také nově ukládá bezpečnostnímu sboru zajistit příslušníkovi **psychologickou péči**.²¹⁴ Toto ustanovení pro potřeby policie rozpracovává Závazný pokyn policejního prezidenta č. 209/2006.²¹⁵

Další problematika činnosti psychologů je řešena dílčím způsobem v těchto interních aktech řízení:

- ZP PP č. 217/2008, kterým se upravuje činnost zásahových jednotek – upravuje působení psychologa **zásahové jednotky**,
- ZP PP č. 21/2009, o posttraumatické intervenční péči a anonymní telefonní lince pomoci v krizi – upravuje činnost týkající se části psychologů, kteří se **dobrovolně** angažují v týmech **posttraumatické intervenční péče** či při práci na **lince pomoci v krizi**,

---

²¹¹ Srov. VOSKA, V., *Koncepce poskytování psychologických služeb v Policii ČR*. Metodický materiál. Vydáno dne 31. března 2009, s. 3.

²¹² Srov. JUNGWIRTOVÁ, J., *Psychologická péče o hasiče a policisty po krizových incidentech*. Studentská vědecká a odborná činnost. Policejní akademie České republiky. Katedra společenských věd. Praha, 2005. Vedoucí práce J. Spurný, s. 24.

²¹³ Srov. *Zákon č. 361/2003 Sb.*, o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, § 15, odst. 2.

²¹⁴ Srov. Tamtéž, §77, písm. I), odst. 11.

²¹⁵ Srov. *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 209/2006*, kterým se upravuje zjišťování osobnostní způsobilosti a poskytování psychologické péče v Policii ČR.

- ZP PP č. 31/2009, o postupu při vyhlášení výběrových řízení a obsazování služebních míst – částečně upravuje problematiku tzv. **srovnávacích psychologických vyšetření**,
- ZP PP č. 28/2009, o pátrání – ukládá přivolat policejního psychologa k zajištění komunikace s rodinou a k poskytnutí **krizové intervence** v případech, že je pátráno po osobě mladší 15 let.²¹⁶

Voska se dále zmiňuje o problémech, vyplývajících z analýzy současného stavu psychologické služby. Píše, že současná legislativní úprava, která by přesně definovala činnosti, postavení ve struktuře policie a personální obsazení, chybí. Dále píše, že je problematické přesně analyzovat současný stav poskytování psychologických služeb v policii kvůli jeho nepřehlednosti – ne všechna pracoviště formálně vykazují svou činnost (to někdy ani nemohou s ohledem na utajení informací), psychologové jsou v policii zařazeni v různých a často velice odlišných útvarech, někde jako samostatní pracovníci, někde jako pracovníci oddělení, někde působí zařazeni v pracovním, někde ve služebním poměru. Dílčí činnosti některých psychologů, jako je účast v týmu posttraumatické péče či výcvik komunikace pomocí analýzy transakcí metodicky zajišťuje nikoli policie ale Ministerstvo vnitra ČR a zde chybí úplné aktuální statistické údaje.²¹⁷

Ve třetí části metodického materiálu Voska navrhuje definovat činnosti psychologických pracovišť podle současných potřeb policie a jejich činnost postavit na těchto třech pilířích:

1. personální výběr,
2. psychologická péče o příslušníky a zaměstnance,
3. psychologická podpora policejních činností.

První pilíř odráží činnost policejního psychologa v oblasti personální psychologie, která se obecně zabývá vztahy mezi zaměstnanci a organizací. Jde především o **výběr** „personálu“ a jeho **průběžné hodnocení**. Psycholog je zde v roli víceméně **restriktivní** – rozhoduje o osobní způsobilosti či vhodnosti

²¹⁶ Srov. VOSKA, V., *Koncepce poskytování psychologických služeb v Policii ČR*. Metodický materiál. Vydáno dne 31. března 2009, s. 4.

²¹⁷ Tamtéž.

uchazeče pro obsazení funkce, služebního místa. Zadavatelem práce psychologa je v tomto případě služební funkcionář.²¹⁸

Druhý pilíř odráží činnost policejního psychologa v oblasti psychologické péče o příslušníky a zaměstnance. Psychologická péče v tomto smyslu zahrnuje široký okruh činností. Jde o poskytování posttraumatické intervenční péče, psychologického poradenství, psychoterapie, ale také o vzdělávací a výcvikové projekty pro zaměstnance a policisty. Z analýzy činností psychologických pracovišť vyplývá nutnost rozšiřování psychologické **preventivní péče**, jejímž prostřednictvím lze předcházet negativním dopadům specifické psychické zátěže, vyplývající z činnosti pracovníka. Psycholog je zde v roli **pomáhající**, v roli odborníka na duševní zdraví. Zadavatelem práce psychologa je zde většinou policista či zaměstnanec.²¹⁹

Třetí pilíř odráží činnost policejního psychologa v oblastech, kde asistuje policistům v jejich činnosti. Patří sem **psychologická pomoc obětem** trestných činů, specifickým případem může být intervence v rodinách pohřešovaných, a to především dětí. Asistenci psychologa vyžadují také některé případy **sdělování nepříjemných zpráv** či jednání s občany postiženými hromadným neštěstím, dopravní nehodou apod. Oblast vyjednávání patří policejním vyjednavacům, stejně jako účast v antikonfliktních týmech jejich členům z řad policie, nicméně i v těchto případech může být účast psychologa žádoucí. Specifickou oblastí využití psychologie pak je **kriminalistika**, kde psycholog může asistovat při výsleších, při profilování pachatelů a dalších činnostech.²²⁰

Jana Jungwrtová se ve své práci, zpracované v rámci studentské vědecké a odborné činnosti na Policejní akademii ČR, podrobně zabývá psychologickou péčí o hasiče a policisty po krizových incidentech. Z jejího výzkumu pak vyplývají jak pozitivní, tak i negativní stránky psychologické služby. Jako pozitivum je třeba uvést dostatečnou informovanost policistů i hasičů o možnosti kontaktovat psychologa v případě potřeby. Policisté i hasiči jsou seznámeni s tím,

---

²¹⁸ Srov. VOSKA, V., *Koncepce poskytování psychologických služeb v Policii ČR*. Metodický materiál. Vydáno dne 31. března 2009, s. 18.

²¹⁹ Tamtéž, s. 19.

²²⁰ Tamtéž.

jakým způsobem a na koho se mají obrátit. Dostupnost psychologické péče je podle údajů výzkumu docela dobrá, více jak polovina respondentů cítí psychologickou péči na svém pracovišti jako dostupnou. Jungwirthová však namítá, že tento stav není úplně uspokojivý, protože psychologická péče by měla být přístupná všem. Jako pozitivum je možné vnímat i to, že pokud si jak policisté, tak i hasiči mohou vybrat, dávají přednost kontaktu s psychologem před ostatními formami psychologické pomoci – zde je myšleno použití Anonymní telefonní linky pomoci v krizi či kontaktování členů Posttraumatické intervenční péče.²²¹ Je zřejmé, že respondenti by dali přednost individuálnímu kontaktu s člověkem, kterého osobně znají. Psychologa na svém pracovišti totiž znají osobně, a to i v případě, že pracují na podřízeném stupni. V případě telefonického rozhovoru se jedná o kontakt neosobní, člověka na druhém konci linky nemusí vůbec znát, chybí zde přímý kontakt. V případě Posttraumatického týmu, který je organizován až na úrovni kraje, se pak mohou dostat do kontaktu s člověkem, který je z opačného konce regionu a kterého opět osobně neznají.

Oproti tomu výzkum ukázal i určité negativní stránky. Například to, že pouze nepatrná část respondentů má zkušenost s psychologickým zásahem po setkání se s kritickým incidentem, přestože většina z nich považuje možnost využití psychologické pomoci po těžkém zásahu za důležitou.²²² Rovněž se ukázalo, že policisté a hasiči jsou velmi málo informováni o nebezpečí stresu. Jen u čtvrtiny respondentů proběhlo nějakou formou školení v této problematice.²²³

Jako hlavní problém však vnímáme otázku důvěry. Totiž, jak vyplynulo z výzkumu, největší překážkou ve využívání péče psychologů na pracovišti je obava z toho, že by se o problémech příslušníka dozvěděl nadřízený a mělo by to negativní dopad na jeho hodnocení. K tomu se druží obava z posměchu kolegů.²²⁴ Zcela jistě není možné tyto informace generalizovat, nicméně z výzkumu jasně

---

²²¹ Srov. JUNGWIRTHOVÁ, J., *Psychologická péče o hasiče a policisty po krizových incidentech*. Studentská vědecká a odborná činnost. Policejní akademie České republiky. Katedra společenských věd. Praha, 2005. Vedoucí práce J. Spurný, s. 45.

²²² Srov. Tamtéž.

²²³ Srov. Tamtéž, s. 46.

²²⁴ Srov. JUNGWIRTHOVÁ, J., *Psychologická péče o hasiče a policisty po krizových incidentech*. Studentská vědecká a odborná činnost. Policejní akademie České republiky. Katedra společenských věd. Praha, 2005. Vedoucí práce J. Spurný, s. 38-39.

vyplýnulo, že obavy z možného negatívneho dopadu otvorení se psychologovi zde jsou. Mnoho záleží na osobnosti psychologa a jeho schopnosti komunikovat s lidmi a vybudovat si u nich důvěru.

4 MOŽNÉ OBLASTI PRÁCE DS PČR V PŘÍPADĚ JEJÍHO VZNIKU

V úvodu jsme si položili otázku, zda je možné na základě zkušeností Duchovní služby AČR vybudovat podobnou službu v Policii České republiky. Než na ni s konečnou platností odpovíme, měli bychom si ještě položit otázku, je-li vůbec možné aplikovat zkušenosti z armádního prostředí v tom policejním.

Prostředí armády a policie totiž sice vykazuje mnohé společné znaky, ale také významné rozdíly. Policie je stejně jako armáda organizace s výrazně hierarchickou strukturou s pevně daným velitelským řetězcem, což je nezbytným předpokladem pro její funkčnost. Komunikace mezi jednotlivými služebními stupni se odehrává na pragmatické rovině, má převážně funkční charakter s velmi častou represivní formou. Stejně jako v armádě, je prostředí v policii do značné míry neosobní, drsné, převážně maskulinní. Více než vojáci se policisté setkávají s násilím, bolestí a smrtí jak vůči občanům, tak i vůči sobě, a naopak to násilí, bolest a smrt musí také často sami působit. Pro to jsou stejně jako vojáci systematicky výcvikem na řešení různých krizových situací připravováni.

Rozdílnost je například ve strukturálním rozdělení personálu. Vojenské útvary jsou dislokované v kasárnách, kde je velká koncentrace lidí, kteří většinu svého služebního času tráví spolu. Pokud kasárna opouštějí, ať už vyjíždějí na cvičení či na misi, jsou opět spolu ve velkém počtu. Policejní útvary jsou z logiky věci rozptýleny po celém území republiky. Základní organizační součástí je sice krajská správa, její podřízené složky jsou ale služebny s malým počtem personálu. Často se policisté z místního oddělení se svými kolegy z vedlejšího okresu či nadřízené složky osobně neznají. Velmi významným je i rozdíl v chápání nahraditelnosti jednice. Zatímco v armádě je princip nahraditelnosti požadován velmi důrazně a k jeho naplnění přispívá standardně nastavená rychlá rotace na různých místech služebního zařazení, je v policejním prostředí naopak požadována stabilita s důrazem na místní, osobní a profesní znalost. Velmi důležitým je i faktor důvěry. V armádě je kladem důraz na týmovou práci a záměrně pěstován duch kamarádství a důvěry jeden v druhého. Tak to u policie velmi často nefunguje. Zvláště v informačních (tzv. tajných) službách, u detektivů

kriminální policie a podobných složek panuje vzhledem k charakteru služební činnosti i charakteru „klientů“, se kterými pracují, ovzduší obezřetnosti až nedůvěry jak vůči externím pracovníkům (např. informátorům), tak nakonec i vůči kolegům.

Pro tuto stejnost a přes tuto jinakost jsme přesvědčeni, že zásadní lidské problémy mají lidé v obou složkách velmi podobné. Prožívají svůj služební i osobní život s jeho pozitivními i negativními stránkami i s napětím, které s sebou často interakce profesního a soukromého prostoru nese. Mohou zde být narušené mezilidské vztahy. Může zde dojít k sociálně negativním jevům, špatným návykům, lidé mohou díky psychickým problémům propadnout alkoholismu, toxikomanií, gamblerství. Může dojít ke zkreslenému chápání morálních hodnot, či k jejich částečnému či úplnému ignorování. Jak vojáci, tak i policisté mohou prožít traumatizující událost s následnou akutní stresovou reakcí apod.

Vojenské i bezpečnostní složky v zásadě potřebují, aby jedinec fungoval jako robot, ale pak zároveň nesou zodpovědnost, že právě tomuto jedinci zabezpečí adekvátní prostor – a to uvnitř sebe, nikoli vně resortu – aby mohl být člověkem v plné šíři, a postarají se kompletně o jeho lidský rozměr.

V předchozím textu, který se týká Policie ČR, jsme se věnovali těm problematikám, které výrazně přesahují běžný rámec služby či přísně služebních činností, a v prostoru armády jsou předmětem působení duchovní služby. U Policie ČR těchto aktivit není mnoho. Jedná se o etické vzdělávání a posttraumatickou péči. Rovněž jsme se věnovali i psychologické službě, protože v armádě spolu psychologové a kaplani úzce spolupracují a díky do určité míry podobnému zaměření – tedy zaměření na lidský rozměr vojenské služby – si museli najít a pokud možno přesně vymezit své pole působnosti.

Seminář Boba Vernona (srov. k. 3.1) v rámci Pointman Leadership Institute byl po roce 1989 první aktivitou, díky které se mohli policejní velitelé seznámit i s jinak pojatou etikou, než byla ta marxisticko-leninská, a díky které se mohli seznámit s faktem, že i policista může být křesťanem. Bohužel k tomuto

seznámení došlo pravděpodobně příliš brzy. Vždyť se tak stalo pouhých pět let po sametové revoluci, kdy převážná většina policejního managementu byla ještě z té „staré“ školy, odchovaná v duchu dialektického materialismu. Také společenský vývoj i dramatické změny v samotném policejním sboru nepřály tak „nepraktickým“ záležitostem, jako byla v té době etika, morálka či duchovní věci. Proto aktivita PLI v české policii po odchodu tehdejšího policejního prezidenta Stanislava Novotného v roce 1994 skončila. Aktivity PLI jsou směřovány převážně do policejních řad a i při výběru svých instruktorů dávají představitelé PLI přednost policistům. Přestože původní křesťanský náboj seminářů je upozaděn, samotná činnost PLI stojí jednoznačně na křesťanském základu. Jednak obsah seminářů vychází z křesťanské etiky, jednak za hlavní částí semináře následuje fakultativní část s křesťanským obsahem. Ale tím hlavním faktem je, že pro přijetí nového instruktora je nutné jednak jeho dlouhodobé pozorování, prověřování schopností a absolvování tréninku, a jednak fakt, že adept musí být věřícím křesťanem.²²⁵

To, co je obsahem kurzu PLI (srov. k. 3.1), je realizováno v AČR v rámci **etických seminářů**, (srov. k. 2.5, 2.7) které provádí kaplani. Je nutné důrazně upozornit na to, že zde nejde o žádnou indoktrinaci, ale o hledání otázek a prostoru pro nalezení odpovědi samotným člověkem, že kaplani odpovědi nenabízejí, jen asistují u jejich hledání nebo nehledání, a že tématem nejsou obecné ani náboženské ideje, ale výhradně etické hodnoty obsažené v Kodexu vojenského profesionála, čili v obecně akceptovaném a domestikovaném dokumentu. Stejnou či podobnou cestou by mohla postupovat i policejní duchovní služba s patřičnou adaptací programu pro podmínky Policie ČR.

Neuspokojivá situace je v oboru **etického vzdělávání Policie ČR** (srov. k. 3.3). V této oblasti je zřejmý nedostatek ve vzdělávacích aktivitách jak na policejních školách, tak i v oblasti dalšího výkonu služby. Vzdělávání policistů nemá ujasněné východiska a cíle, je zřejmý do jisté míry improvizovaný charakter

---

²²⁵ Srov. ASKEW, M., Re: *Pointman* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 28. listopadu 2009 [cit. 10. 3. 2010]. Osobní komunikace. Příloha VIII.

a značně rozdílná úroveň provedení. Vzdělávací aktivity nejsou koordinované, jsou spíše výrazem zájmu jednotlivců. Tyto nedostatky pak brání implementaci zásad etického kodexu do běžného výkonu služby. Etickým vzděláváním se profesně zabývá pouze SPŠ v Praze a rámcově PAČR. V ostatních školách je problematika etiky probírána pouze v rámci jiných předmětů. Navíc je zde zřejmá prevalence protikorupčního zaměření vzdělávacích aktivit.

Opět se zde nabízí možnost spolupráce či přímo zainteresování policejní duchovní služby v této oblasti a její působení jak na školách, tak i u výkonných útvarů formou výuky a etických seminářů. Etickým vzděláváním u AČR se zabývá duchovní služba právě a hlavně v rámci etických seminářů (srov. k. 2.5, 2.7).

Posttraumatická intervenční péče (srov. k. 3.2) má sice ve svých týmech duchovní, ale její koncepce je nepřilíš systematická. Složení týmů je volné, záleží na rozhodnutí koordinátora. Rovněž dobrovolnost členství v týmech nepřispívá koncepčnosti a systematickosti. V pracovním vytížení, ve kterém se převážná většina policistů nachází, zvláště v současné době, kdy je personální obsazení silně pod plánovaným stavem, je nepředstavitelné, že by se členové PIP plně a s nasazením věnovali mimoslužební aktivitě posttraumatické intervenci. To, že tyto týmy vyvíjejí ještě jakousi činnost, je hodno hlubokého obdivu a vděku vůči jejím členům. Karel Šimr, duchovní týmu Posttraumatické intervenční péče Plzeňského kraje, ve své reflexi vidí především čtyři problematické okruhy:

- Fungování PIP vychází z představy, že policista po náročném služebním úkonu, případně v těžké osobní situaci vyhledá pomoc člena týmu, kterého si vybere. Zkušenosti ale jasně ukazují, že lidé po neštěstích pomoc nevyhledávají. Ta má proaktivně vycházet za lidmi. V tom podle Šimra týmy PIP pokulhávají.
- Není jasně definováno, zda je tým PIP jen shluk jednotlivců (kteří se občas setkávají) nebo opravdu tým. To znamená, že mají mezi sebou rozdělené kompetence, že si navzájem věci předávají (že například také ví, k čemu mají duchovního) – a sdělují to i navenek (tajemství není tajemstvím

jednotlivce, ale týmu). V tomto smyslu není myslím mlčenlivost jasně dořešena.

- Další problém je v tom, že tým se zaměřuje na akutní situace, zatímco potřeba podpory po neštěstích bývá často výrazněji pocíťována spíše ve střednědobém a dlouhodobém horizontu. To, co funguje, je spíš kolegiální podpora. Bylo by dobré, kdyby týmy PIP dokázaly najít cesty, jak tuto kolegiální podporu a poučenost o možnostech vzájemné pomoci v organizaci rozvíjet a posilovat.
- V poslední době je trend využívat tým navenek (vůči „civilistům“, kteří se setkali s neštěstím), zatímco původní pojetí bylo „být pro policisty“. Na tom není nic špatného. Problém je jen v tom, že na tuto činnost nejsou členové týmů připravováni a neuvědomují si, že se nepohybují v uzavřeném „mocenském“ poli, ale v otevřené společnosti, kde věci fungují jinak a je třeba velký důraz klást na spolupráci.²²⁶

K roli duchovního v PIP Šimr uvádí: „Výhodou i nevýhodou duchovního je skutečnost, že přichází „zvenčí“. Výhodou v tom, že se policisté nemusí obávat, že to, co mu řeknou, se dozví třeba kolega nebo nadřízený (navíc tady funguje i zákonem chráněné zpovědní tajemství). Nevýhodou v tom, že právě do sebe uzavřený svět policistů někdo narušuje – navíc někdo, s kým si vůbec nevědí rady. Navíc i v týmu zůstává duchovní trochu jako host, někdo zvenku, kdo je i není jeden z nás. Řešení bych viděl v příležitostech setkání s policisty v běžných situacích, kde se lidé mohou poznat a najít k sobě důvěru (například stáž duchovního v běžném policejním provozu nebo třeba možnost podílet se na vzdělávání policistů). Právě se vzděláváním souvisí otázka, co vlastně duchovní – kromě toho, že je zvenčí (což je plus i minus) – do policie přináší. Z mé zkušenosti je to především citlivost na duchovní potřeby a péče o lidství a důstojnost člověka tváří v tvář často „nelidským“ zkušenostem nebo odcizenému světu předpisů. Je to něco, co duchovní svým působením vnáší

---

²²⁶ Srov. ŠIMR, K., Re: *duchovní v PIP* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 4. března 2010 [cit. 10. 3. 2010]. Osobní komunikace.

a může v tom podporovat i druhé: vnímat duchovní prostor, který vůbec nemusí mít nic společného s náboženstvím. Hledání smyslu, vyrovnávání se s vinou, otázky spojené se smrtí a ztrátou – to jsou věci, s nimiž se všichni nějak vyrovnáváme a každý jiným způsobem. Rolí duchovního v této souvislosti není získávat druhé pro „svou“ víru, ale s úctou k hodnotám druhých být vůči těmto potřebám vnímavější a dávat prostor jejich tematizaci“.²²⁷

V Armádě ČR je posttraumatická péče doménou jak psychologické, tak i duchovní služby (srov. k. 2.6, 2.7). Na poli posttraumatické péče se obě služby stýkají a kooperují. Podmínkou dobré spolupráce je vzájemný respekt a uznání práce druhého. Kaplan nemůže nahradit psychologa a naopak. Například Tomáš Halík k tomu píše: „Kněžská péče se protíná s psychologíí jen v poměrně úzké, nicméně důležité oblasti. Zejména poradenství v krizových situacích. Avšak kněz, na rozdíl od psychologa disponuje ještě mnoha dalšími a mnohem účinnějšími terapeutickými prostředky, jako jsou svátosti, liturgie, uvádění do života modlitby a meditace a dokonce i kázání, výklad Bible. Kněz, který s vírou moudře a horlivě užívá těchto svěřených hodnot a nedá se vmanévrovat do role sociálního pracovníka, žádným psychologem ani jinou profesí nahrazen být nemůže“.²²⁸ Kněz, stejně jako psycholog, vnímá člověka v jednotě a celistvosti tělesné i duševní stránky. Avšak kněz navíc vnímá člověka jako bytost stvořenou k Božímu obrazu, chápe důstojnost jeho svědomí, vznešenost jeho svobody i tajemství jeho smrti ve světle Božího zjevení (srov. GS, čl 12-18).

Stejně jako v armádním prostředí by i v Policii ČR (srov. k. 3.4) mohli velmi dobře koexistovat na poli posttraumatické péče jak psychologové, tak i duchovní, profesně zakotveni ve struktuře policie.

Všechny aktivity, které jsme u policie zaznamenali a pojednali o nich, se nějakým způsobem vztahují k aktivitám, které jsou prováděny duchovní službou

---

²²⁷ ŠIMR, K., Re: *duchovní v PIP* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 4. března 2010 [cit. 10. 3. 2010]. Osobní komunikace.

²²⁸ BABIC, M., *Mnoho Čechů se za ateisty pokládá vlastně omylem*. Rozhovor s Tomášem Halíkem. 19. září 2008. In webové stránky Tomáše Halíka. [online]. Dostupné na: <<http://www.halik.cz/rozhovory/czech2008.php>> Staženo 23. února 2010.

v prostoru AČR. Policejní duchovní služba by samozřejmě nemusela a ani nemohla zůstat pouze u těch služeb, které v současnosti u policie jakýmsi způsobem fungují a které by měla v sobě integrovat. Na základě zkušeností DS AČR by v její náplni měly být i další úkoly, tak aby se plně využil její potenciál. Je to například:

- **služba přítomnosti**
to znamená „být s lidmi“, být přítomen na co největším množství aktivit jak služebních, tak i společenských,
- **služba diskrétních rozhovorů**
neformální rozhovory s policisty, vnímat a spoluprožívat jejich problémy,
- **služba skryté modlitby**
modlit se s těmi, co to umí, a modlit se za ty, které to nikdo nenaučil,
- **služba liturgických úkonů**
ekumenické bohoslužby při různých příležitostech.

Policejní kaplan, stejně jako ten vojenský, by měl podporovat vedoucí pracovníky v jejich službě a měl by být strážcem lidského rozměru života každého policisty. Měl by aktivně nabízet pomoc při řešení osobních krizí i těžkostí každého policisty. Jeho služba by měla sledovat ten smysl, aby i v prostředí Policie České republiky bylo možné v tichosti a pokoře zaslechnout radostnou zvěst.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo analyzovat zkušenosti Duchovní služby AČR a na základě této analýzy zvážit možnosti založení duchovní služby u Policie ČR. V první části této práce jsme se tedy věnovali historii vzniku duchovní služby u české armády a její činnosti v současnosti. Ve druhé části jsme zmapovali aktivity u Policie ČR, které svým charakterem působí na humanizaci policejního prostředí a v prostředí AČR patří do repertoáru duchovní služby. Zjistili jsme, že u policie těchto aktivit není mnoho. Jedná se pouze o výuku etiky a posttraumatickou intervenční péči, které však zde existují jen v omezené míře, přičemž jsou nekomplexní a v roztráštěné podobě (srov. k. 3.2, 3.3 a 4).

Ve čtvrté kapitole jsme provedli porovnání aktivit u policie s činnostmi, prováděnými kaplany DS AČR. Na základě tohoto porovnání můžeme říci, že ty činnosti, které mají v současnosti u Policie ČR zasahovat, rozvíjet a kultivovat určitý lidský rozměr služby, tedy výuka etiky a posttraumatická péče, by v rámci dobře fungující policejní duchovní služby mohly plně rozvinout svůj potenciál ve prospěch policistů, a tím i ve prospěch veřejnosti. Současně by mohli policejní kaplani plnit i mnoho dalších úkolů podle vzoru svých vojenských kolegů.

Cíl, který jsme si zadali, se nám podařilo splnit. Na základě zjištěných skutečností jsme přesvědčeni, že existence duchovní služby u Policie ČR má své opodstatnění a při svém vzniku může čerpat ze zkušeností Duchovní služby AČR.

Problematika založení duchovní služby v policejním prostředí je velmi složitá. Přes svou podobnost s armádou má policie svá specifika (srov. k. 4). Proto by bylo dále vhodné zabývat se zkušenostmi zahraničních policejních duchovních služeb a porovnat je s možnostmi české policie pro případné využití.

Seznam literatury:

Církevní dokumenty:

Evangelii nuntiandi. Apoštolská exhortace Pavla VI. o hlásání evangelia.

Gaudium et spes. In Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Kostelní Vydří :

Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-467-9.

Jeruzalémská Bible. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN

978-80-7195-289-3.

Lumen gentium. In Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Kostelní Vydří :

Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-467-9.

Presbyterium ordinis. In Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Kostelní Vydří :

Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-467-9.

Monografie:

BONAVENTURA, Š., *Křesťan na vojně*. Olomouc : Matice cyrilometodějská s.r.o., 1994.

DOLISTA, J., *Misijní úsilí církve*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-558-6.

HERZOGOVIÁ, Z., *Policejní etika*. Praha : Vlastním nákladem, 2003, ISBN 80-238-9984-8.

HOLUB, T., *Pastorační služba v Armádě České republiky*. Praha : Pastorační středisko Praha, 2007.

MACEK, P., FILÁK, A., *Základy teorie policejně bezpečnostních činností*. Praha : Police History, 2004. ISBN 80-86477-21-5.

NESVADBA, P., *Policejní etika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-195-3.

STEHLÍK, E., *Páter Method, životní příběh generála duchovní služby Msgre Methoděje Kubáně*. Praha : Ministerstvo obrany – AVIS, 2006. ISBN 80-7278-370-X.bbb

STRAUS, J., a kol., *Úvod do kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2004, ISBN 80-86473-82-1.

ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R., *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-160-1.

Sborníky:

GALAŠ, R., *Vznik Etického kodexu Policie ČR a jeho místo v oblasti motivace*. In Sborník článků z 2. ročníku mezinárodní vědecké konference Zvládání extrémních situací 18. – 20. 11. 2009, Praha. ISBN 978-80-254-5909-6.

KOTRČ, R., *Etický kodex Policie ČR a jeho implementace*. Sborník článků z 2. ročníku mezinárodní vědecké konference Zvládání extrémních situací 18. – 20. 11. 2009, Praha, ISBN 978-80-254-5909-6.

KOZLER, J., *Etika v Armádě České republiky – nenucená nutnost*. In Sborník článků z 2. ročníku mezinárodní vědecké konference Zvládání extrémních situací 18. – 20. 11. 2009, Praha, ISBN 978-80-254-5909-6.

Sborník článků z 2. ročníku mezinárodní vědecké konference *Zvládání extrémních situací*. Praha, 18. – 20. 11. 2009. ISBN 978-80-254-5909-6.

Závěrečné a studentské práce:

DUPAL, V., *Vznik Duchovní služby v jednotkách Armády České republiky*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta. Katedra náboženské pedagogiky. Vedoucí práce J. Kozler.

JUNGWIRTOVÁ, J., *Psychologická péče o hasiče a policisty po krizových incidentech*. Studentská vědecká a odborná činnost. Policejní akademie České republiky. Katedra společenských věd. Praha, 2005. Vedoucí práce J. Spurný.

SCHWANCZAR, A. *Duchovní péče v armádě*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filosofická fakulta. Olomouc, 1996.

SMOLÍKOVÁ, H., *Etické aspekty policejní práce*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Katolická teologická fakulta. Praha, 2002.

STEIN, P., *Vývoj policejní organizace na území České republiky od roku 1918*. Praha, 1996. Závěrečná práce. Policejní akademie České republiky. Vedoucí práce K. Slavíková.

Články v tisku:

ČAPEK, J., *Působení církví v armádě*. Vypracováno pro presidium Ekumenické rady církví v České republice jako příspěvek k diskusi o problematice vojenských duchovních v únoru 1996. In Křesťanská revue, ročník LXIII, č. 5, 1996.

Člověk a náboženství. Materiály pro vzdělávání příslušníků ozbrojených sil. Redakce Impuls, Praha, 1992.

GAJDA, J., *Veritas Domini Vincit*. Rozhovor s Tomášem Holubem., A report - čtrnáctideník MO ČR, 12/2003, AVIS.

Humanitní služba armády ČR, Evangelický týdeník, 1996, roč. 81, č. 36.

JANDOUREK, J., *Humanitní služba v české armádě*. In Český týdeník, číslo 151, 14. -17. 6. 1996.

MACHÁNĚ, J., *Kaplani se už mezi vojáky zabydleli*. Rozhovor s Pavlem Rumlem. In Katolický týdeník, ročník XX, č. 5/2009.

MACHULA, T., *Hlásání evangelia a společenství církve*. In Perspektivy. Příloha Katolického týdeníku, č. 5/2008, ročník XIX.

ONDRÁČKA, L. *Bosna 1998 – poprvé v historii*. Evangelický týdeník – Kostnické jiskry, č. 40, 1997.

Operace IFOR, Ministerstvo obrany ČR – AVIS, Redakce IMPULS, Praha 1997.

ŠTĚPÁN, J., *Bosna 1998. Rozhovor s Tomášem Holubem*. In Evangelický týdeník – Kostnické jiskry, č. 21, 1998.

VERNON, R., *Cynical Cop Syndrome*. In Law Officer Magazine, duben 2008.

Zákony a interní akty řízení:

Branný zákon č. 72/1990 Sb.

Dohoda o spolupráci mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí, kterou se uzavírá dohoda o duchovní službě v rezortu obrany. Ze dne 3. června 1998.

Dohoda o účasti osob vykonávajících duchovenskou službu na systému poskytování posttraumatické intervenční péče příslušníkům Policie České republiky.

Etický kodex Policie České republiky. In Rozkaz policejního prezidenta č. 1/2009, o profesní etice Policie České republiky.

Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Rozkaz ministra obrany České republiky č. 19/1998, o zřízení duchovní služby v rezortu Ministerstva obrany.

Rozkaz policejního prezidenta č. 1/2009, o profesní etice Policie České republiky.

Smlouva mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu Ministerstva obrany. Ze dne 3. června 1998.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Ústavní zákon č. 23/1993 Sb.

Ústavní zákon č. 294/1990 Sb.

Věstník Ministerstva obrany č. 1/1995.

Vyhláška č. 487/2004 Sb., o osobnostní způsobilosti, která je předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru.

Zákon č. 26/1993 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti, a o opatřeních s tím souvisejících.

Zákon č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností.

Zákon č. 333/1991 Sb., o Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie.

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Zákon č. 367/1990 Sb., o obcích.

Zákon č. 524/1990 Sb., o okresních úřadech.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 21 ze dne 16. 2. 2009, o posttraumatické intervenční péči a anonymní telefonní lince pomoci v krizi.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 28/2009, o pátrání.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 31/2009, o postupu při vyhlášení výběrových řízení a obsazování služebních míst.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 129/2001, kterým se zřizuje systém poskytování posttraumatické intervenční péče příslušníkům Policie České republiky, kteří prožili traumatizující událost v souvislosti s plněním služebních úkolů.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 209/2006, kterým se upravuje zjišťování osobnostní způsobilosti a poskytování psychologické péče v Policii ČR.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 217/2008, kterým se upravuje činnost zásahových jednotek.

Ženevské úmluvy. Ze dne 12. srpna 1949.

Další zdroje:

Akutní a posttraumatické zátěžové reakce po extrémních událostech při výkonu služby. Informace pro nadřízené, postižené, kolegy, životní partnery. Brožura Policie ČR. Praha : Oddělení psychologie a sociologie, Odbor Personální MV, Praha, 2003.

Bílek, P., Zoubek, V., Právní stát a policie. Praha : Český helsinský výbor a PAČR, 2001.

Dokumenty Duchovní služby AČR. Služební pomůcka. Praha : AVIS, 2006.
JANDOVÁ, J., LASSAK, W., Názory na humanitní službu v Armádě České republiky, in Sylabus, poznatky ze sociologických výzkumů o armádě 1994 - 1998, MO ČR – AVIS, 1999.

JANDOVÁ, J., LASSAK, W., Názory na humanitní službu v Armádě České republiky. Interní materiál MO ČR. Odbor personálního marketingu hlavního personálního úřadu MO ČR, Praha, 1996.

MAJER, P., ŠINDELÁŘ, M., Vojna do kapsy aneb průvodce vojenskou službou. Praha : MO ČR, Odbor pro styk s veřejností, 1996.

OPATRŇÝ, M., Přehled metod pastorační práce. Skriptum k předmětu Speciální okruhy pastorační práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. České Budějovice, 2008.

PREISS, M., HOLUB, T., *Vzájemný vztah psychologické a duchovní služby v resortu ministerstva obrany*. In Dokumenty Duchovní služby AČR. Služební pomůcka. Praha : AVIS, 2006.

RUČKA, J., *Pub-12-86-1. Psychologická služba v AČR*. Vojenská publikace, Praha, 2006.

SOTOLÁŘOVÁ, M., a kol. *Koncepce posttraumatické intervenční péče o policisty*. Modul č. 10 – Decentralizovaný tým posttraumatické intervenční péče o policisty v souvislosti s akcemi zvláštního nasazení a po traumatizujících zážitcích jednotlivých policistů. Praha : Ministerstvo vnitra, 2001.

Terénní příručka pro pracovníky psychosociálních a humanitárních služeb, kteří se angažují při hromadných neštěstích většího rozsahu. Překlad Baštecká, B. Praha : MV ČR, ADRA ČR, 2002.

VOSKA, V., *Koncepce poskytování psychologických služeb v Policii ČR*. Metodický materiál. Vydáno dne 31. března 2009.

VYMĚTAL, M., *Evangelium v uniformě, (otázky, úkoly a odpovědnost církve ve vztahu k ozbrojeným silám)*, Evangelická teologická fakulta, Praha 1999.

Internetové zdroje:

Aktuální informace. Oficiální stránky Duchovní služby Armády České republiky. [online]. Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/htm/3_0.html> Staženo 23. února 2010.

BABIC, M., *Mnoho Čechů se za ateisty pokládá vlastně omylem*. Rozhovor s Tomášem Halíkem. 19. září 2008. In webové stránky Tomáše Halíka. [online]. Dostupné na: <<http://www.halik.cz/rozhovory/czech2008.php>> Staženo 23. února 2010.

BENEDIKT XVI., *Poselství Benedikta XVI. k světovému dni misí 2008*. In Signály.cz. Krátké zprávy. [online]. Dostupné na: <<http://zpravy.signaly.cz/0810/poselstvi-benedikta-xvi-ke>> Staženo dne 20. března 2010.

Biskupství královéhradecké má dva generální vikáře, nově do úřadu nastupuje Mons. Tomáš Holub. Tiskové středisko České biskupské konference. [online].

Dostupné na: <<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/biskupstvi-kralovehradecke-ma-dva-generalni-vikare-nove-do-uradu-nastupuje-mons-tomas-holub.html>>. Staženo 28. 9. 2009.

Bosna – Kontingent Armády České republiky v misi IFOR. Ministerstvo obrany České republiky. [online]. Dostupné na:

<<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=1596>>. Staženo dne 26. září 2009.

BUREŠ, V., *Historie základní vojenské služby v českých zemích*. Ministerstvo obrany České republiky. [online]. Dostupné na:

<<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>> Staženo 9. března 2010.

ČERNÁ, V., *Lidé se nemění*. Rozhovor s hlavním kaplanem AČR pplk. Janem Kozlerem. Ministerstvo obrany. [online]. Dostupné na:

<<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=15634>> Staženo 23. února 2010.

DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J., *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*. Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, 2003, s. 47. [online]. Dostupné na:

<<http://www.skolamv.cz/publikace/etika.doc>> Staženo 5. března 2010.

Ethics Training for Leaders Worldwide. Pointman Leadership Institute. [online].

Dostupné na: <<http://pliglobal.com/default.html>> Staženo 18. června 2009.

Ethic Training Your Group. Pointman Leadership Institute. [online]. Dostupné na:

<<http://pliglobal.com/services/services.html>> Staženo 24. února 2010.

Katalog programu celoživotního vzdělávání v akademickém roce 2009/2010.

Policejní akademie ČR. Informace studijního oddělení o studiu a kurzech.

[online]. Dostupné na: <<http://www.polac.cz/>> Staženo 9. března 2010.

KNICHAL, J., *Historie duchovní služby v armádě*. www.vira.cz. [online].

Dostupné na: <http://www.vira.cz/tisk-clanek.php?sel_id=573> Staženo 9. února 2010.

Komunita kříže z hřebů. Oficiální stránky Duchovní služby Armády České republiky. [online]. Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/htm/6_4.html>

Staženo 23. února 2010.

Mgr. Stanislav Novotný. Česká křesťanská akademie. Osobnosti. [online].
Dostupné na: <<http://www.krestanskaakademie.cz/detail.php?id=17>> Staženo 20. března 2010.

Mons. ThLic. Vojtěch Cikrle. Katolická církev v České republice. Struktura církve v ČR. Biskupové. [online]. Dostupné na: <<http://www.cirkev.cz/biskup-vojtech-cikrle.html>>. Staženo 26. září 2009.

Pastorační centrum Duchovní služby AČR. Oficiální stránky Duchovní služby Armády České republiky. [online]. Dostupné na:
<http://www.kaplani.army.cz/htm/4_0.html> Staženo 23. února 2010.

Projekt Phare CZ 98/IB/JH/02 „Komplexní systém řízení lidských zdrojů pro českou policii - program odborného vzdělávání pro příslušníky policie a pracovníky Ministerstva vnitra“. [online]. Dostupné na:
<<http://www.policie.cz/clanek/historie-zavadeni-managementu-kvality-u-pcr-750749.aspx>> Staženo 9. března 2010.

Twiningový projekt - podpora antikorupčních opatření ve veřejné správě. [online]. Dostupné na: <<http://www.mvcr.cz/clanek/twiningovy-projekt-podpora-antikorupcnich-opatreni-ve-verejne-sprave.aspx>> Staženo 9. března 2010.

PLI's Client Base. Pointman Leadership Institute. [online]. Dostupné na:
<<http://pliglobal.com/PLIclients/PLIclients.html>> Staženo 24. února 2010.

Pointman – Worldwide. Pointman Leadership Institute. [online]. Dostupné na:
<<http://pliglobal.com/map/map.html>> Staženo 24. února 2010.

RAŠEK, A., Vytváření a realizace bezpečnostní politiky České republiky v devadesátých letech. In *Vojenské rozhledy*. Praha : Avis, 1999. č. 2. [online].
Dostupné na:
<http://www.531prps.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/1999_2/necas.htm>
Staženo 9. března 2010.

SOTOLÁŘOVÁ, M., Posttraumatická péče o policisty. In *Policista* 6/2001. [online]. Dostupné na:

<<http://web.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/2001/0006/phare.html>>

Staženo 23. září 2009.

STEHLÍK, E., *Duchovní v armádě*. Rozhovor s hlavním kaplanem AČR plk.

Tomášem Holubem a Dr. Jiřím Rajlichem z VHÚ. In *Historický magazín*.

Vysílání ČT24, 29. 7. 2006, 21:32. [online]. Dostupné na:

<<http://www.ct24.cz/vysilani/2006/07/29/10095687448-206452801280030-21:32-historicky-magazin/8/>> Staženo dne 27. 9. 2009.

Vojenský kostel sv. Jana Nepomuckého. Oficiální stránky Duchovní služby

Armády České republiky. [online]. Dostupné na:

<http://www.kaplani.army.cz/htm/5_1.html> Staženo 23. února 2010.

Vojenští kaplani v aktivní službě – informace a kontakty. Duchovní služba AČR.

[online]. Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/htm/2_1.html>

Aktualizováno: 19. října 2010. Staženo 22. února 2010.

Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze.

Fakultní škola Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Organizační

struktura školy. Úsek dalšího profesního vzdělávání. Středisko pro výchovu

k lidským právům. [online]. Dostupné na:

<<http://www.skolamv.cz/category/organizace-skoly/usek-dalsiho-profesniho-vzdelavani/stredisko-pro-vychovu-k-lidskym-pravum/>> Staženo 1. února 2010.

Osobní komunikace:

ANDRÁŠKO, P., Re: *Prosba* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 4. března 2010 [cit. 12. 3. 2010]. Osobní komunikace.

ASKEW, M., Re: *Pointman* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 28. listopadu 2009 [cit. 10. 3. 2010]. Osobní komunikace.

ASKEW, M., Re: *Pointman* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 10. prosince 2009 [cit. 10. 12. 2009]. Osobní komunikace.

BREČKA, T., Re: *PIP* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 12. října 2009 [cit. 12. 10. 2009]. Osobní komunikace.

HUDOUSEK, V., Re: *no subject*. [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 28. února 2010 [cit. 7. 3. 2010]. Osobní komunikace.

MLÝNEK, B., Re: *Poznámky k magisterské práci*. [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 26. února 2010 [cit. 27. 2. 2010]. Osobní komunikace.

Rozhovor s Irenou Gruberovou ze dne 2. 6. 2009. Na přání respondentky není rozhovor součástí příloh. Jeho přepis je k dispozici v osobním archivu autora.

Rozhovor s Petrem Svobodou ze dne 14. 2. 2010. Na přání respondenta není rozhovor součástí příloh. Jeho přepis je k dispozici v osobním archivu autora.

STUDENÝ, R., Re: *Dotaz* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 17. února 2010 [cit. 18. 2. 2010]. Osobní komunikace.

SŮVA, J., Re: *návrh-kapitola:etika:vzdělávání:policie* [elektronická pošta].

Message to: Jiří Laňka. 8. března 2010 [cit. 9. 3. 2010]. Osobní komunikace.

ŠIMR, K., Re: *duchovní v PIP* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 4. března 2010 [cit. 10. 3. 2010]. Osobní komunikace.

VERNON, R., Re: *no subject* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 30. března 2009 [cit. 19. 4. 2009]. Osobní komunikace.

VERNON, R., Re: *no subject* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 9. dubna 2009 [cit. 19. 4. 2009]. Osobní komunikace.

VRZALOVÁ, H., Re: *Slíbené* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 7. března 2010 [cit. 10. 3. 2010]. Osobní komunikace.

Seznam příloh

Příloha I – *DUCHOVNÍ VARMÁDEĚ*. Rozhovor pplk. PhDr. Stehlíka s hlavním kaplanem AČR plk. P. Tomášem Holubem a Dr. Jiřím Rajlichem z VHÚ. Vysílání ČT24, Historický magazín, 29. 07. 2006, 21:32. Přepis.

Příloha II – Struktura Duchovní služby AČR k březnu 2010.

Příloha III - VERNON, R., *Cynical Cop Syndrome*. In Law Officer Magazine, duben 2008, s. 24.

Příloha IV – Seznam seminářů pořádaných PLI.

Příloha V – Critical Incident Stress Management CISM.

Příloha VI – VERNON, R., Re: *no subject* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 30. března 2009 [cit. 19. 4. 2009]. Osobní komunikace.

Příloha VII – VERNON, R., Re: *no subject* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 9. dubna 2009 [cit. 19. 4. 2009]. Osobní komunikace.

Příloha VIII – ASKEW, M., Re: *Pointman* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 28. listopadu 2009 [cit. 10. 3. 2010]. Osobní komunikace.

Příloha IX – ASKEW, M., Re: *Pointman* [elektronická pošta]. Message to: Jiří Laňka. 10. prosince 2009 [cit. 10. 12. 2009]. Osobní komunikace.

Příloha I - DUCHOVNÍ VARMÁDĚ. Rozhovor pplk. Dr. Stehlíka s hlavním kaplanem AČR plk. P. Tomášem Holubem a Dr. Jiřím Rajlichem z VHÚ. Vysílání ČT24, Historický magazín, 29. 07. 2006, 21:32. Přepis.
Schválil a publikování v diplomové práci povolil autor a moderátor PhDr. Eduard Stehlík.

(Dr. Stehlík) Zajímalo by mě, jak jste se vy dostal do uniformy a jestli splnil váš vstup do armády to, co jste očekával? Nebo vás naopak něco překvapilo?

(P. Holub) Tak překvapila mě spousta věcí. Bylo to ale tak, že jsem vůbec nepočítal s tím, že bych někdy uniformu oblékl. Měl jsem jít studovat do Říma a najednou zazvonil telefon, zrovna když jsem sloužil bohoslužbu. Volal mi jakýsi biskup. Bylo mi řečeno, že mám jít do Bosny s českou jednotkou. Tehdy to byla doba, kdy čeští vojáci poprvé vyjízďeli do zahraniční mise. Jednalo se o misi IFOR a mě bylo řečeno, že když já nepůjdu do armády a nepojedu do Bosny, tak pak už není nikdo jiný, kdo by tam jel. Tedy jsem se po nějaké době váhání a přemýšlení stal člověkem, který nastoupil dráhu vojenského duchovního.

(Dr. Stehlík) V archivu se nám podařilo objevit záběry tehdejšího náčelníka generálního štábu Armády České republiky generála Jiřího Šedivého, který v době obnovení funkce vojenských kaplanů české televizi poskytl následující rozhovor:

Kaplan Armády České republiky je vojákem z povolání, je poručíkem. Musí chodit v uniformě, tak jako všichni vojáci. Platí pro ně všechny normy, které platí pro všechny vojáky z povolání. Jediná výjimka, která existuje, je, že nemusí cvičit se zbraní a nemusí nosit zbraň. Určitě existuje určitá část lidí, kteří raději obrátí na vojenského kaplana, než aby šli třeba za vojenským psychologem. A to je to, co je velmi důležité, a zkušenosti, které máme, jsou v tomto smyslu velmi pozitivní.

(Dr. Stehlík) Z tohoto vyjádření pana generála vyplývalo, jak je nadšen vojenskými kaplany. Když jste začínali, jak to bylo? Brali to všichni okamžitě od začátku tak, že to bude přínos pro armádu?

(P. Holub) Samozřejmě, že ne, a já jsem byl velmi rád, že to bylo právě takhle. Protože ti lidé, kteří na začátku za mnou přicházeli a říkali, že to je úžasné, že jsou duchovní v armádě, tak ti mně byli vždycky významně podezřelí. A musím říci, že ve většině případů jsem pak zjistil, že důvodně. Že to byli lidé, kteří měli tu tendenci hodnotit věci tak, jak se zdálo, že v té chvíli je správné je takto hodnotit, samozřejmě hlavně s ohledem na vyšší místa. Ale pro lidi, kteří byli v armádě dlouhodobě a kteří s ní měli zkušenosti jako skuteční vojáci, to bylo něco naprosto nového. Byla tam docela dlouhá doba různého okukování, ve které jsme se vzájemně snažili najít, co to znamená duchovní v české armádě na konci dvacátého století, a co vůbec může poskytnout lidem, u kterých v drtivé většině nějaké náboženské zázemí nebo jakýkoli kontakt s církví vůbec neexistovaly.

Takže nemohu říci, že bych byl přijat s otevřenou náručí, ale na druhou stranu zase nemohu říci, že bych se setkával nějak významně s tím, že by mně někdo házel klacky pod nohy.

(Dr. Stehlík) Hovořili jsme teď o konci dvacátého století, ale na jeho začátku měla tehdy ještě československá armáda podobnou zkušenost. Po zániku rakousko-uherské monarchie zde byla duchovní služba obnovována. Jak to vlastně vypadalo, pane doktore?

(Dr. Rajlich) Když skončila první světová válka a vznikla Československá republika, tak si katolická církev nestála v očích obyvatelstva a nového establishmentu nějak vysoko. Protože katolické duchovenstvo bylo vždycky spojováno s vídeňským dvorem a po vzniku republiky legionáři razili heslo: „Pryč od Vídně! Pryč od Říma!“ a podobně. Takže ta situace byla dost dlouho nejasná a vlastně se vyřešila, svým způsobem, až v první polovině dvacátých let. Tehdy došlo k odluce státu od církve a k podepsání konkordátu s Vatikánem.

(Dr. Stehlík) Jak byla duchovní služba vlastně organizována a jak byli vojenská duchovní podřízeni církevním hodnostářům?

(Dr. Rajlich) Z katolické linie byl hlavním ordinářem arcibiskup pražský. Po vojenské linii bylo na ministerstvu národní obrany zřízeno oddělení 1/6, duchovní oddělení, a to mělo tři skupiny. Katolickou, evangelickou a československou. Ve funkcích přednosta Duchovní služby Československé armády se postupně vystřídali čtyři generálové duchovní služby. Posledním z nich byl doktor teologie Metoděj Kubáň, který patří i k významným osobnostem československé armády a odboje ve druhé světové válce, protože jako velký vlastenec se zapojil do domácího odboje, byl zatčen gestapem a později umučen v koncentračním táboře.

(Dr. Stehlík) Zmínili jsme osobu pana generála Kubáně a vy jste jeden z lidí, kteří se zasloužili o obnovení jeho památky. Loni v září při byla sloužena příležitosti stodvacátého výročí jeho narození mše v jeho rodišti v Horní Bečvě. Jakým způsobem vás inspiruje osobnost tohoto vašeho předchůdce?

(P. Holub) Tak tohle pro mě byla zase další kapitola mého působení v armádě. Po docela velké smršti problémů, které bylo potřeba řešit jako něco, co vytvářelo přítomnost duchovních v dnešní době a v dnešní armádě, tak tady se otevřela možnost podívat se také zpátky do historie. Společně jsme objevili postavu Metoděje Kubáně jako muže, který dokázal spojit několik věcí, které jsou pro nás v dnešní době důležité – spolupráci církví, vnímavost vůči lidem, kteří byli vzdáleni nějakému, jak pan doktor říkal, katolickému establishmentu, i ochotu stát se jedním z vojáků. Byl mužem, který působil na dvou frontách - na té první jako duchovní, na té druhé jako ten, kdo bojoval proti nacistické okupaci. Toto pro mě osobně, a já věřím, že i pro všechny naše kaplany, znamenalo zakotvení v historii a v tradici. Můžeme vnímat skutečnost, že pokračujeme v něčem, co už tady jednou s velkým úsilím začalo, a co také mělo odezvu.

(Dr. Stehlík) Kolik duchovních vlastně za první republiky v armádě působilo?

(Dr. Rajlich) Systemizace se postupem času měnila, ale pro nás je důležitý rok 1938, kdy bylo na systemizovaných místech zařazeno 38 vojenských duchovních. Působili jak na štábech vyšších jednotek, třeba u divizí, tak třeba na Slovensku, které bylo a je výrazněji religiózní, dokonce i na úrovni pluku.

(Dr. Stehlík) V současné armádě jsou to stejné počty, nebo je vás méně?

(P. Holub) Je nás samozřejmě méně. Za prvé – je to česká armáda, není to československá armáda, za druhé – armáda je profesionální a je menší. V současné době působí v armádě osmnáct vojenských duchovních, s tím, že plný počet by měl být jednadvacet. A co se týká nějaké systemizace, myslím, že odpovídá stavu za první republiky. Jsou to vyšší velitelství, v současné době brigáda a výše. Je to snaha, aby byl kaplan nabídkou pro lidi, které nějakým způsobem dokáže osobně poznat.

(Dr. Stehlík) Na sklonku první republiky, v březnu 1939, bylo Československo, či lépe řečeno jeho zbytek, okupováno nacistickým Německem. V té době vzniklo vládní vojsko a v jeho rámci zpočátku duchovní služba zřízena nebyla. Vojenští duchovní o službu zde neměli zájem a vyhnuli se této povinnosti. Ale ve Francii a ve Velké Británii, kde vznikaly naše jednotky, byla situace zcela jiná. Jak to tam vypadalo, pane doktore?

(Dr. Rajlich) Duchovní služba byla svým způsobem obnovena už ve Francii v roce 1939. Tam působili duchovní nejen jako vojenští kněží, ale i přímo u bojových jednotek. Zvláštním případem byl podporučík Hugo Vaníček. To je dost známá osoba. Bojoval přímo na frontě, vyznamenal se na Loiře, kde ošetřoval raněné, uklidňoval civilisty a postaral se o odsun vojáků. Byl za to vyznamenán Československým válečným křížem. Po francouzské kapitulaci odešel s československou armádou do Velké Británie, kde pak sloužil i nadále.

(Dr. Stehlík) Vy jste ale specialista především na naše letectvo. Když se podíváme na letectvo ve Velké Británii, tak se objeví hned dvě skupiny duchovních. Jednak jsou to lidé, kteří prošli určitým leteckým výcvikem a jednak ti, kteří skutečně působili ve funkci duchovních. Například u 311. perutě nebo na inspektorátu našeho letectva v Londýně.

(Dr. Rajlich) Bylo jich několik v obou skupinách. Pokud jde o duchovní v tom vlastním slova smyslu, tak takovou nejvýraznější postavou mezi nimi byl doktor František Pouchlý, který byl zařazen právě u 311. Československé bombardovací perutí. Ta měla, mimochodem, z našeho letectva také nejvíce ztrát, takže jeho přítomnost tam byla úplně na místě. Perut' ztratila dvě stě padesát letců. Před válkou působil v Praze u kapucínského řádu. Z těch dalších bych jmenoval

doktora Veselého a doktora Víta. Oba působili na inspektorátu československého letectva, respektive u vyšších britských jednotek. A pak je tady ta kategorie bojujících duchovních. Když pominu řeholníky, kteří také bojovali, a mnozí z nich i zahynuli, například Julius Šofránský, který zahynul ve Skotsku při leteckém výcviku, tak třeba zajímavou postavou byl duchovní Vladimír Herčík. To byl evangelický kněz, vysvěcený v roce 1943. Tomu dávali na výběr, jestli se stane vojenským duchovním v tom vlastním slova smyslu a nabízeli mu anglickou hodnost majora. Ale on dal přednost tomu bojovat jako aktivní letec v relativně nízké poddůstojnické hodnosti. Rozhodl se pro tuto možnost, aby, jak on sám říkal, potíral zlo přímo u kořene.

(Dr. Stehlík) Kromě těchto jednotek na západě působili jednotky i na středním východě. Zvláštností těchto jednotek bylo, že zde působilo poměrně hodně vojáků židovského vyznání.

(Dr. Rajlich) Ano, přesně tak to bylo. Podíl židovských vojáků zde byl asi dvojnásobný oproti katolíkům. U dvoustého československého protiletadlového pluku působilo asi 710 vojáků židovského vyznání a jenom 378 katolíků.

(Dr. Stehlík) Tam působila velice zajímavá postava pátera Šulana, evangelického kněze, kterému se podařilo vytvořit takové skutečně ekumenické společenství. Kostelníka mu dělal bývalý přednosta židovské obce ze Smíchova a polní oltář z nábojnic pro něj vyrobil zase kostelník katolický, a všichni působili společně, takže tam skutečně byla zvláštní atmosféra.

(Dr. Rajlich) Taková ekumenická jednotka ☺

(Dr. Stehlík) I dnes vojenští kaplani Armády České republiky již nepůsobí jenom na území našeho státu, ale stále častěji se dostávají i do zahraničí, kam doprovázejí své jednotky. Jedna z nich v současnosti působí na území Kosova a my jsme požádali Karla Rožánka, aby se tamního vojenského kaplana Petra Němce zeptal na to, jak snáší vojenský duchovní život daleko od domova.

(Petr Němec) Naši rodiče nám zapomněli říct mnoho věcí, které zdědili po svých rodičích, protože doba tomu nepřála. Tak jejich děti, moji vrstevníci a i ti mladší, mají v tomto směru prázdnou. Chybí jim informovanost. Mají zvláštní představu, že věřící člověk je jakýmsi zbožným, divným typem. Jsou pak rádi, když mě vidí tady v posilovně. Když jsem říkal, že přijede televize, tak se ptali: „A co tam řekneš, když se tě budou ptát, s čím vojákům pomáháš?“ Jeden z vojáků mi radil: „No, řekni jim, že nejčastěji pomáháš v posilovně s činkami!“ Je to o tom normálním, běžném přístupu k lidem. Snažím se kamarádkým přístupem zlepšovat vztahy mezi lidmi. Je třeba si uvědomit, že morálka zde je někdy zatížena vojenským režimem a vždycky je zatížena odloučením od rodiny a další spoustou věcí, které se

k tomu nabalují. Je důležité, aby měli vojáci možnost najít člověka, který by snad měl umět odpovědět jednak na otázky běžného života a jednak na otázky víry. No, a když se to dá dohromady, tak na otázky věřícího člověka k životu.

(K. Rožánek) Pane kaplane, jste tady, na zahraniční misi, více duchovní nebo spíše psycholog?

(Petr Němec) Snažím se vždycky být spíš tím duchovním, než psychologem. Snažím se psychologům do práce nezasahovat. Ne, že bych přesně netušil, o čem je ta jejich práce, ale každý máme to své postavení trošku někde jinde. Myslím si, že by bylo velkou chybou, kdyby kaplan nějakým způsobem zasahoval do práce psychologa a zase naopak. I když ono naopak to dost dobře možné není, protože kaplan by měl být to, co je i v civilu, to znamená farářem. Měl by spravovat věci duchovní. To je jeho priorita.

(K. Rožánek) To znamená, že nějaké problémy rodinného typu vy neřešíte?

(Petr Němec) No, tady je právě těžké posoudit, kde je místo pro psychologickou pomoc, a kde je nějaká role duchovního. Samozřejmě, pomoci dokáže kterémukoli člověku kterýkoli jiný člověk už jen tím, že bude mít na věc nějaký správný pohled. Ode mě jako od duchovního se očekává to, že ten můj pohled bude pod nějakou normou. A pakliže ten dotyčný člověk je schopen se ztotožnit s touto normou, pak ji přijme a může v ní najít uklidnění. To je práce duchovního.

(Dr. Stehlík) Pane plukovníku, když jsme sledovali rozhovor s Petrem Němcem, tak mě napadla jedna otázka. Petr je farářem církve Československé husitské a vy jste kněz katolický, jak spolu vlastně v rámci vojenských kaplanů vycházíte?

(P. Holub) Mohu navázat na to, co říkal pan doktor o ekumenické jednotce za druhé světové války. Mohu citovat to, co říkají představitelé církví, že duchovní služba v armádě je výkladní skříň ekumenismu. Mně se zdá, že to je tak nějak přirozené. Je to zřejmě právě tím, že se člověk ocitá v prostředí, které není zatíženo církevními rouchy a všemi těmi věcmi, které sice mnohdy znamenají identitu, ale zároveň také jasně vymezují postavení duchovního. Vojenské prostředí je prostředí, které vede ke vzájemnému sblížení lidí. Věřím, že Petr by řekl stejně jako teď já, že naše vztahy jsou velmi blízké a přátelské. Když se podívám na tu svou partu kaplanů třeba o přestávce nějakého jednání, kdy se tvoří debatní hloučky, tak je zřejmé, že se netvoří nikdy podle toho, z jaké církve ti lidé jsou. Tvoří se podle toho, jaké mají společné zájmy, nebo jestli spolu řeší nějaký problém. Vnímám s velkou radostí, že to jejich přátelství a ta jejich blízkost a

vzájemná pomoc v žádném případě nevzniká podle nějakých norem nebo pravidel, které by dávaly jednotlivá vyznání či jednotlivé církve.

(Dr. Stehlík) Služba v zahraničí ale s sebou samozřejmě přináší i úplně jiná rizika. Vy jste v závěru loňského roku vlastně ztratil kamaráda ze slovenské armády, Michala Štanga, který zahynul ve skupině slovenských letců, kteří se zřítily s letadlem. Jakým způsobem ovlivní člověka zkušenost, když mu odejde někdo takhle blízký?

(P. Holub) Řekl bych, že tohle je specifická zvláštnost vojenského stavu. Lidé přes všechno to, jak se věci zlehčují, vnímají, že realita smrti je přece jenom o trochu blíž než u lidí, kteří mají jiné povolání. A myslím, že duchovní je na tom podobně jako ostatní. Ptá se mnohdy „proč?“. A hledá odpověď na tuto otázku a hledá ji s důvěrou, že ta odpověď skutečně existuje a že věci nejsou ve své podstatě nesmyslné. A to je snad ten rozdíl. Naděje, kterou dáváme lidem, se kterými hovoříme. Věříme, že věci, které jsou pro nás nepochopitelné, přeci jenom jakýsi smysl, nebo jakousi odpověď mají. Toto už jsou pak věci hledání smyslu života, hledání víry. To je jistě věc velmi intimní a je to otázka jednotlivých rozhovorů s jednotlivými vojáky. Nejsou to věci, které se říkají na nástupišti nebo které se někde vyučují. Právě tohle patří ke službě kaplana, být nablízku lidem v jejich otázkách.

(Dr. Stehlík) Hovořili jsme už o kaplanech, kteří za druhé světové války létali a bojovali. Ale byla i celá řada jiných, kteří se dali do odboje. Například v Itálii páter Jiří Maria Veselý, který působil u vládního vojska. Jaká byla jeho role, pane doktore?

(Dr. Rajlich) Jiří Maria Veselý patří k významným osobnostem československého vojenského odboje. Když vládní vojsko odcházelo do Itálie stavět opevnění a strážní službu, tak málo duchovních s nimi chtělo jet. Odjel vlastně jenom jeden kurát. Ale pak vládní vojsko smluvně najalo Jiřího Maria Veselého, který do té doby působil jako profesor slovanské filologie v Miláně a ten sehrál velkou a nezastupitelnou roli v organizování dezercí příslušníků vládního vojska. On navázal styk se spojeneckými vojsky, pomáhal k přechodům vládních vojáků k italským partyzánům a tím, že měl spojení se spojenci, tak potom organizoval odsun těchto dezertujících vládních vojáků do Francie a pak do Velké Británie.

(Dr. Stehlík) Zmínil jste spolupráci s partyzány. Zhruba ve stejné době s partyzány začínají spolupracovat i jiní duchovní, a to na Slovensku v době Slovenského národního povstání. Zde máme zaznamenána dvě velice významná jména – pátera Veselého a Kišše Kaliny.

(Dr. Rajlich) Oba dva jsou také velkými postavami odboje. Podplukovník duchovní služby Dezider Kišš Kalina patřil k předním organizátorům příprav Slovenského národního povstání. Už před povstáním navázal styk s tehdejším podplukovníkem generálního štábu Jánem Goliánem, který se vlastně stal prvním

velitelem československé armády na Slovensku v době, kdy vypuklo povstání. Sám se povstání zúčastnil se zbraní v ruce. Když bylo povstání vojensky potlačeno, tak odešel se zbylými povstalci do hor. Po válce to dotáhl až na brigádního generála, ale už nesloužil v duchovní službě, sloužil normálně u trupy. Pokud jde o nadporučíka Ludovíta Veselého, tak to byl poněkud odlišný případ. On se už v roce 1939 snažil ze Slovenska utéci do zahraničního odboje, ale byl zrazen, dostal se do rukou bezpečnostních orgánů a byl vězněn. Po vypuknutí povstání se zúčastnil bojové činnosti na povstalecké frontě, a když povstalci ustupovali do hor, tak byl zajat. A v prosinci 1944 byl spolu s mnohými dalšími zajatými povstalci popraven, zavražděn v Kremniče.

(Dr. Stehlík) Myslím si, že mnohé diváky překvapí to, že i mezi našimi parašutisty ze západu byl kněz, duchovní. Josef Pojar.

(Dr. Rajlich) Je to poměrně dost málo známá skutečnost, ale skutečně bylo tomu tak. Pojar byl vídeňský Čech. Rakousko tehdy bylo pohlceno nacistickým Německem, takže německé úřady se ho snažily dostat do uniformy do Wehrmachtu. Tomu se vyhnul. Pak přešel přes Rumunsko do Slovinska a tam se dostal do kontaktu jak s Titovými partyzány, tak se spojeneckou vojenskou misí. Britové ho letecky přepravili do Bari v Itálii, tam ho zpravodajsky vyškolili a poté ho zase vysadili v Jugoslávii, kde měl plnit organizační a zpravodajské úkoly. Jinak je jeho osud poměrně charakteristický, protože po roce 1948 se stal jednou z obětí komunistického bezpráví. Byl dokonce odsouzen k trestu smrti. Ten mu pak byl změněn na dlouholetý žalář a odseděl si skutečně deset roků. Zemřel relativně nedávno, v roce 2004.

(Dr. Stehlík) Pane kaplane, vojáci, duchovní, dostávají od svých nadřízených různé úkoly. Za druhé světové války tomu nebylo jinak. Je známo, že generál Patton poručil svému kaplanovi, aby v Ardenách zařídil hezké počasí. Stalo se vám za dobu vaší služby něco podobného?

(P. Holub) Ano, stalo se mi něco podobného. Pravdou je, že člověk může těžko odhadnout, nakolik takovéto prosby jsou jakési žertování s kaplanem a nakolik je to míněno vážně. Pravděpodobně je tam od každého trochu. Největší legrace je, když ty věci jakoby vyjdou. Potom u těchto velitelů vnímám, jak jsou znejistění, jestli člověk skutečně má tu moc, nebo jestli to byla náhoda. Nutno říci, že tu nejistotu mám i já sám:-). Jeden případ mi obzvláště utkvěl v paměti. Připravovala se Bahna, to znamená jedna z těch velkých přehlídek České armády, a počasí bylo velmi nepříznivé. Já jsem měl v té době dovolenou, byl jsem u rodičů, kde jsem maloval. Zazvonil telefon a v něm se ozval nějaký dozorčí a říká: „Okamžitě s vámi chce mluvit jeden pan generál“. Když si pan generál ověřil, že jsem to skutečně já, tak jeho první pokyn zněl, právě s odvoláním na generála Pattona: „Chci, aby na Bahnech bylo dobré počasí!“ Tak tam se to vůbec nepovedlo, na Bahnech celou dobu přšelo, ačkoli jsem slíbil, že se nějakým způsobem modlit budu. Ale mohu říci, což je velice sympatické, že tahle historka vedla k mnohem bližšímu setkání s tímto panem generálem a dodnes na něj vzpomínám v dobrém.

Takže bych řekl, že je to vždycky takové vážně nevážné provokování. Když je ten kaplan přijme a hraje dál, tak to může vést k tomu, že když pak jde o věci vážné, tak je možné se nad nimi zastavit už skutečně s pomocí.

(Dr. Stehlík) Poslední otázka. Jak se odvíjely osudy duchovní služby po roce 1945, nebo respektive po roce 1948?

(Dr. Rajlich) Tak hned po roce 1945 vznikla jakási dvojkolejnost. Existovala duchovní služba, nebo byla obnovena, ale armádní organismus byl již infikován novou institucí osvětových důstojníků, tedy neblaze proslulých politruků. Tento stav trval prakticky jenom do roku 1948. Generál Jaroslav Procházka tehdy vydal rozkaz, že duchovní služba bude zrušena, ale ne „de jure“, ale „de facto“. To znamená, že propouštěl starší duchovní do penze, nové nenabíral, a prakticky od podzimu 1950 vládli už jenom a jenom politrucci.

Příloha II - Struktura Duchovní služby AČR k březnu 2010.

Kaplani velitelství:

- kaplan Velitelství společných sil Olomouc – kpt. Mgr. Jaroslav Knichal, biskupský vikář Vojenského vikariátu v působnosti ČR, duchovní Římskokatolické církve.

Kaplani brigád:

- kaplan 4. brigády rychlého nasazení Žatec – kpt. Mgr. Miroslav Jordánek OPraem., duchovní Římskokatolické církve,
- kaplan 7. mechanizované brigády Hranice – npor. Mgr. Roman Lukáš, duchovní Českobratrské církve evangelické,
- kaplan 13. dělostřelecké brigády Jince – kpt. Mgr. Kamil Vícha, duchovní Římskokatolické církve,
- kaplan 14. brigády logistické podpory Pardubice – kpt. Mgr. Petr Fiala, duchovní Římskokatolické církve,
- kaplan 15. ženijní brigády Bechyně – kpt. Mgr. Jan Blažek, duchovní Českobratrské církve evangelické,
- kaplan 21. základny taktického letectva Čáslav – kpt. Ing. Zdeněk Mikulka, duchovní Církve adventistů sedmého dne,
- kaplan 22. základny letectva Náměšť nad Oslavou – kpt. Mgr. Petr Němec, duchovní Církve československé husitské,
- kaplan 23. základny vrtulníkového letectva Přerov – npor. Mgr. Rostislav Toman, duchovní Starokatolické církve v ČR,
- kaplan 24. základny dopravního letectva Praha Kbely – por. Mgr. Jiří Zedníček, duchovní Českobratrské církve evangelické,
- kaplan 25. protiletadlové raketové brigády Strakonice – npor. Mgr. Marek Maxim Švancara, duchovní Pravoslavné církve v Českých zemích a na Slovensku,

- kaplan 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany Liberec – npor. Mgr. David Tomčík, duchovní Církve československé husitské.

Kaplani praporu:

- kaplan 43. výsadkového mechanizovaného praporu Chrudim – npor. Mgr. Leoš Halbrštát, duchovní Římskokatolické církve, trvalý jáhen.

Kaplani institucí AČR a MO:

- kaplan Velitelství výcviku - Vojenské akademie Vyškov – kpt. Mgr. Josef Konečný, duchovní Římskokatolické církve,
- kaplan Institutu výcviku Vyškov – kpt. Mgr. Martin Vařeka, duchovní Římskokatolické církve,
- kaplan Institutu vzdělávání Vyškov – npor. Mgr. Pavel Matoušek, duchovní Římskokatolické církve, trvalý jáhen,
- kaplan Univerzity obrany Brno – kpt. Mgr. Jan Pacner, duchovní Římskokatolické církve,
- kaplan Nemocniční základny Hradec Králové – kpt. Mgr. Jaroslav Brožek, duchovní Římskokatolické církve,
- kaplan Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy MO Moravská Třebová – npor. ThBc. Petr Šabaka, duchovní Římskokatolické církve,
- kaplan Ústřední vojenské nemocnice Praha – mjr. Mgr. Pavel Ruml, duchovní Českobratrské církve evangelické.

Kaplani ostatních složek:

- kaplan Vojenské policie Praha – mjr. Mgr. Petr Svoboda, duchovní Římskokatolické církve,
- kaplan Hradní stráže Praha – kpt. Mgr. Vladimír Hudousek, duchovní Římskokatolické církve, trvalý jáhen.²²⁹

---

²²⁹ *Vojenští kaplani v aktivní službě – informace a kontakty.* Duchovní služba AČR. [online]. Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/htm/2_1.html> Aktualizováno: 19. října 2010. Staženo 22. února 2010.

Příloha IV - Seznam seminářů pořádaných PLI

Hlavní semináře:

- Základy – silné vedení a charakter vedoucího.
  - o Rozdíly mezi vedoucím a manažerem.
  - o Chování efektivních vedoucích.
  - o Charakterové vlastnosti dynamických vedoucích.
  - o Životnost organizace.
  - o Základní principy.
- Pokročilý kurz rozvoje vedoucích pracovníků.
- Boj s korupcí – zodpovědné vedení a etika.

Semináře pro pokročilé:

- Transparentní vedení a vztahy.
- Vedení hledící do budoucnosti a jeho principy.
- Politický vedoucí a společnost.

Semináře na zakázku (například):

- Policejní práce založená na partnerství s občanskou komunitou (Community-based Policing).
- Řešení konfliktů.
- Strategické plánování.
- Výcvik školitelů.²³⁰

---

²³⁰ Srov. *Ethic Training Your Group*. Pointman Leadership Institute. [online]. Dostupné na: <<http://pliglobal.com/services/services.html>> Staženo 24. února 2010.

Příloha V – Critical Incident Stress Management CISM

Critical Incident Stress Management (CISM), jehož zakladatelem je Američan Dr. Jeffrey Mitchel, je osvědčenou formou asistence při kritických událostech. Pomáhá zvládat normální reakce při abnormálních situacích. Tím je myšleno, že reakce dotčených (normálních) lidí jsou přiměřené (normální) vzhledem k situaci, která přináší mimořádnou a neočekávanou psychickou zátěž. Lidské reakce v těchto situacích většinou bývají velmi silné především po stránce emocionální, jsou však pochopitelné a zvladatelné, pokud se k nim přistoupí včas a odborně. Veškeré aktivity CISM týmů směřují ke zmírnění těchto reakcí. Nabízejí možnost tyto traumatické zážitky ventilovat a postupně normalizovat. K tomu využívají mezinárodně osvědčené metodiky individuálních i skupinových intervencí s cílem vrátit jedince k pracovním výkonům, které podával před událostí. Program CISM se skládá ze tří fází: informace, výcvik a podpora.

CISM výcvik

Členové CISM týmu jsou vycvičeni podle mezinárodních standardů a jsou držiteli podnikového certifikátu, jehož platnost je jeden rok s možností prodloužení. Problematika stresu a jeho zvládnání je implementována například do vzdělávacích programů pro řídicí letového provozu.

CISM tým

Aktivity v týmu jsou dobrovolné a nejsou honorovány, jedná se o čestnou funkci na základě vlastního rozhodnutí, které je vedeno snahou pomáhat kolegům a kolegyním²³¹.

---

²³¹ Srov. WALTER M., *CISM – řízení stresu při kritických událostech*. Řízení letového provozu České republiky. [online]. Dostupné na: <http://www.rlp.cz/generate_page.php?page_id=878> Staženo 12. prosince 2009; nebo: *What is CISM?* In CISM International, Critical Incident Stress Management. [online]. Dostupné na: <http://www.criticalincidentstress.com/what_is_cism_>> Staženo 20. března 2010.

ABSTRAKT

LAŇKA, J., *Fenomén náboženství v ozbrojených složkách. Možnosti kaplanství u PČR na základě reflexe zkušeností DS AČR*. České Budějovice 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce M. Opatrný.

Klíčová slova: duchovní služba, kaplan, policie, armáda, pastorec, humanitní služba, etika, psychologie, posttraumatická péče, služba

V práci se zabýváme možnostmi vzniku duchovní služby v prostoru Policie ČR. Jedním ze vzorů, ze kterých vycházíme, je Duchovní služba AČR. Proto se obšírněji věnujeme historii jejího vzniku i současnému působení. Dále jsme zmapovali aktivity u Policie ČR, které svým charakterem odpovídají činnostem vlastním kaplanům armádní duchovní služby. Porovnáním a zhodnocením zjištěných informací stanovíme možnost a vhodnost založení duchovní služby u Policie ČR.

Voják i policista slouží svým bližním v porušeném světě, ve kterém je přítomno zlo. Slouží se zbraní v ruce na obranu dobra tam, kde slova nestačí. Každý z těchto mužů a žen, stojících na straně práva, se může dostat, a v mnoha případech se i dostává, do bodu svého života, ve kterém rozhodují o něčím bytí či nebytí. K takovému finálnímu rozhodnutí je potřeba zvláštních lidských kvalit, zvláštního daru spravedlivého rozlišování, který člověku při jeho zrození dává Bůh prostřednictvím Ducha svatého. Tento dar je třeba pěstovat a rozvíjet. Zde mají své nezastupitelné místo pastýři církve, respektive církví. Jednou z možností je působení duchovních osob přímo uvnitř těchto společenství, tedy působení kaplanů duchovní služby.

Základní a klíčové informace byly získány studiem literatury a oficiálních internetových zdrojů. Doplnující a upřesňující informace pak byly výtěženy z osobní komunikace s odborníky z různých oblastí.

Abstract

The Phenomenon of Religion in Armed Forces.

The possibilities of chaplaincy within the Czech Republic Police force, based on the Czech Army Military Chaplaincy experiences' reflection.

Key words: spiritual service, chaplain, chaplaincy, police, army, pastoral, humanitarian service, ethics, psychology, post-traumatic care, service

At my place of work, we are considering the possibility of spiritual service inception within the Czech Republic Police force. One of our models, which we stem from, is the Czech Army Military Chaplaincy. We, therefore, go into the history of its inception and its current activities, at a fairly great length. Furthermore, we have mapped the Czech Republic Police activities, whose character matches the activities of the military chaplains. By comparison and evaluation of the researched information, we will set the possibility and desirability of chaplaincy and spiritual service within the Czech Republic Police.

A soldier and a policeman both serve their fellow-people in a disrupted world, in which there is evil present. With a weapon in hand, they defend the good, at places where the words are not enough. Each one of these men and women serving on the side of justice, can and often does find him/herself in a place of his/her life, where he/she has to decide about life or death of another person. This final decision demands such special human qualities, such a special gift of fair and just differentiation, which is given to a person upon his/her birth by God through the Holy Spirit. This gift needs to be encouraged, pursued, nursed and developed. This is the in-replaceable position pastors of the church, or rather churches. One of the possibilities is the activity of such clergy personnel directly inside these organizations, hence the chaplains' presence.

Basic and key information was acquired by study of the literature and of the official internet sources. The additional and clarifying information was acquired through personal discussion and communication with professionals in various related fields.